

Strategija. Efektyvumas. Vertė

PIENO SEKTORIAUS SVARBA LIETUVOJE

2017 m. vasario 15 d.

Vilnius

- ▶ Pieno sektorius Lietuvoje turi galias tradicijas. Pirminė pieno gamyba yra viena pagrindinių žemės ūkio šakų, o pieno perdirbimas – svarbiausia maisto perdirbimo sritis. Sektorius yra svarbus gyventojų užimtumo šaltinis. Lietuviški pieno gaminiai sėkmingai konkuruoja eksporto rinkose ir ilguoju laikotarpiu, augant pieno paklausai pasaulyje, turi geras vystymosi perspektyvas.
- ▶ Tačiau dėl sektoriaus specifikos, išorinių veiksnių ir iš praeities paveldėtų struktūrinių problemų, pieno sektorius išlieka gana pažeidžiamas, o pieno ūkiai yra vieni iš labiausiai valstybės remiamų žemdirbystės sričių.
- ▶ Šiuo tyrimu siekiama sistemiskai apžvelgti situaciją ir esmines problemas svarbiausiose pieno sektoriaus vertės kūrimo grandyse ir suteikti pilną vaizdą apie sektoriaus ir atskirų jo grandžių padėtį, vystymosi tendencijas ir problemas. Taip pat iškeltas tikslas pagal prieinamą informaciją įvertinti sektoriaus svarbą šalies ekonomikai, eksportui, užimtumui.

 PAGRINDINIAI REZULTATAI

- ▶ Pastarąjį dešimtmetį pasaulyje stebimas pieno perteklius, kuris buvo pagrindinė 2008-2009 m. ir 2014-2015 m. pasaulinių pieno krizių priežastis. Europoje tai ypač aktuali ir įsisenėjusi problema, kuri buvo pristabdyta 1984-2015 m. periodu, kai veikė kvotų sistema. 2015 m. kovo mėn. panaikinus kvotų sistemą, pieno gamybos apimtys vėl pradėjo augti. Ir nors investuojama daug, nuolat ieškoma būdų sureguliuoti pieno kiekį, patenkantį į rinką, padidinti sektoriaus orientaciją į rinką taip užtikrinant kainų stabilumą, tačiau **perteklinės gamybos problema išlieka, gamybos sektorius lėtai reaguoja į rinkos signalus.**
- ▶ **Pieno kainos ir tuo pačiu ūkių pajamos pasižymi dideliais svyravimais** dėl pasiūlos-paklausos tendencijų, sezoniškumo, vis ryškesnio cikliškumo. **Gamybai naudojami ištekliai yra labai pažeidžiami** dėl nepastovumo lemiamų problemų, kurios kyla dėl didelių kapitalo išlaidų, nestabilių pieno produktų kainų ir svyruojančių sunaudojamų išteklių bei energijos kainų.
- ▶ Nepaisant trumpojo laikotarpio problemų, ilgalaikėje perspektyvoje didėjant gyventojų skaičiui pasaulyje paklausa pieno produktams augs. Pagrindinis augimo variklis – augantis gyventojų skaičius ir gerėjantis gyvenimo lygis besivystančiose šalyse (gerėjant gyvenimo lygiui imama vartoti daugiau gyvulinės kilmės maisto produktų), ypač Rytų ir Pietryčių Azijoje, tokiose šalyse kaip Kinija, Indonezija, Vietnamas. **Ilgainiui sektorius susidurs su iššūkiais, susijusiais su stipriai išaugusia pieno produktų paklausa.**
- ▶ Palankios prognozės nereiškia, kad visų šalių pieno sektoriai sėkmingai plėsis. **Vystysis tik tų valstybių pieno sektoriai, kurių augimas orientuotas arba į vidaus vartojimo didinimą (Rusija, Indija, Brazilija, Kinija), arba kurių pieno sektoriai bus konkurencingi regiono ir pasauliniu lygiu.**

- ▶ Lietuvoje **esminė gamybos grandies problema yra smulkių ūkių dominavimas** (vidutiniškai 5-6 karvės / ūkyje, mažesnis skaičius tarp ES šalių tik Rumunijoje), iš to seka mažas efektyvumas, nepakankama pieno kokybė, didesnės gamybos sąnaudos, dideli surinkimo kaštai, žema kaina už pieną, ūkių nuostoliai ir priklausomybė nuo ES bei nacionalinės paramos.
- ▶ **Nepaisant didžiulių ES ir nacionalinių investicijų, struktūriniai pokyčiai vyksta per lėtai.** Per 10 metų Lietuvoje vidutinis karvių skaičius ūkyje išaugo nuo 3-ų iki beveik 6-ių, palyginimui, Estijoje – nuo 13-os iki 38-ių. Vyrauja vyresnio amžiaus ūkininkai (jaunesni nei 45 m. sudaro tik 20 %), ūkių verslumo lygis išlieka žemas – prekiniai ūkiai sudaro tik 58 % pieno ūkių, tai lemia, kad į pieno supirkimo rinką patenka tik 83 % pagaminto kiekio (daugumoje ES šalių – virš 90 %).
- ▶ Lietuvoje **pieno supirkimo kainos iš esmės atspindi pasaulinės kainos svyravimus** su nežymiu atsilikimu. Lietuvos pramonė yra orientuota į eksportą, todėl žaliavinio pieno kainų svyravimai Lietuvoje yra didesni nei šalyse su didelėmis vidaus rinkomis, galinčiomis amortizuoti eksporto rinkų poveikį.
- ▶ Analizuojant pieno kainų situaciją Lietuvoje, **tikslinga atskirai kalbėti apie stambius ir smulkius gamintojus, nes jų situacijos skiriasi:** gamintojams, tiekiantiems daugiau kaip 40 t / mėn., perdirbėjų mokama kaina atitinka ES vidurkį, bendrovėms ir tarpininkams – 75% ES vidurkio, smulkiesiems – 53 % ES vidurkio (2016 m., rugsėjis).

- ▶ **Žaliavinio pieno vidutinių supirkimo kainų skirtumus nulemia parduodamas kiekis, pieno kokybė ir surinkimo kaštai.** Stambūs tiekėjai su perdirbėjais paprastai dirba pagal ilgalaikes sutartis ir yra pajėgūs užtikrinti reikiamą kiekį bei kokybę. Su smulkiais tiekėjais ilgalaikės sutartys nesudaromos, pienas yra žemesnės kokybės, be to, surenkant pieną iš smulkių ūkių reikia papildomai atlikti pieno kokybės tyrimus, prisideda pieno supirkimo punktų išlaikymo ir surinkimo sąnaudoms.
- ▶ Pieno gamintojai, ypač smulkieji, yra labai pažeidžiami kalbant apie pajamų nepastovumą ir dažnu atveju **be valstybės paramos smulkieji ūkiai būtų nuostolingi.** Atsižvelgiant į tai bei sektoriaus svarbą, ES ir Lietuvoje teikiama finansinė pagalba įvairioms priemonėms įgyvendinti (parama naudojami ~70% ūkių) ir visada ieškoma galimybių padėti krizės metu (2015 m. subsidijų dalis pieno gamintojų pajamose išaugo iki 23%), tačiau **paramos panaudojimo kryptys nėra efektyvios naikinant problemas priežastis.**
- ▶ **Smulkieji ūkiai neišnaudoja kooperacijos teikiamų galimybių** sustiprinti savo pozicijas (efektyvumą, derybinę galią). Šalyje veikia tik keli tikrieji kooperatyvai, o didžioji dalis yra formalūs, kurių kūrimąsi paskatino parama. Tačiau tikėtina, kad atsirandantys sėkmingi pavyzdžiai ir spaudimas rinkoje paskatins kooperacijos procesą.
- ▶ **ES kontekste** Lietuvos pieno ūkiai yra vieni smulčiausių, vidutinis primilžis stipriai atsilieka nuo ES vidurkio, pagal kokybės rodiklį – baltymingumą, kuris svarbus gaminant sūrius (viena iš Lietuvos pieno pramonės specializacijų) – Lietuva rikiuojasi sąrašo pabaigoje (blogesni tik 3-ose šalyse), mokama kaina už žaliavinį pieną taip pat yra viena žemiausių ES.

- ▶ Lietuvos perdirbimo rinkoje **5 didžiausi dalyviai perdirba daugiau kaip 90% pieno**; 2015 m. veiklą pradėjo „Pienas LT“, kuris pagal skelbiamus planus turėtų tapti dar vienu reikšmingu dalyviu ir padidinti konkurenciją vietinėje rinkoje.
- ▶ Perdirbimo pramonė **daugiausiai naudoja vietinį žaliavinį pieną, tačiau apie 20% yra importuojama** iš Latvijos ir Estijos stambių ūkių, kur reikiamos kokybės pienas gaunamas ~10% pigiau nei Lietuvoje.
- ▶ Iki 2012 m., įmonių gamybos apimtys nuosekliai augo (dėl sparčiai didėjusios išrūgų gamybos) ir buvo pasiekę 750 tūkst. tonų, tačiau 2013-2015 m. nukrito ir svyruoja apie 650 tūkst. tonų. **Mažėja pardavimai tiek vidaus, tiek užsienio rinkose** (dėl Rusijos). Sektorius daugiausia specializuojasi nekoncentruoto pieno ir grietinėlės, išrūgų bei sūrio ir varškės gamyboje. Šie produktai sudaro apie 70% produkcijos kiekio.
- ▶ Įmonių perdirbimo pajėgumai viršija Lietuvos vidaus rinkos poreikius, todėl **50-60% produkcijos eksportuojama**, pagrindinis eksporto produktas – sūris ir varškė. Ilgus metus Rusija buvo svarbiausia ir pelningiausia eksporto rinka ir generavo apie trečdalį eksporto pajamų. Tačiau dėl **mažos rinkų diversifikacijos**, Rusijos embargo pasekmės yra skaudžios ir praradimai dar nėra pilnai kompensuoti naujomis rinkomis, vienintelė ženklėsnė nauja rinka – JAV.
- ▶ Žvelgiant į ateitį, **pagrindinis plėtros potencialas yra eksportas**. Tačiau kaip jį pavyks išnaudoti priklausys nuo įmonių sugebėjimo atverti naujas rinkas ir pagerinti konkurencingumą (žemesnis darbo našumas tarp ES šalių yra tik Rumunijoje ir Bulgarijoje).

- ▶ Lietuvoje **pieno produktai yra neatsiejama kasdieninio raciono dalis** (pieno produktai racione iš dalies konkuruoja su mėsos produktais), daugiausiai vartojamas geriamasis pienas ir rauginto pieno produktai. Vidutiniškai vienas lietuvis per metus suvartoja 315 kg pieno produktų ir šis skaičius toliau auga. Tarp ES šalių daugiau pieno produktų nei Lietuvoje vartojama tik Suomijoje, Nyderlanduose ir Švedijoje.
- ▶ Pieno produktų **vidaus rinka išlaiko nuosaikų augimą** nepaisant gyventojų skaičiaus mažėjimo. Dominuoja lietuviška produkcija (apie 80%), tačiau **Lietuvos gamintojai praranda pozicijas** ir parduotuvių lentynose vis tvirčiau įsitvirtina lenkiški (dėl kainos, produktų įvairovės), taip pat estiški, latviški ir vokiški gaminiai. Vokietijos mažmeninės prekybos tinklo „Lidl“ (2016 m. rugsėjo duomenimis užėmė 8,4% rinkos) atėjimas į Lietuvą konkurencinį spaudimą iš užsienio gamintojų dar labiau padidins.
- ▶ Mažmeninės prekybos rinkoje **4 prekybos tinklai užima 69% rinkos ir turi stiprias derybines pozicijas**. Tačiau iš kitos pusės, pieno produktai yra būtini parduotuvės asortimentui ir kol kas dar esanti vartotojo preferencija vietinei produkcijai stiprina perdirbėjų derybinę galią (nors vis daugiau reikšmės gyventojai ima teikti kainai).
- ▶ Remiantis 7-ių pieno produktų kainų įvertinimu, **mažmeninės kainos struktūroje (be PVM) 50% tenka pirminės gamybos grandžiai, 26% – perdirbimo grandžiai, 24% – prekybininkų grandžiai**.

- ▶ Pieno sektorius turi galias tradicijas ir yra viena iš didžiausių ir labiausiai išvystytų maisto gamybos šakų Lietuvoje. Tarp ES šalių **Lietuva yra viena labiausiai besispecializuojančių pieno gamyboje** (ypač perdirbimo lygyje). Sektorius aprūpina vietinę rinką būtinais produktais, naudoja vietinę žaliavą ir yra svarbus socialine bei ekonomine prasme.
- ▶ Lietuvai naudinga didinti sektoriaus konkurencingumą ir skatinti aktyvią plėtrą. **Tai yra viena iš perspektyviausių ekonominių veiklų, galinčių daryti stiprią įtaką šalies ekonomikai.** Vertinama, kad pieno sektorius – gamybos, perdirbimo ir mažmeninės prekybos grandys kartu – sukuria beveik 2% šalies bendrosios pridėtinės vertės.
- ▶ Pieno sektorius yra **ypatingai svarbus kaimo ir rajono gyventojų užimtumui**, sektoriuje dirba 65,3 tūkst. gyventojų. Nors dirbančiųjų skaičiaus mažėjimas yra neišvengiamas dėl struktūrinių pokyčių pirminės gamybos grandyje, tačiau palankios perspektyvos ir būtinybė didinti konkurencingumą, skatins kurti naujas geriau apmokamas darbo vietas.
- ▶ **Pieno produktai yra strateginis Lietuvos eksporto produktas.** Prognozuojamas pasaulinės paklausos augimas ilgalaikėje perspektyvoje sudaro palankias sąlygas plėtrai, tačiau **gamybos ir perdirbimo grandys yra labai tampriai susijusios ir sektoriaus sėkmė priklauso nuo abiejų konkurencingumo.**

- ▶ Tarp Baltijos šalių **Lietuva pagal pagaminamą ir superkamą pieno kiekį yra rinkos lyderė.** Lietuvos dalis bendroje Baltijos pieno gamybos rinkoje sudaro 50%, Latvijos – 28%, Estijos – 22%. Lietuvos dalis bendroje Baltijos superkamo pieno rinkoje sudaro 48%, Latvijos – 28%, Estijos – 24%. Nepaisant to, **Lietuvos rinkos dalis kasmet mažėja, gamybos ir supirkimo augimo rodikliai yra žemiausi.**
- ▶ Lyginant Baltijos šalių pieno sektorius vien iš pagaminamo pieno kiekio išvadų daryti negalima. **Geriausiai pieno ūkių išsivystymą parodo vidutinis primilžis iš vienos karvės.** Pagal šį kriterijų be konkurencijos **pirmauja Estija, kur iš vienos karvės per metus primelžiama 8,4 t pieno, Lietuvoje – 5,6 t, Latvijoje – 5,9 t.**
- ▶ Lietuvos, Estijos ir Latvijos pieno sektoriai smarkiai skiriasi. Dėl didelio skaičiaus labai mažų ūkių **Lietuvoje yra menkai išplėtotą pieno gamybą, bet stiprios perdirbimo įmonės. Estijoje ir Latvijoje – pieno gamintojai labiau pažengę, bet perdirbėjai – silpnesni.** Tačiau Latvijoje vyksta sparti konsolidacija, įmonės stiprėja. Vyksta nuolatinė konkurencija su šiomis šalimis.
- ▶ **Lietuvoje dėl augančių perdirbimo pajėgumų ir silpniau išvystytos pieno gamybos susiduriama su kokybiškos žaliavos trūkumu.** Lietuvos perdirbėjai iš Latvijos ir Estijos atsiveža apie 20% gamybai reikiamo aukštos kokybės pieno. Tuo tarpu, pieno ūkiams gaminant nepakankamus kiekius kokybiškos žaliavos, eksportuojama vos 6% pieno žaliavos. Dėl to **Lietuvos eksporto importo balansas yra stabiliai neigiamas.** Tuo tarpu Estijoje ir Latvijoje situacija yra priešinga.

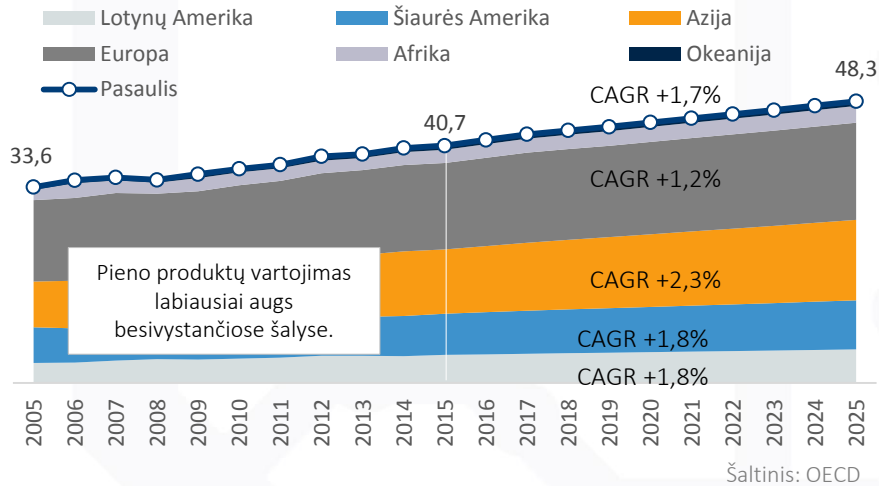

 KONTEKSTO APŽVALGA

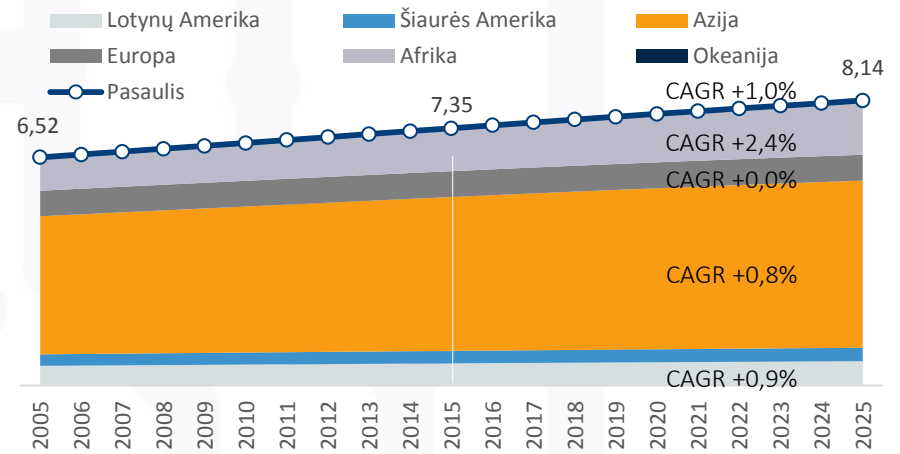

Pieno produktų paklausa pasaulyje, o ypač besivystančiose šalyse, auga

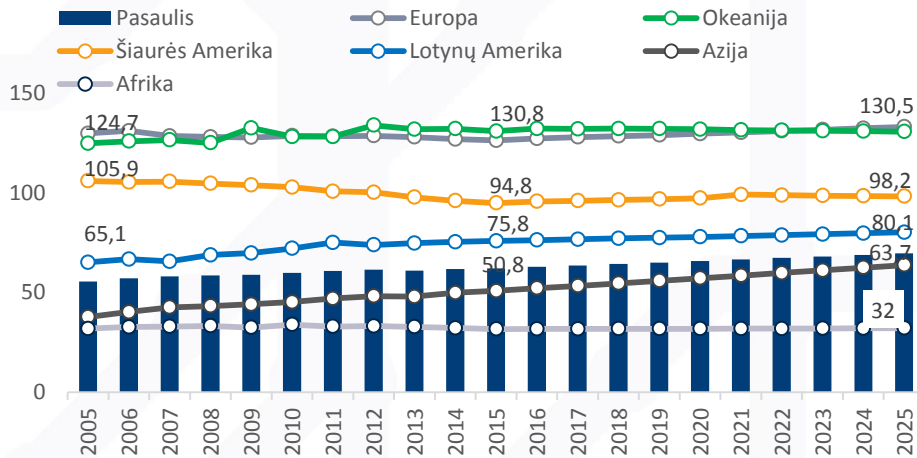
Pieno produktų vartojimas pasaulyje, mln. t

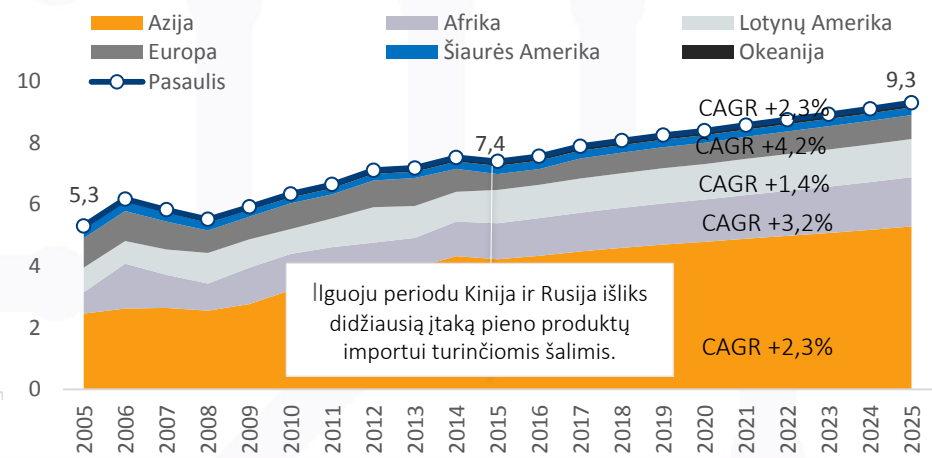
Pasaulio populiacija, mlrd.

Pieno produktų vartojimas pasaulyje vienam gyventojui, kg/asmeniui

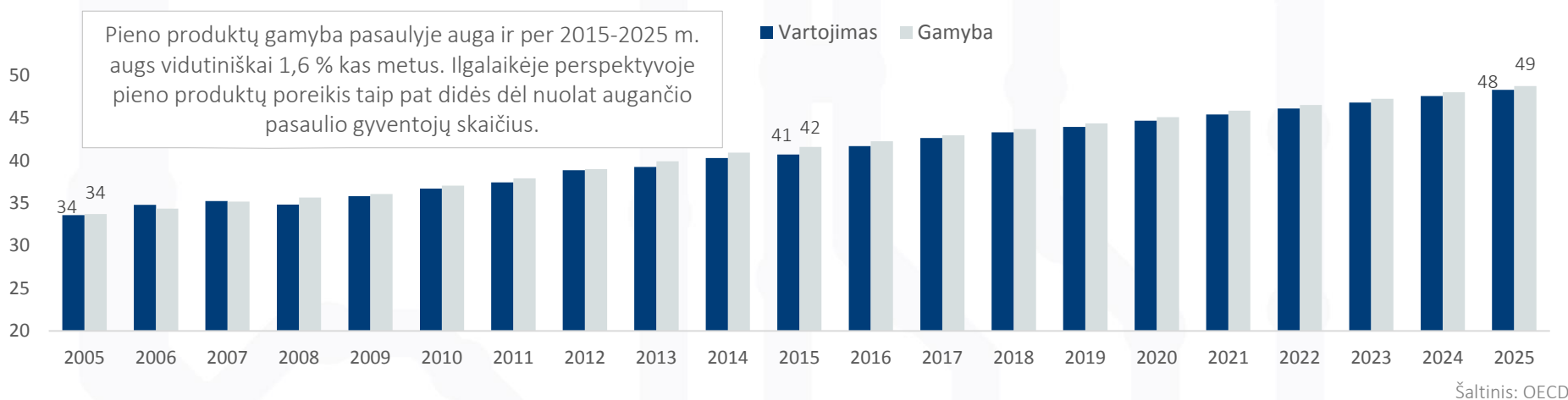

Pieno produktų importas pasaulyje, mln. t

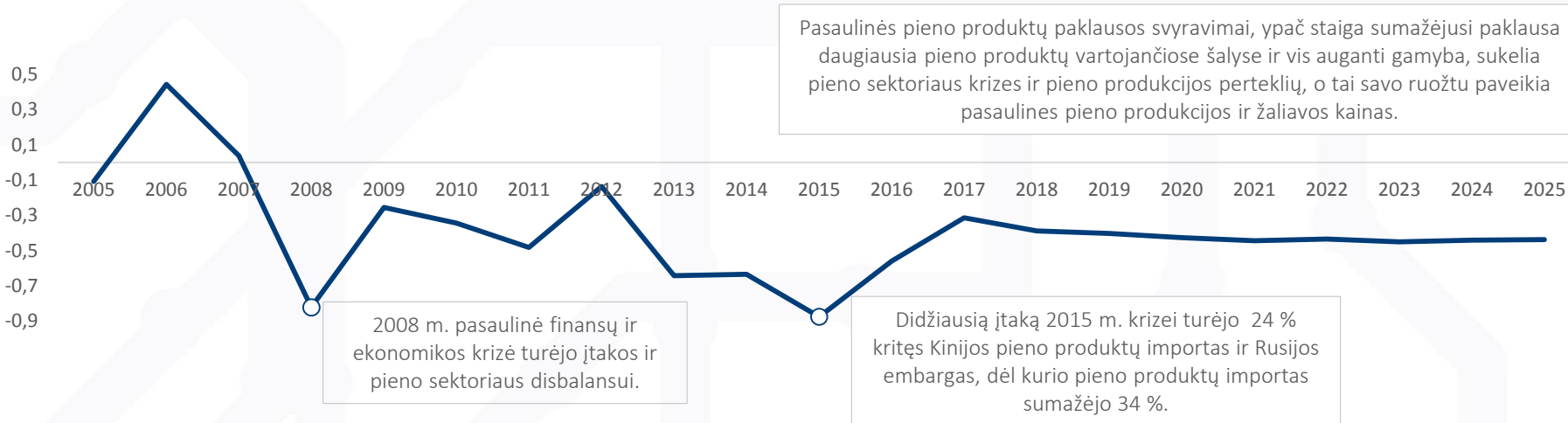

Pieno produktų pasiūla viršija paklausą

Pieno produktų gamyba ir vartojimas pasaulyje, mln. t

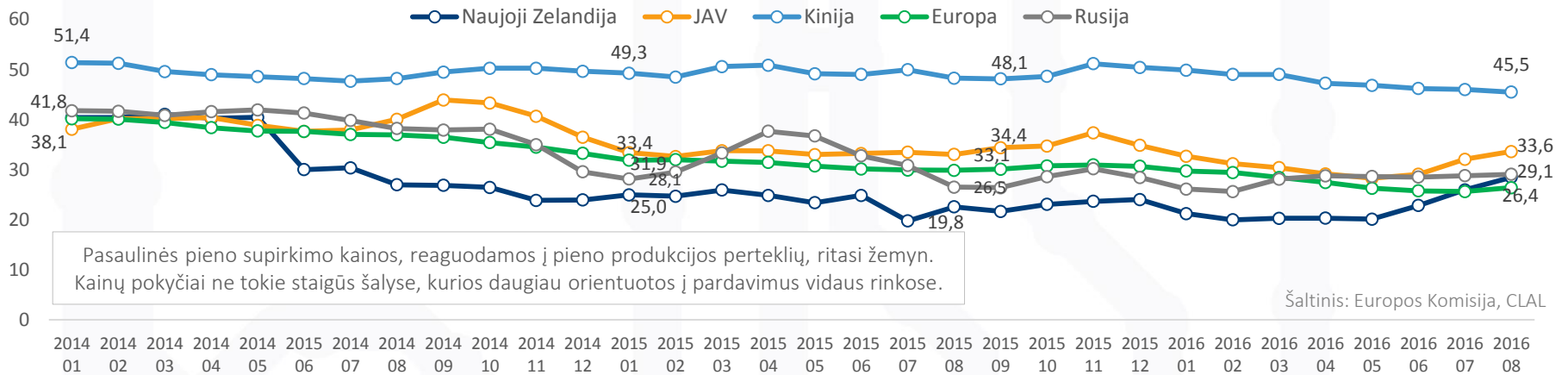

Pieno produktų paklausos ir gamybos skirtumas, mln. t

Žaliavinio pieno produkcijos perteklius mažina pieno supirkimo kainas

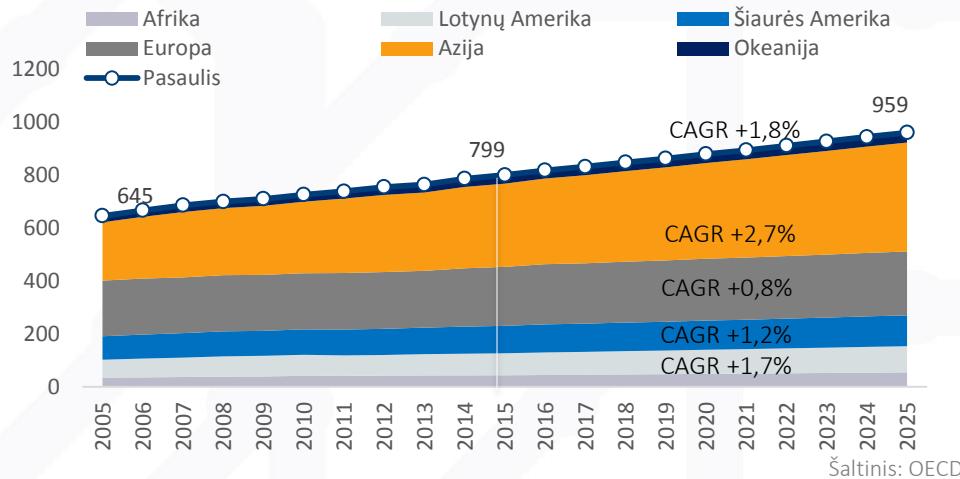
Vidutinės pieno supirkimo kainos pasaulyje, Eur / 100 kg

Pasaulinės pieno supirkimo kainos, reaguodamos į pieno produkcijos perteklių, ritasi žemyn. Kainų pokyčiai ne tokie staigūs šalyse, kurios daugiau orientuotos į pardavimus vidaus rinkose.

Šaltinis: Europos Komisija, CLAL

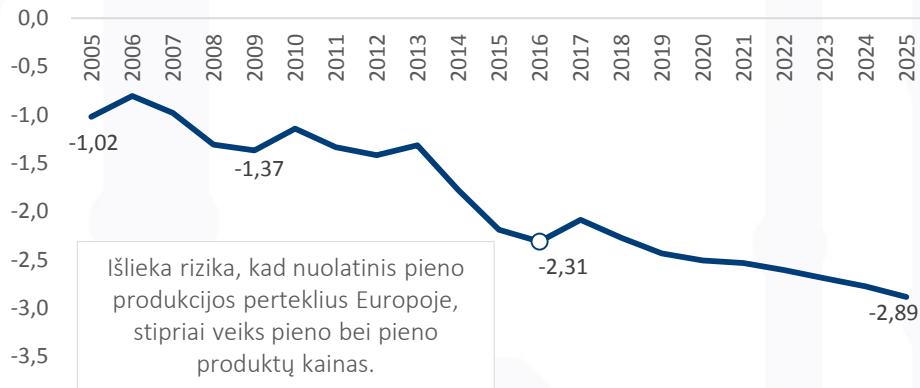
Žaliavinio pieno gamyba pasaulyje, mln. t

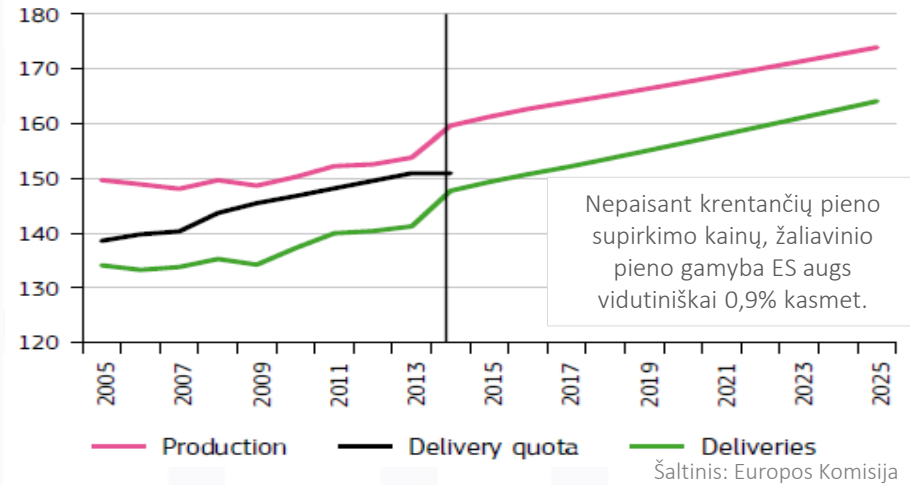
- ▶ Bendra pieno gamyba pasaulyje auga. 2014 m. žaliavinio pieno gamybos apimčių augimas ES, JAV, Naujoje Zelandijoje ir Australijoje sietinas su geromis oro sąlygomis ir 2014 m. pradžioje buvusiomis aukštomis pieno supirkimo kainomis. Pieno gamybos apimčių didėjimą ES įtakojo ir laukiamas pieno gamybos kvotų sistemos panaikinimas.
- ▶ Didžiausias pieno gamybos augimas prognozuojamas Azijos regione, ypač Indijoje. Tačiau didesnės įtakos šios šalies žaliavinio pieno gamybos apimčių augimas neturės, nes papildomai pagamintas pienas bus suvartotas šalies vidaus rinkoje.

ES bendroji žemės ūkio politika nesumažino pieno gamybos apimčių augimo

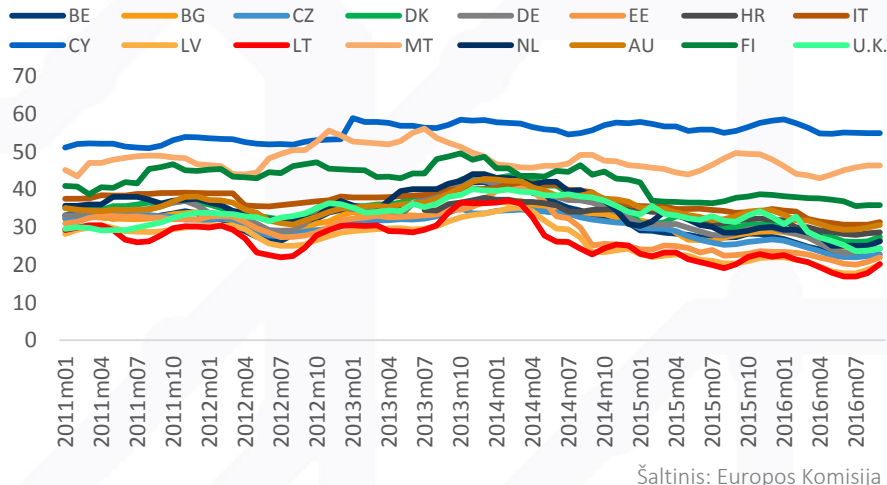
Pieno produktų paklausos ir gamybos skirtumas Europoje, mln. t

ES žaliavinio pieno gamyba ir gamybos prognozės, mln. t

Žaliavinio pieno supirkimo kainos ES, Eur / 100 kg

- ▶ ES bendros žemės ūkio politikos reformomis siekiama didinti pieno sektoriaus orientavimąsi į rinkos poreikius, o taip pat nustatyta papildomų priemonių gamintojams remti (valstybės intervencija, tiesioginės išmokos, parama gamintojams, vartojimo skatinimas, privalomos rašytinės sutartys).
- ▶ 1984 m., ES pieno gamybai smarkiai viršijus paklausą, įvesta pieno gamybos kvotų sistema buvo viena iš priemonių šiai problemai spręsti.
- ▶ Augant pasaulinei paklausai, 2015 m. kovo 31 d. kvotų sistema panaikinta. Tačiau, net ir galiojant kvotų sistemai, ES didino žaliavinio pieno gamybą, ypač artėjant kvotų sistemos panaikinimui. 2014 / 2015 m. kvotų laikotarpiu, 12 ES valstybių viršijo joms nustatytas bendrąsias pieno gamybos kvotas.

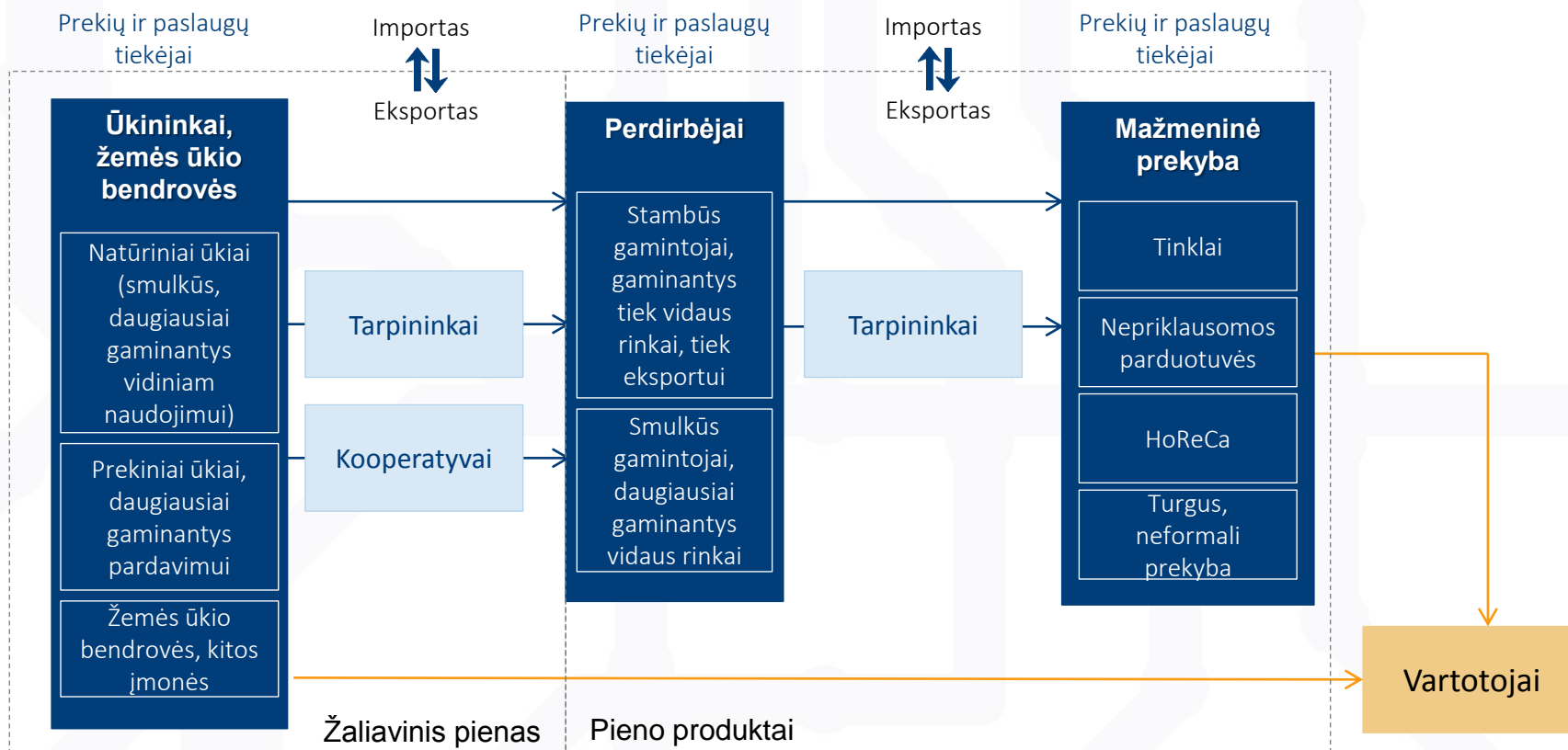

↻ VERTĒS KŪRIMO GRANDINĒ

Pieno produktų tiekimo grandinėje dalyvauja daugybė įvairių sričių dalyvių, tačiau...

Pieno sektoriaus vertės kūrimo grandinė

Svarbiausios vertę kuriančios grandys

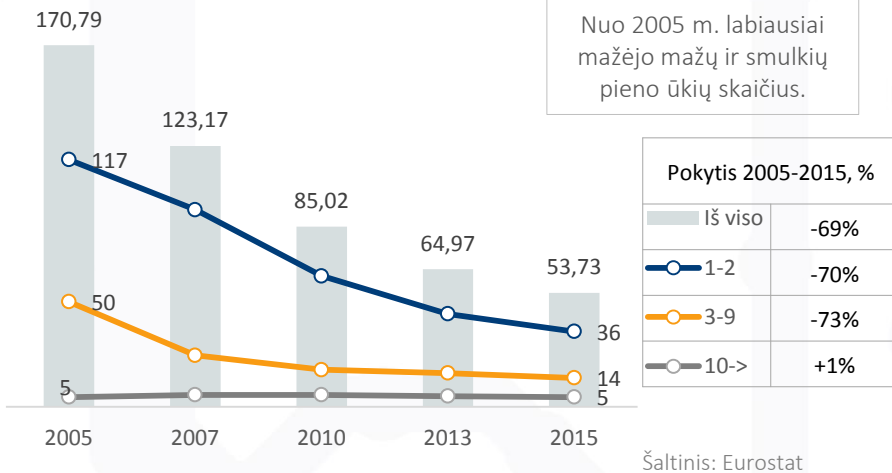

GAMYBA

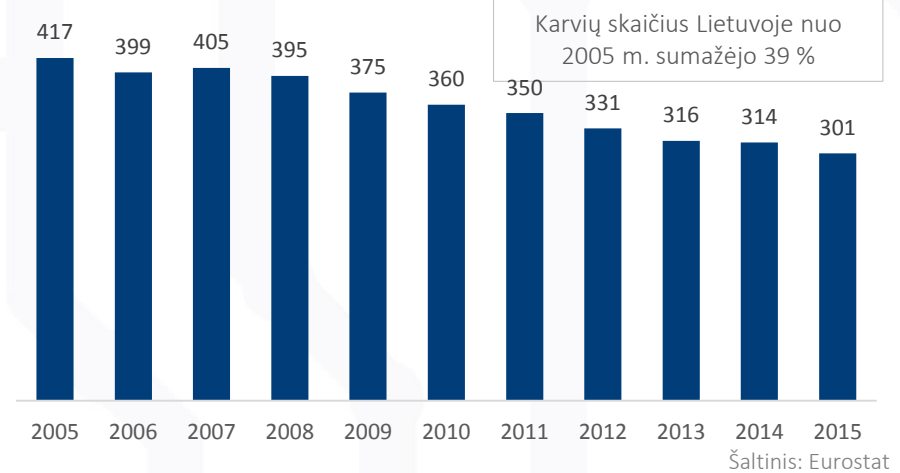

Lietuvoje pieno ūkiuose struktūriniai pokyčiai vyksta, bet pernelyg lėtai

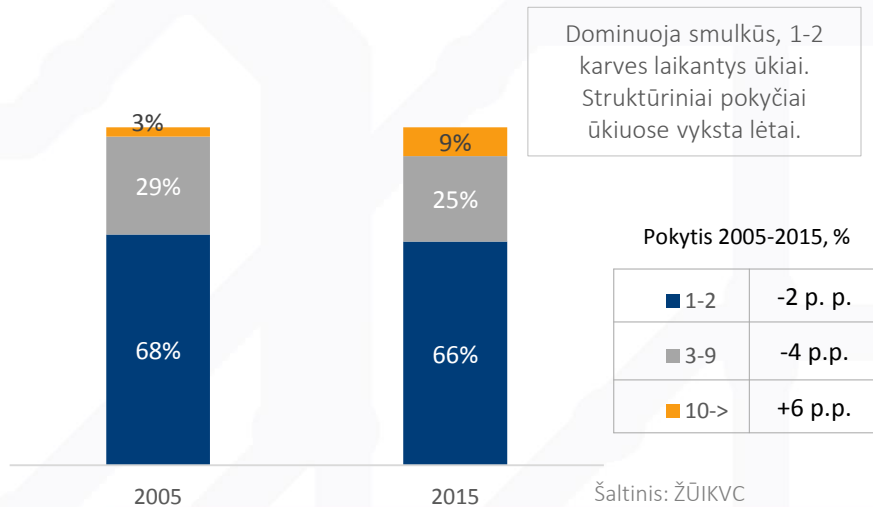
Pieno ūkių skaičius, tūkst. vnt

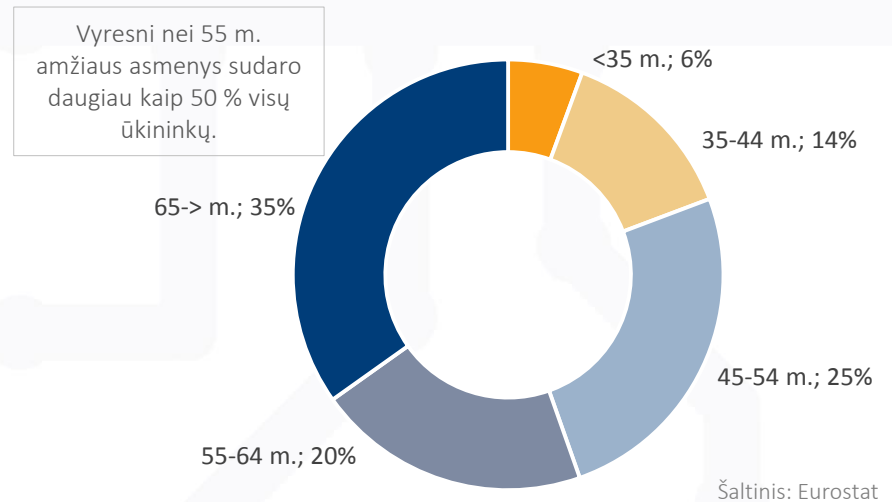
Karvių skaičius Lietuvoje 2005-2015 m., tūkst.

Pieno ūkių struktūra (pagal laikomų karvių skaičių), %

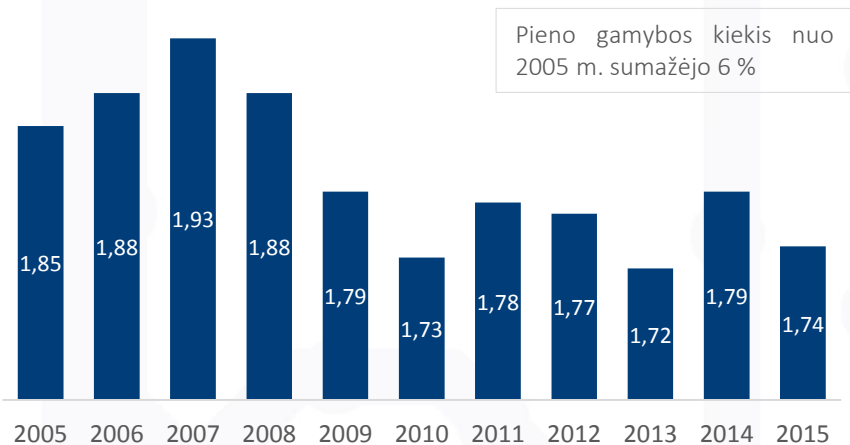

Ūkių struktūra pagal ūkininkų amžių, 2013 m., %

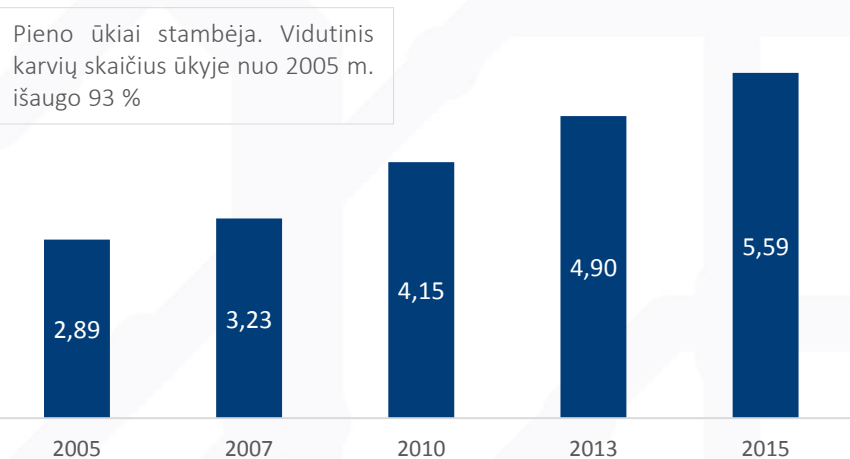
Pieno ūkių efektyvumas gerėja, bet...

Primelžto žaliavinio pieno kiekis, mln. t

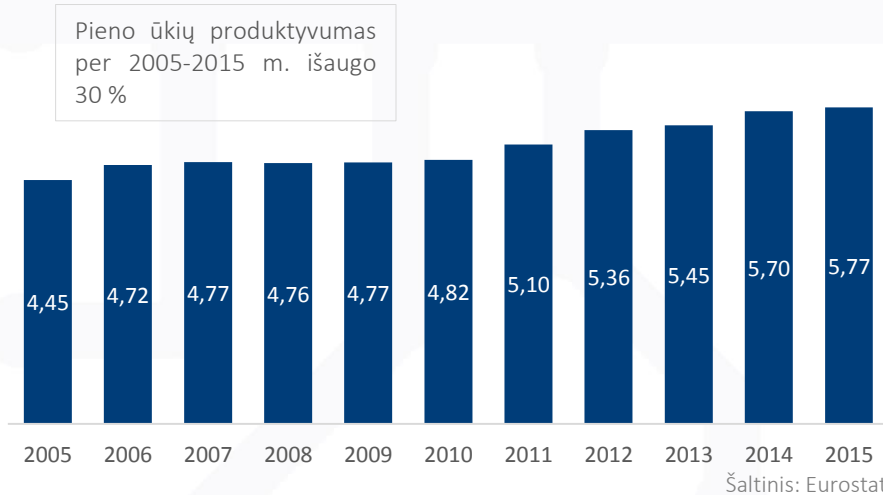

- ▶ Primelžto žaliavinio pieno kiekis turi tiesioginę įtaką mokamai kainai už pieną.
- ▶ Pieno supirkimo kainų skirtumai mažiems ir stambiams ūkiams susidaro dėl skirtingų pagaminamos žaliavos kiekių, kokybės bei žaliavai surinkti reikalingų kaštų.

Vidutinis karvių skaičius ūkyje

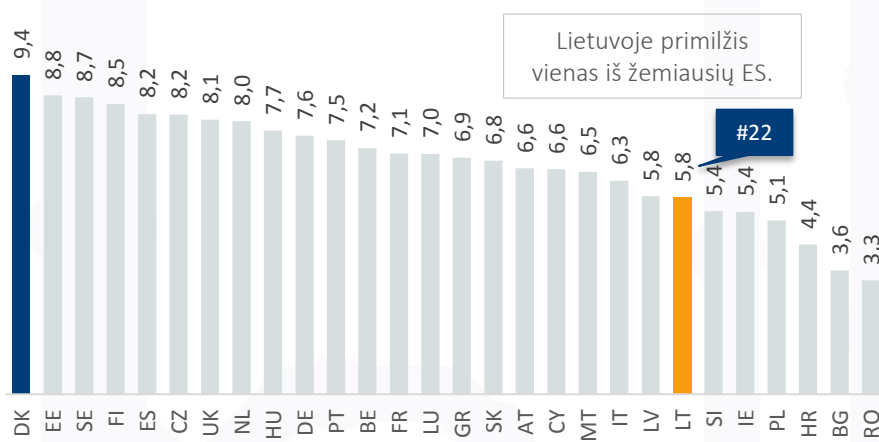
Primilžis, t/karvės

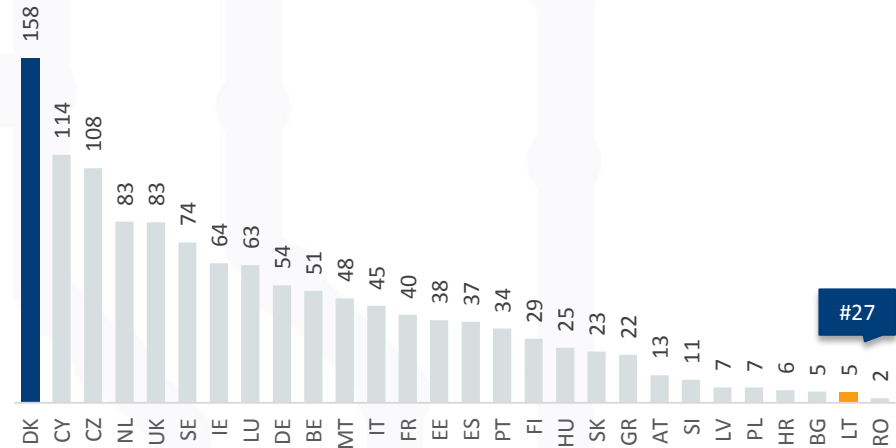
Šaltinis: Eurostat

... vis dar atsilieka nuo ES šalių

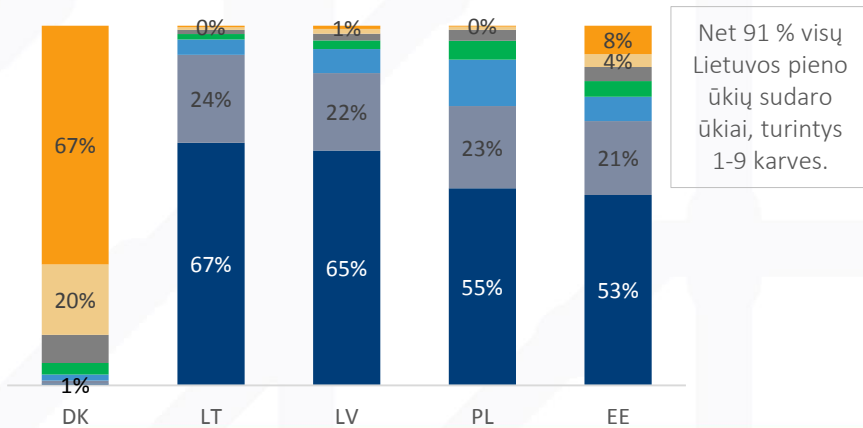
Primilžis, 2015 m., t / karvės

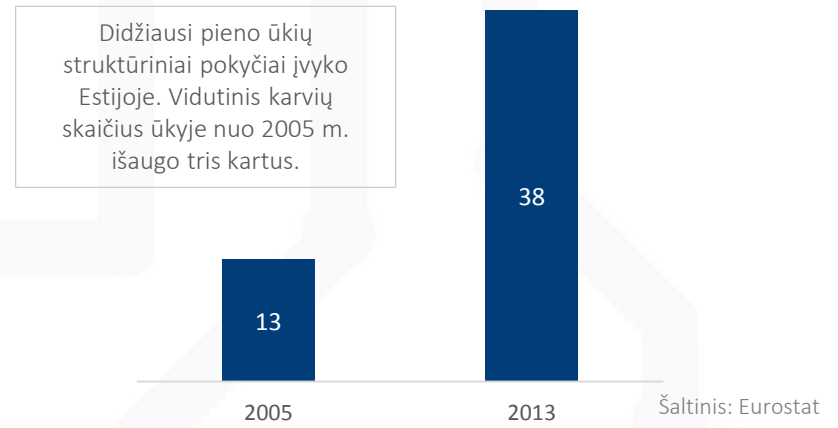
Vidutinis karvių skaičius ES ūkiuose, 2013 m.

Pieno ūkių struktūros (pagal laikomą karvių skaičių) palyginimas su Danija ir kaimyninėmis šalimis, 2013 m., %

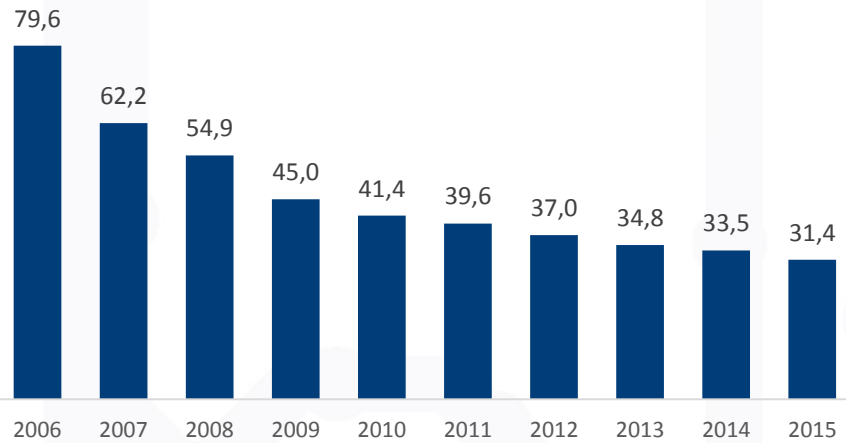

Estijos pieno ūkių struktūros pokytis, %

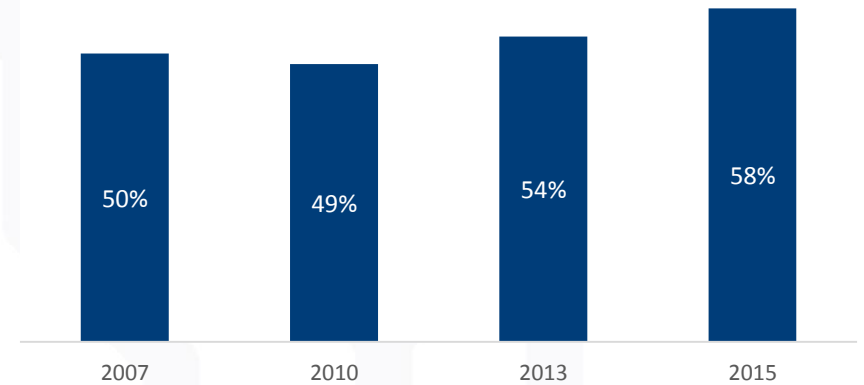

Stambūs ūkiai sudaro vos 11% visų ūkių, bet pagamina net 74% viso žaliavinio pieno

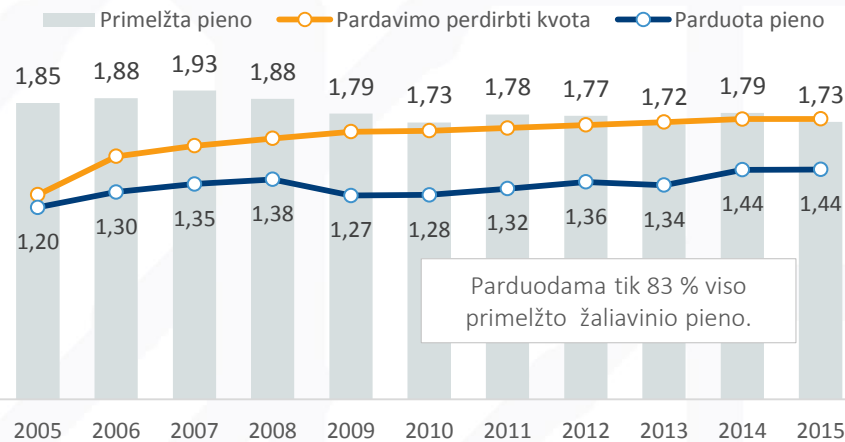
Ūkių, gaminančių pieną pardavimui, skaičius, tūkst. vnt.

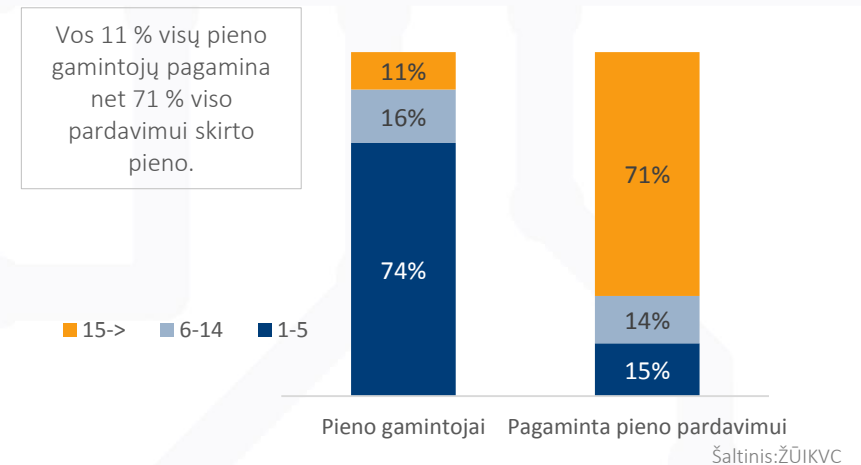
Ūkių, gaminančių pieną pardavimui, dalis nuo visų pieninkystės ūkių, %

Žaliavinio pieno ir pieno pardavimui gamyba bei pardavimo perdirtbi kvota, mln. t

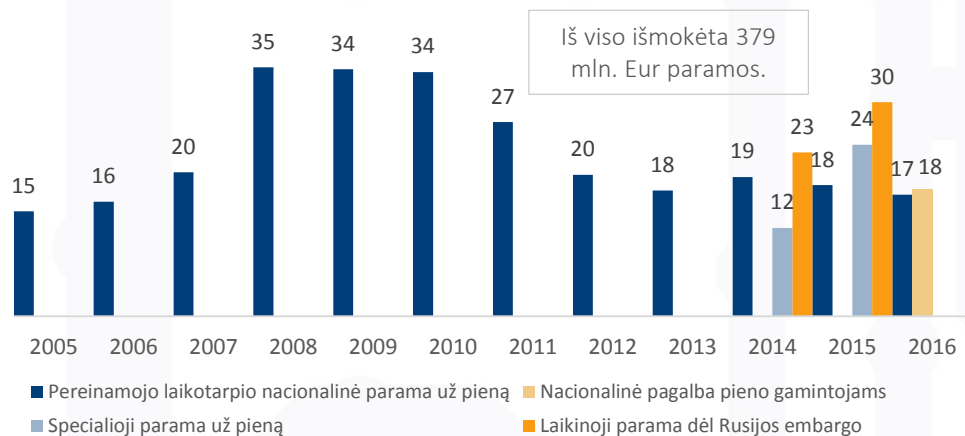
Ūkių, gaminančių pieną pardavimui, struktūra (pagal laikomą karvių skaičių) ir jų pagaminto pieno pardavimui dalis, 2015 m., %

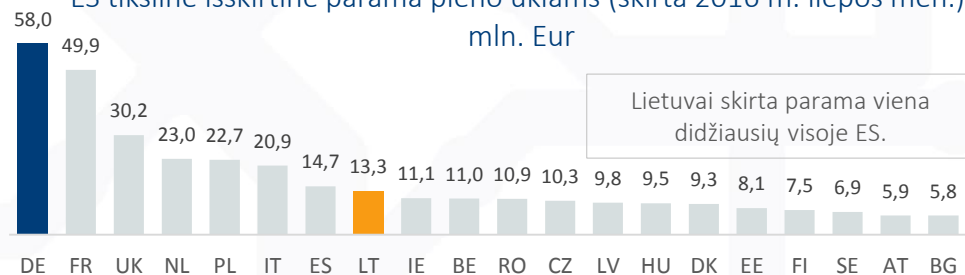

Pieno sektorius – vienas iš labiausiai remiamų žemės ūkio sektorių Lietuvoje

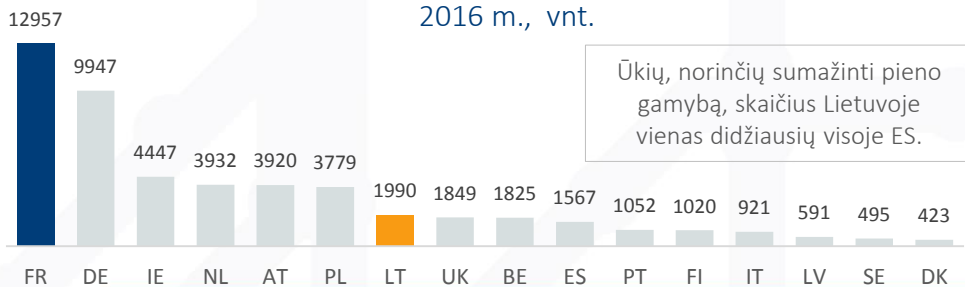
Nacionalinė ir ES parama Lietuvos pieno ūkiams, 2005-2016 m., mln. Eur

ES tikslinė išskirtinė parama pieno ūkiams (skirta 2016 m. liepos mėn.), mln. Eur

Paramą pieno gamybos mažinimui gauti norinčių ūkių skaičius ES, 2016 m., vnt.

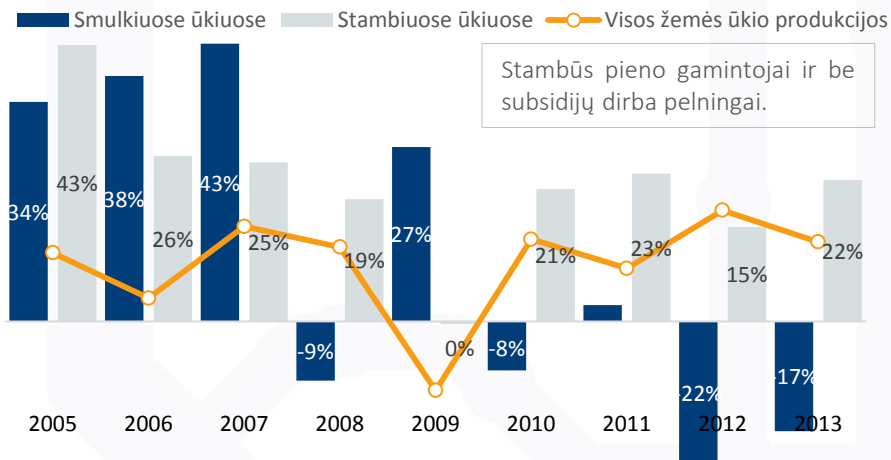

2005-2016 m. laikotarpio ES ir nacionalinės paramos priemonės pieno gamybos rinkos dalyviams

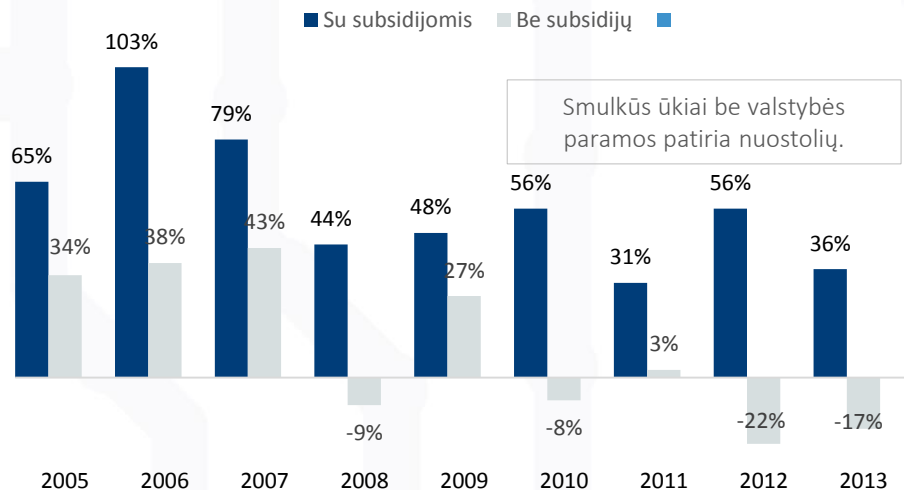
- ▶ **Pereinamojo laikotarpio nacionalinė parama už pieną.** 2005-2016 m. išmokėta 272 mln. Eur.
- ▶ **Tiesioginės išmokos už kvotinį pieną.** Buvo skiriamos už pagamintą pieną, neviršijantį bendrosios nacionalinės pieno kvotos. Pieno gamintojai skirtos nacionalinės pieno gamybos kvotos nei vienais metais pilnai neišnaudojo.
- ▶ **Laikinoji parama pieno gamintojams, patyrusiems nuostolių dėl Rusijos pieno gaminių importo embargo.** Lietuvoje laikinąją paramą iš viso gavo 30980 gamintojų.
- ▶ **Specialioji parama už pieną gamintojams, kurie 2013-2014 kvotos metais pardavė pieną perdirbti arba tiesiogiai vartoti.** Šiai priemonei buvo skirta 12,3 mln. Eur bei 22,3 mln. Eur susietosios paramos už pienines karves.
- ▶ **Parama kooperatyvų steigimuisi,** mokėta 2007-2013 m. Priemonei buvo skirta apie 1,8 mln. Eur. Ja kasmet pasinaudodavo vidutiniškai 10 kooperatyvų. Ši paramos priemonė ūkininkų vertinta kaip neefektyvi ir galimai skatinusi „netikrų“ kooperatyvų steigimąsi.
- ▶ **Tikslinė išskirtinė parama pieno gamintojams,** kurie mažina pieno gamybą, yra smulkūs ūkiai ir įgyvendina kooperacijos projektus. Lietuvai skirta 13,3 mln. Eur iš ES biudžeto. Dar tiek pat numatyta skirti iš valstybės biudžeto.
- ▶ **Pieno gamybos mažinimo parama.** Paramą gali gauti tik ūkiai, parduodantys pieną perdirbti. Paramos dydis – 1,764 mln. Eur.
- ▶ **Kitos rinkos reguliavimo priemonės.** 2011-2015 metais buvo naudojamos intervenciniai pirkimai, privačiu nugriebto pieno miltelių, sviesto ir sūrio saugojimu bei buvo remiamas pieno produktų vartojimas švietimo įstaigose pagal programą „Pienas vaikams“.

Be paramos smulkūs ūkiai būtų nuostolingi

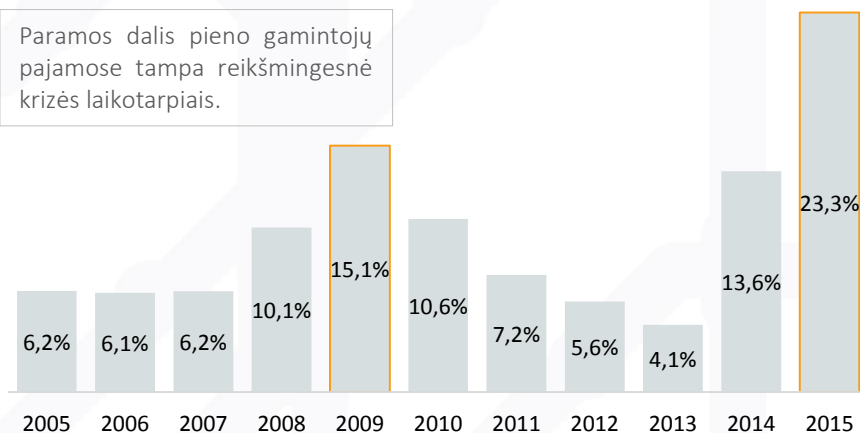
Žemės ūkio produkcijos gamintojų ir pieno gamintojų (stambių ir smulkių) bendrasis pelningumas 2005-2013 m., be subsidijų, %

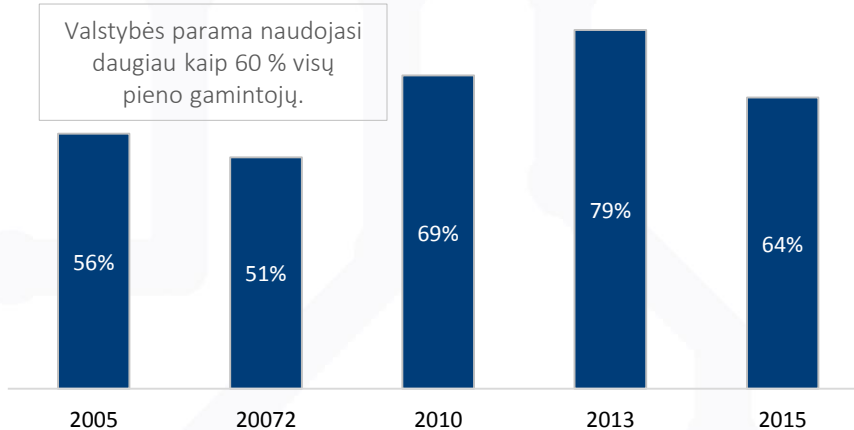
Bendrasis pelningumas smulkiuose pieno ūkiuose, %

Paramos dalis pieno gamintojų pajamose (stambių ir smulkių), %

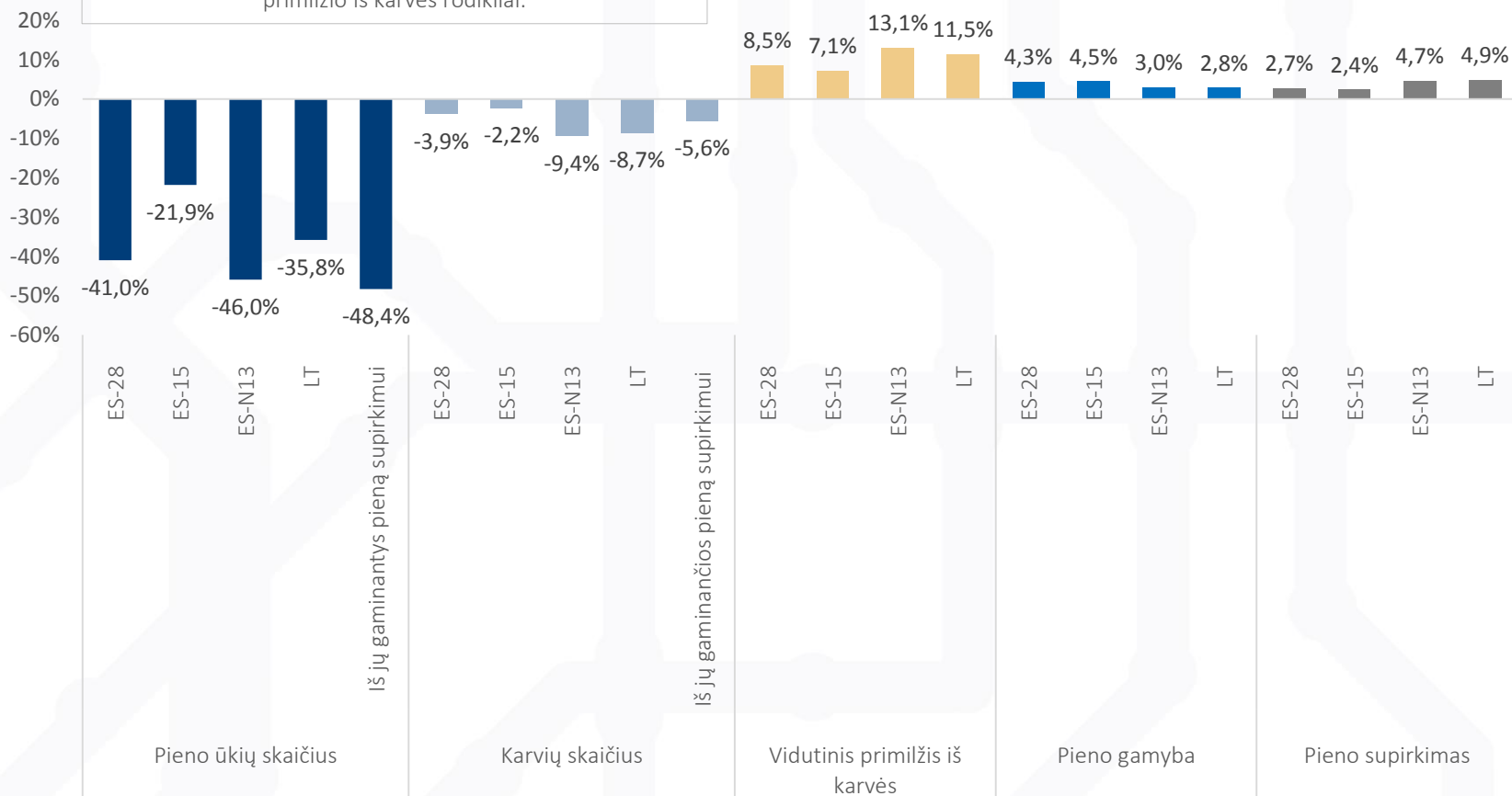
2005-2015 m. paramą gavusių ūkių dalis nuo visų pieno gamintojų skaičiaus, %

Pokyčiai vykstantys Lietuvos pieno sektoriuje atitinka visoje Europoje vyraujančias tendencijas

ES pieno sektoriaus dinamikos prognozės, 2015-2020 m. + / - %

Kaip ir visoje ES, Lietuvoje kasmet mažės pieno ūkių ir juose laikomų karvių skaičius, tačiau pieno gamyba išliks stabili. Superkamo pieno kiekio augimui turės įtakos gerėjantys primilžio iš karvės rodikliai.

Šaltinis: Prospects for EU agricultural market and income 2015-2025

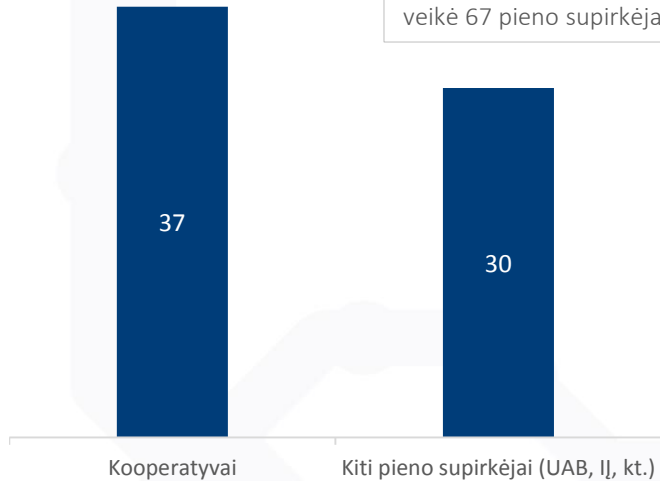
SUPIRKIMAS

Į supirkimą patenka tik šiek tiek daugiau nei 80 % viso Lietuvoje primelžiamo pieno

Pieno supirkėjų skaičius, 2015 m., vnt.

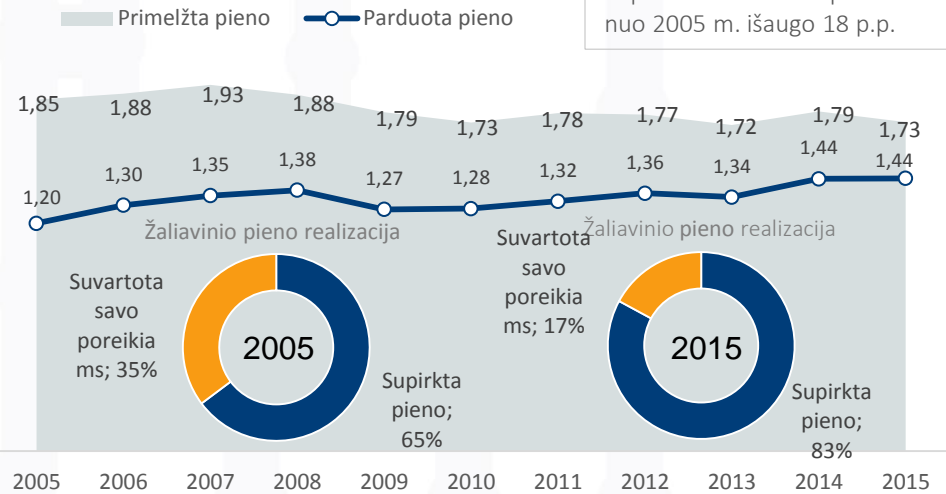
ŽŪIKVC duomenimis 2015 m. veikė 67 pieno supirkėjai.

Šaltinis: ŽŪIKVC

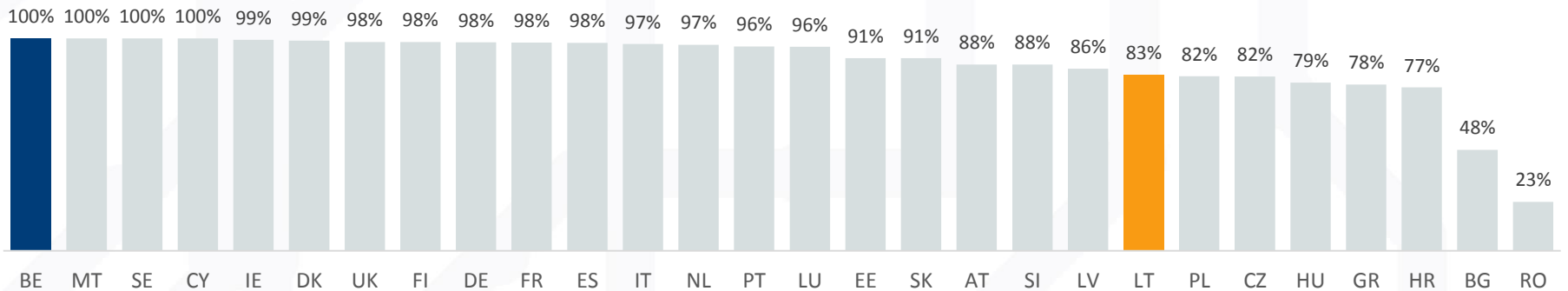
Žaliavinio pieno gamyba ir supirkimas (mln. t) ir žaliavinio pieno realizacijos struktūra, %

Supirkto žaliavinio pieno dalis nuo 2005 m. išaugo 18 p.p.

Šaltinis: EK, DG Agriculture and Rural Development

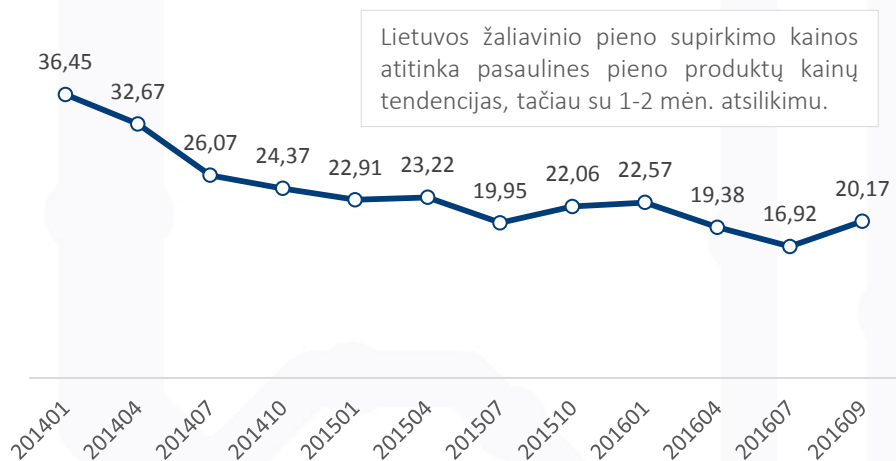
Supirkto žaliavinio pieno dalis nuo viso primelžto pieno ES valstybėse, 2015 m., %

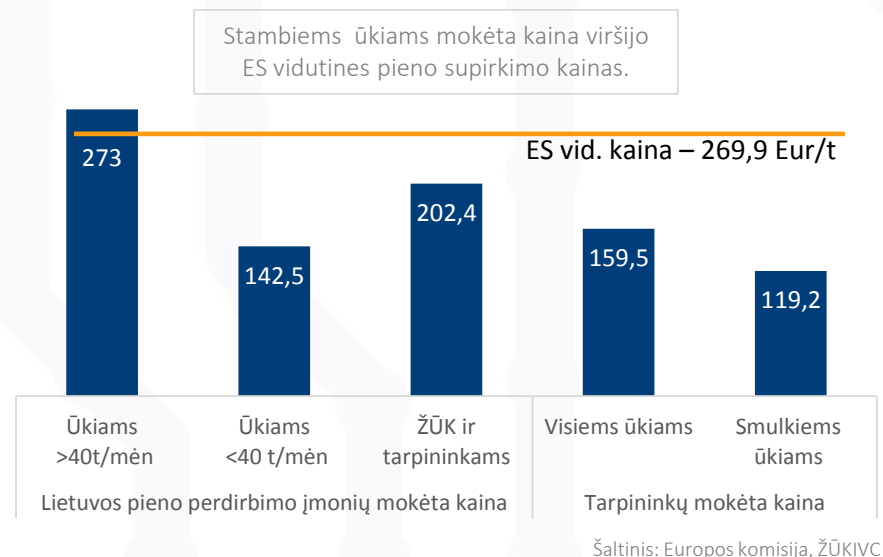
Šaltinis: EK, DG Agriculture and Rural Development

Žemos pieno supirkimo kainos – viena iš esminių Lietuvoje pieno sektoriaus problemų

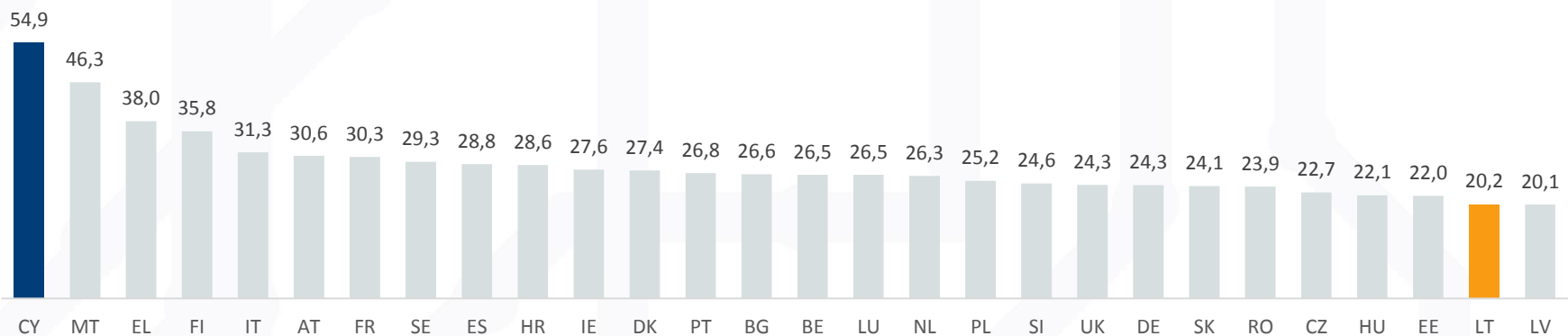
Natūralaus pieno supirkimo vidutinė kaina Lietuvoje 2014 01-2016 09, Eur / 100 kg

Natūralaus pieno vidutinės supirkimo kainos, 2016 09, Eur / t

Vidutinės pieno supirkimo kainos ES, 2016 09, Eur / 100 kg

Šaltiniai: EK, DG Agriculture and Rural Development

Stambūs pieno statytojai (supirkėjai) užtikrina gerą pieno kokybę ir gauna aukštą pieno supirkimo kainą

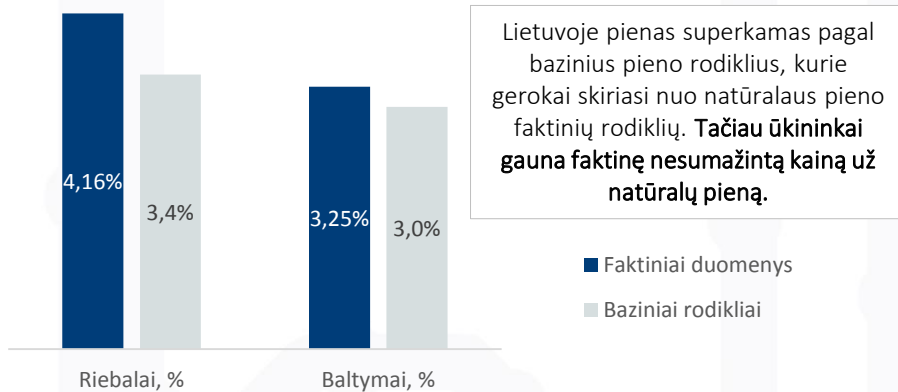
Pieno supirkimo kainų priklausomybė nuo tiekėjų grupės ir tiekiamo pieno kiekio ir kokybės, 2015 m.

	Tiekiamo pieno dalis nuo viso supirkto pieno	Pieno supirkimo kaina	Tiekiamo pieno kokybė	Surinkimo kaštai / lojalumas
Smukūs pieno statytojai	12%	135-160 Eur / t (+ surinkimo kaštai, 55 Eur / t)	Pieno kokybė prasta	Surinkimo kaštai dideli
Kooperatyvai	29%	185-223 Eur / t	Kokybė gera arba bloga	Nesudaro ilgalaikių sutarčių
Individualios įm.	9%	185-223 Eur / t	Kokybė gera arba bloga	Nesudaro ilgalaikių sutarčių
Stambūs pieno statytojai (virš 40 t / mėn.)	50%	215-269 Eur / t	Pieno kokybė gera	Ilgalaikės sutartys

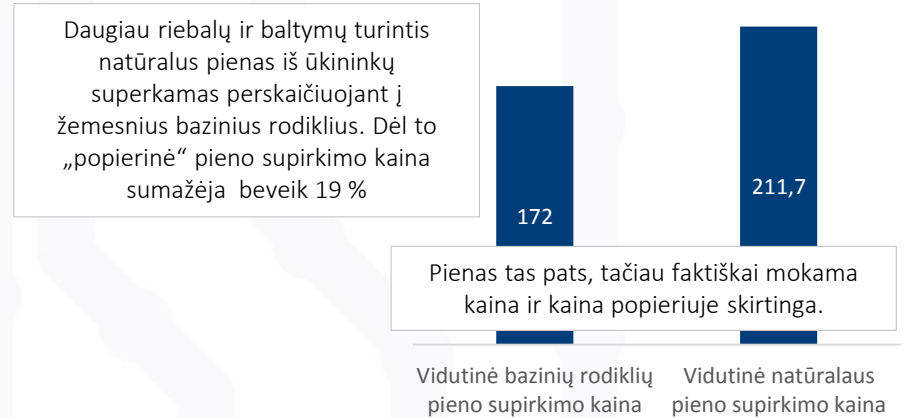
- ▶ Parduodamo **žaliavinio pieno kiekis, kokybė bei surinkimo kaštai** – svarbiausi veiksniai lemiantys pieno supirkimo kainą. Stambūs ūkiai investuoja į pieno kokybės tyrimus, jų nebereikia papildomai atlikti. Taip pat ir pieno surinkimo kaštai iš jų mažesni. Surenkant pieną iš smulkių ūkių reikia papildomai atlikti pieno kokybės tyrimus, prisideda pieno supirkimo punktų išlaikymo ir surinkimo sąnaudoms.

Bazinių pieno riebumo ir baltymingumo rodiklių priartinimas prie natūralaus pieno rodiklių parodytų realią mokamą kainą už natūralų pieną

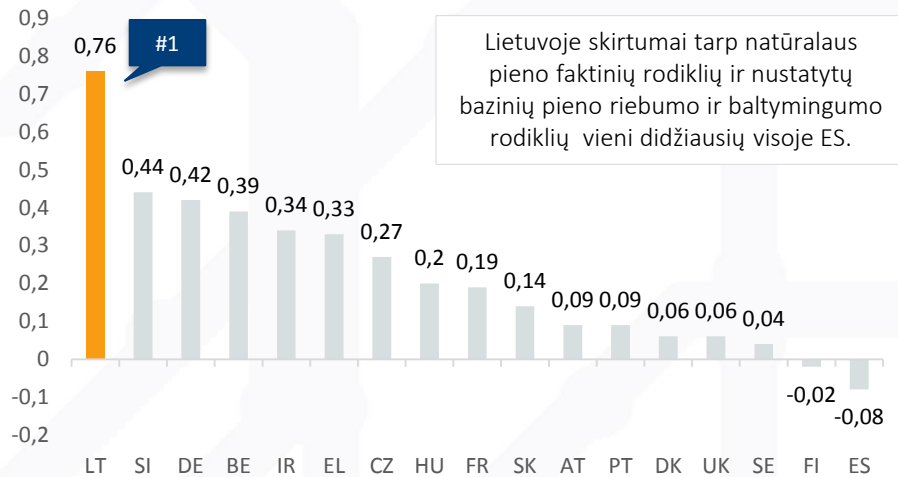
Lietuvoje galiojantys baziniai pieno rodikliai (nustatyti 1998 m.) ir karvių natūralaus pieno faktiniai metiniai duomenys, 2013 m.

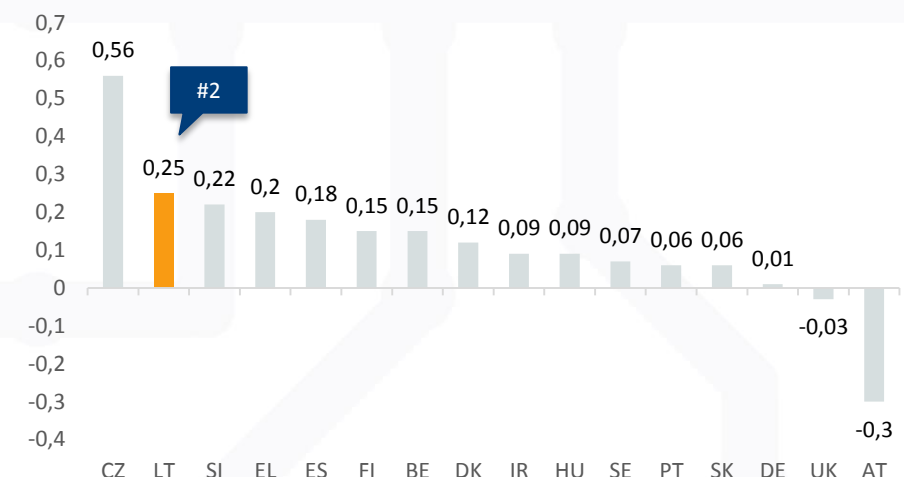
Vidutinė natūralaus pieno supirkimo kaina ir bazinių rodiklių pieno supirkimo kaina Lietuvoje, 2016 m. rugsėjo mėn., Eur / t

Faktinių ir bazinių riebalų skirtumas ES valstybėse, 2013 m., proc. punktai

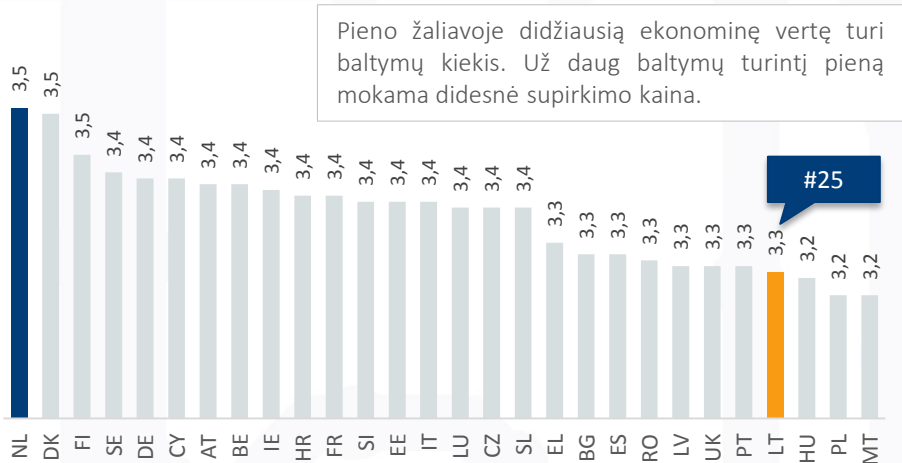
Faktinių ir bazinių baltymų skirtumas ES valstybėse, 2013 m., proc. punktai

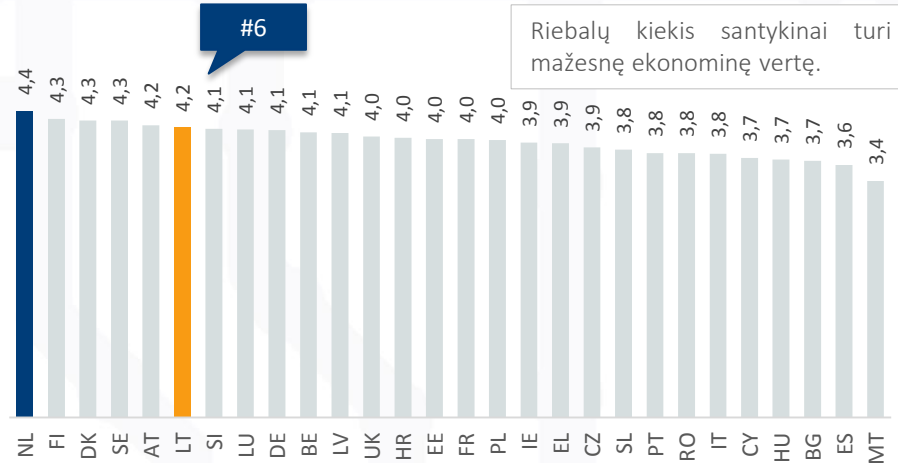

Žaliavinio pieno kaina Lietuvoje maža ne tik dėl smulkių ūkių, bet ir dėl kokybės

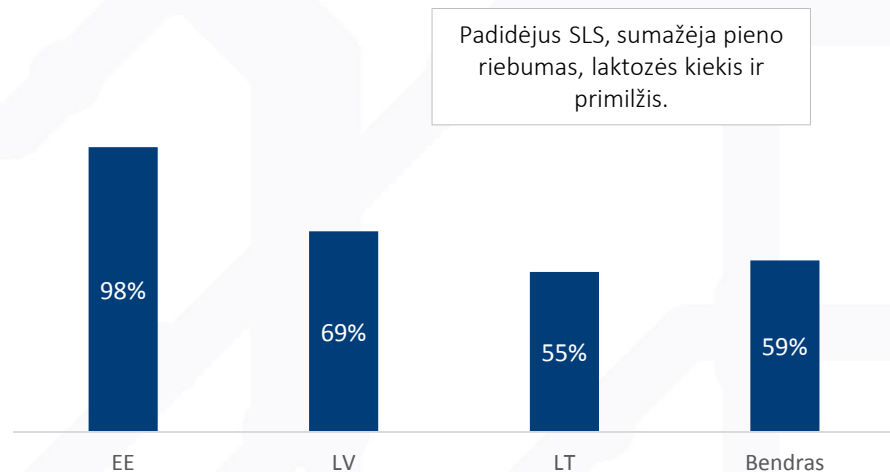
Pieno baltymų rodikliai, 2013 m., %

Pieno riebumo rodikliai, 2013 m., %

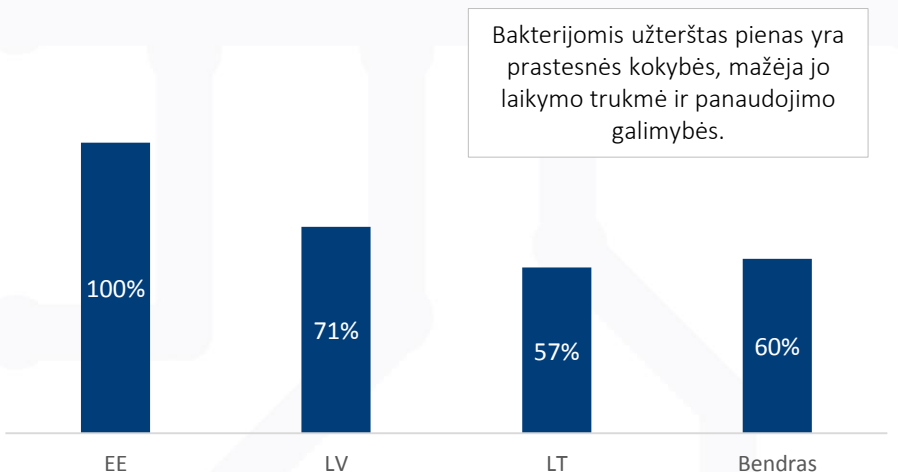

Supirkto pieno, kuriame somatinių ląstelių skaičius (SLS) neviršija nustatytų normų dalis 2015 m., %

Šaltiniai: „Vartų“ kontrolės duomenys, SLS<400 tūkst. / ml

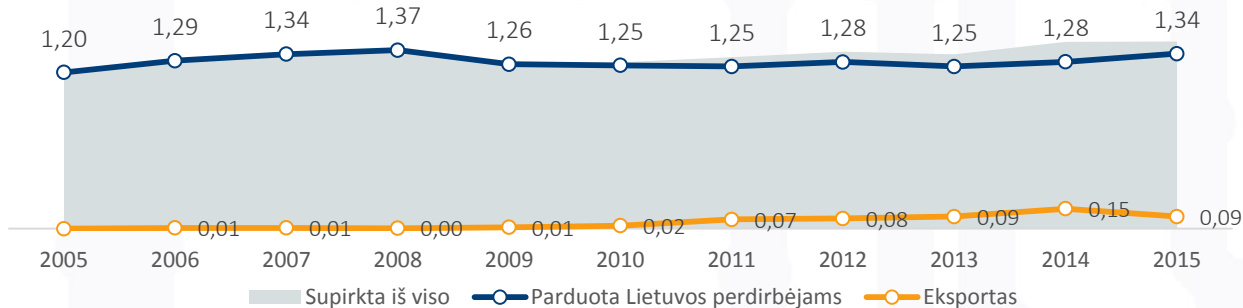
Supirkto pieno, kuriame bendrasis bakterijų skaičius (BBS) neviršija nustatytų normų dalis 2015 m., %

Šaltiniai: „Vartų“ kontrolės duomenys, BBS<300 tūkst. / ml

Stambiems ūkiams eksportuoti neapsimoka, maži ūkiai neturi gamybinių pajėgumų

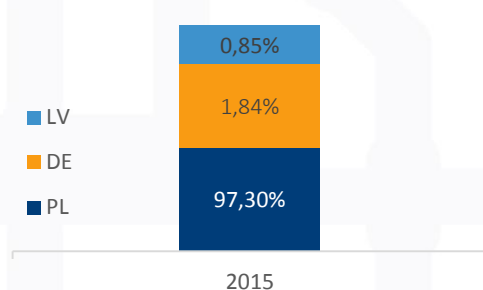
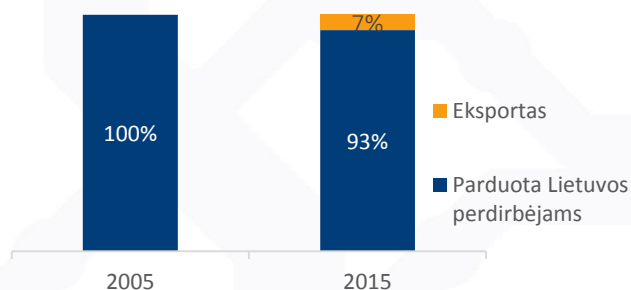
Supirkto žaliavinio pieno realizacija, mln. t

► Pieno gamintojai turi galimybę žaliavinį pieną parduoti užsienio rinkose. Tačiau tam reikalingas didelis aukštos kokybės žaliavinio pieno kiekis. Lietuvoje vos 11 % visų pieno gamintojų parduoda 71 % viso žaliavinio pieno kiekio.

Žaliavinio pieno pardavimo rinka, %

Žaliavinio pieno eksportas pagal šalis, %

► Pienovežiuose nesugadintą pieną galima vežti maždaug 500 km atstumu. 2012-2015 m. laikotarpiu žalią pieną eksportavo 9 kooperatyvai, 1 gamybinė įmonė, 2 pieno perdirbėjai ir 1 kitas supirkėjas.

Žaliavinio pieno supirkimo kaina, mokėta pieno gamintojams Lietuvoje ir eksportuojamo pieno kaina, 2015 m., Eur/ t

► Stambūs ūkiai, ir parduodami žaliavinį pieną Lietuvoje, gauna gerą pieno supirkimo kainą. Smulkiems ūkiams, dėl mažo pagaminamo pieno žaliavos kiekio, eksportas yra ekonomiškai nenaudingas.

Šaltiniai: ŽŪIKVC

 PERDIRBIMAS

Rinkoje konkurenciją didina veiklą pradėjęs naujas žaidėjas

29

Pieno perdirbimo įmonės

8 153

Dirbančių asmenų

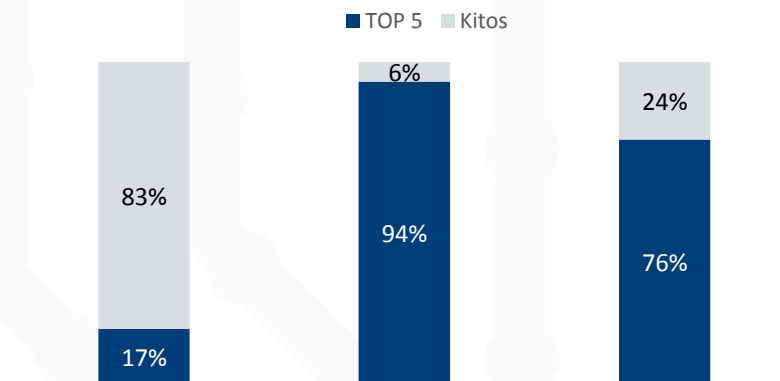
TOP 5 pieno perdirbimo įmonės Lietuvoje

	AB „Rokiškio sūris“	Veiklos ištakos nuo 1925 m.	~1643 darbuotojai
	AB „Žemaitijos pienas“	Veiklos ištakos nuo 1924 m.	~1197 darbuotojai
	UAB „Marijampolės pieno konservai“	Nuo 2000 m.	~580 darbuotojų
	AB „Vilkyškių pieninė“	Nuo 1977 m.	~975 darbuotojai
	AB „Pieno žvaigždės“	Nuo 1998 m.	~1805 darbuotojai

	ŽŪK „Pienas LT“ pieno perdirbimo gamykla	Nuo 2015 m.	~124 darbuotojai
---	--	-------------	------------------

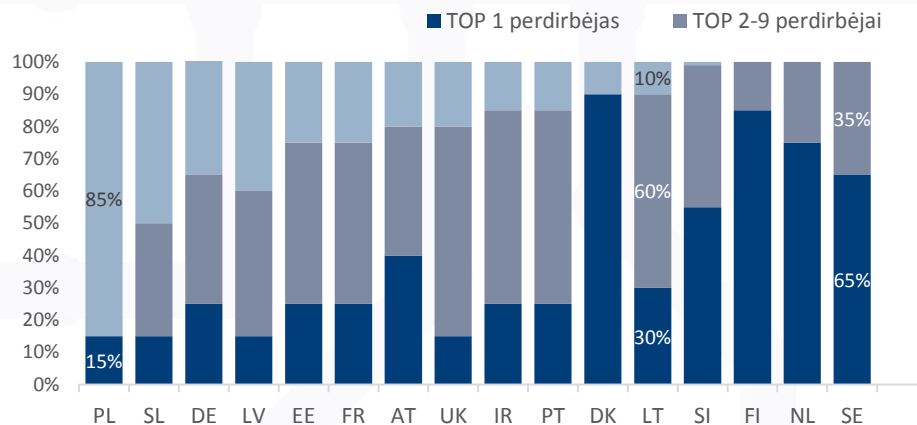
- ▶ Pieno perdirbimo sektoriuje konkurenciją didins nuo 2015 m. pradžios veikianti „Pienas LT“ perdirbimo gamykla, kuri per per parą šiuo metu perdirba 150 tonų žaliavinio pieno, planuojama pajėgumus didinti iki 650 tonų per parą.

TOP 5 pieno perdirbimo įmonių perdirbto žaliavinio pieno dalis nuo viso perdirbamo pieno kiekio ir dirbančiųjų skaičiaus dalis, 2015 m., %

Pieno perdirbimo įmonės Perdirbamo pieno kiekis Darbuotojų skaičius
Šaltinis: Konkurencijos taryba, įmonių finansinės atskaitomybės duomenys

Pieno perdirbimo įmonių koncentracija pagal užimamą žaliavinio pieno perdirbti pristatymo rinką, 2011 m., %

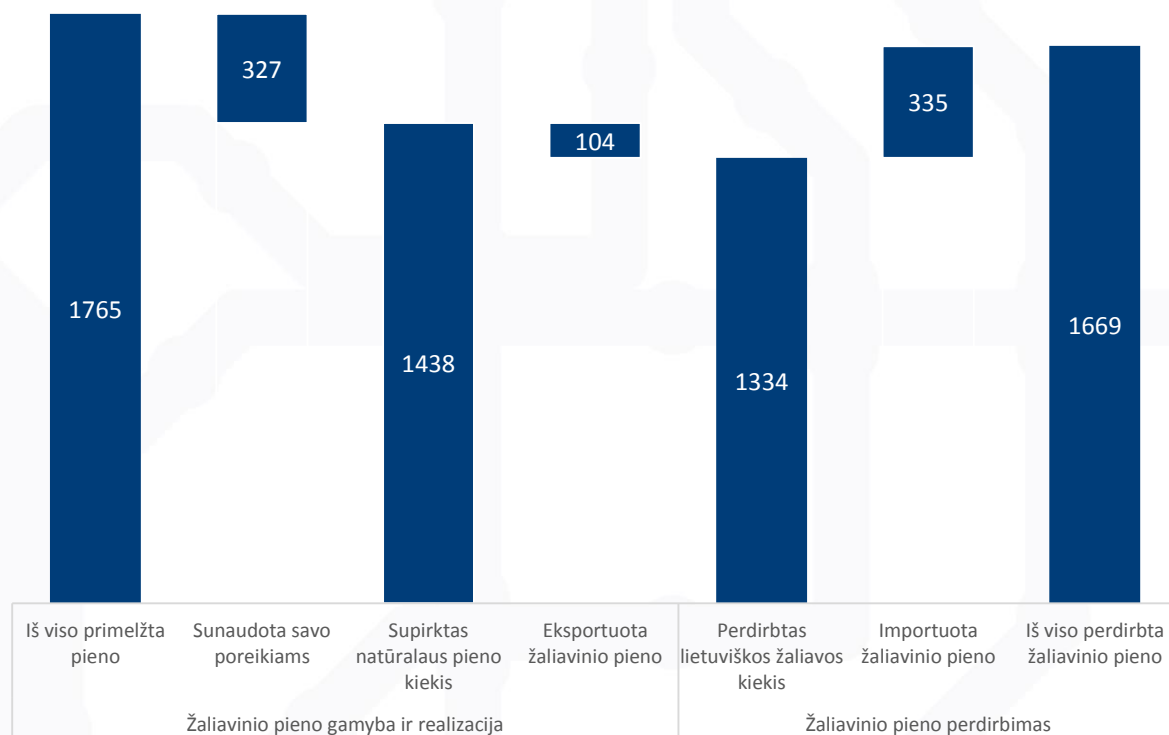
Šaltinis: AGRI-2012-C4-04 - Analysis on future developments in the milk sector

Pieno perdirbėjai susiduria su kokybiškos lietuviškos žaliavos trūkumu

Žaliavinio pieno balansas Lietuvoje, 2015 m., tūkst. t

▶ Lietuvos pieno gamintojai yra pajėgūs pagaminti visą pieno perdirbėjams reikalingą pieno kiekį. Tačiau dalis primelžto pieno suvartojama savo reikmėms, maža dalis eksportuojama, dalis neatitinka kokybės reikalavimų.

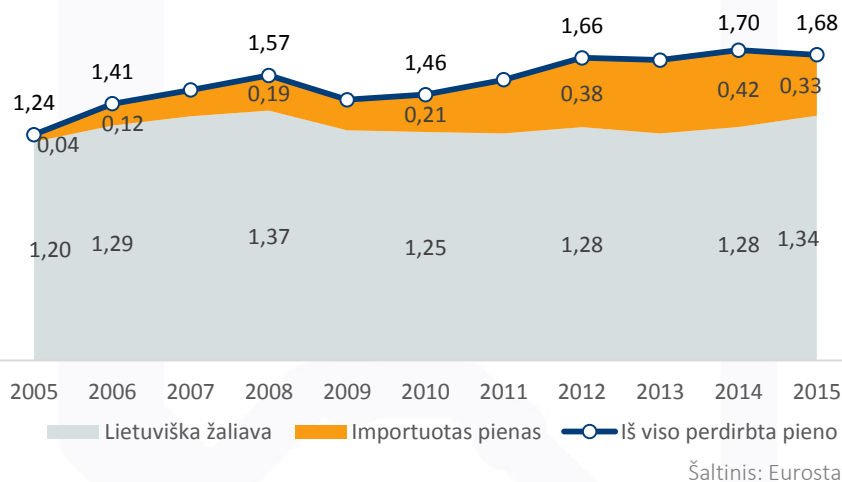
▶ Iš Lietuvos pieno ūkių supirktas pienas užtikrina tik 80 % viso perdirbimui reikalingo žaliavinio pieno poreikio. Trūkstama dalis yra importuojama iš kitų šalių.

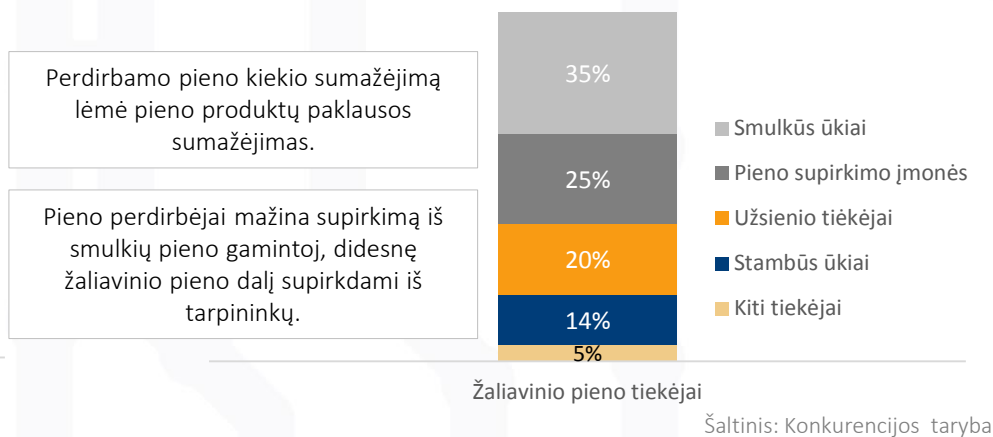
Šaltinis: ŽŪIKVC

Trūkstantis pieno žaliavos dalis yra atsivežama iš Latvijos ir Estijos

Perdirbamo žaliavinio pieno kiekis, mln. t*

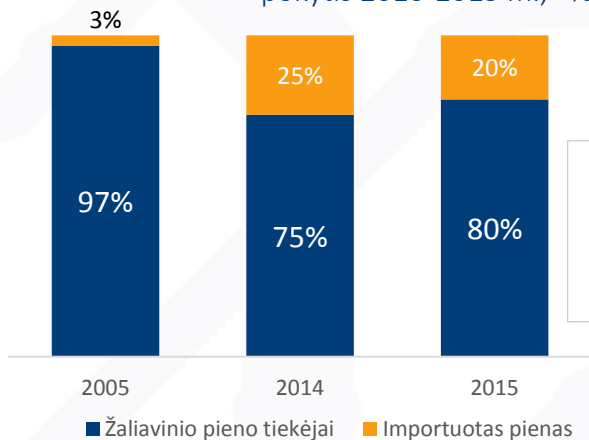
Pieno perdirbėjų supirkto pieno dalis pagal tiekėjų grupes, 2014 m., %

Perdirbamo pieno kiekio sumažėjimą lėmė pieno produktų paklausos sumažėjimas.

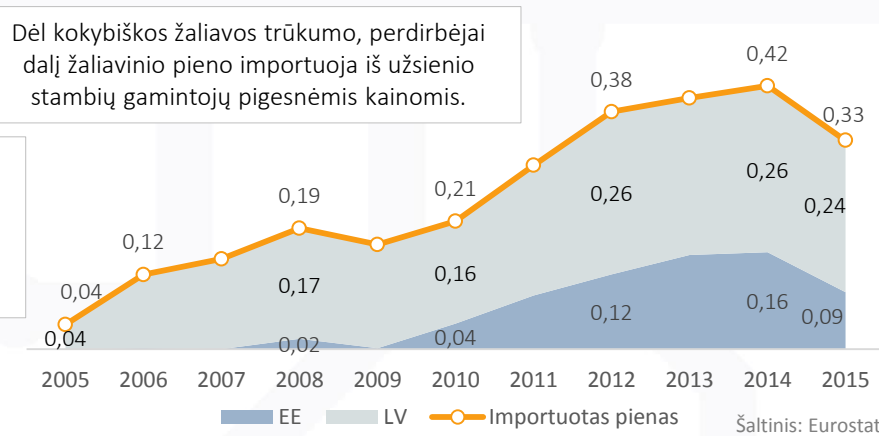
Pieno perdirbėjai mažina supirkimą iš smulkių pieno gamintojų, didesnę žaliavinio pieno dalį supirkdami iš tarpininkų.

Perdirbtos lietuviškos žaliavos ir importuotos žaliavos struktūrinis pokytis 2010-2015 m., %

2015 m. sumažėjus perdirbamo pieno kiekiui, struktūroje išaugo vietinės žaliavos dalis, importuojamo pieno dalis sumažėjo.

Importuojamo žaliavinio pieno kiekis, mln. t*

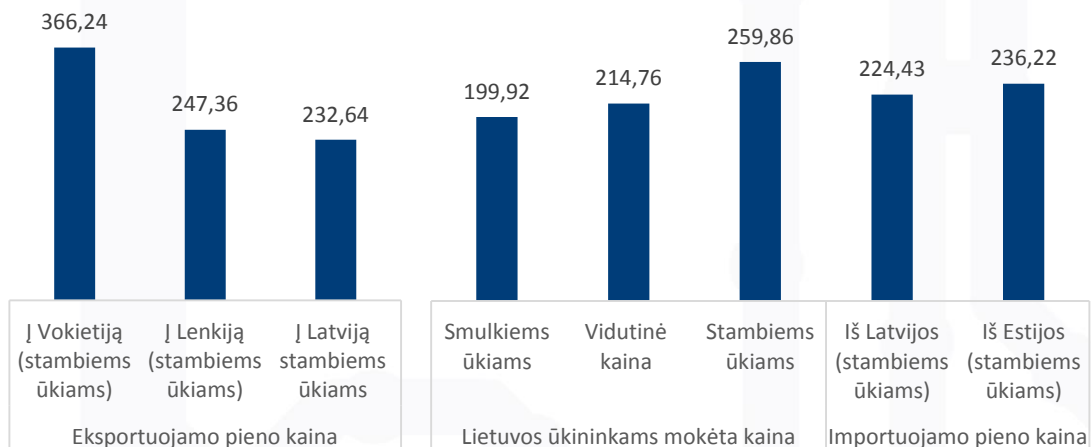

Dėl kokybiškos žaliavos trūkumo, perdirbėjai dalį žaliavinio pieno importuoja iš užsienio stambių gamintojų pigesnėmis kainomis.

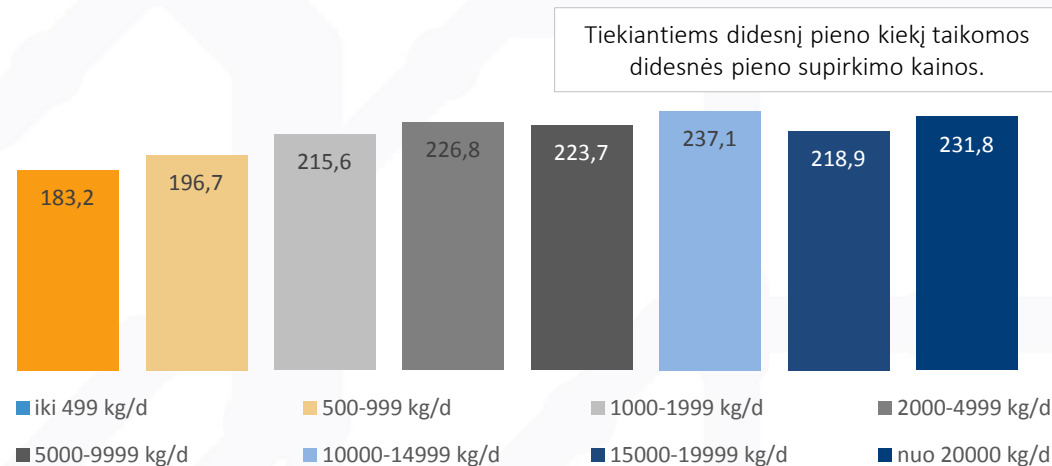
*Dėl apvalinimo pateikiami suminiai skaičiai gali nesutapti

Didesnis pieno kiekis ir geresnė kokybė užtikrina aukštesnę kainą už pagamintą žaliavinį pieną

Superkamo ir parduodamo žaliavinio pieno kainos 2015 m., Eur / t

Perdirbėjų superkamo įskaitomojo svorio pieno kainos 2014 m. gruodžio mėn. (Eur / t) ir jų priklausomybė nuo tiekiamo pieno kiekio

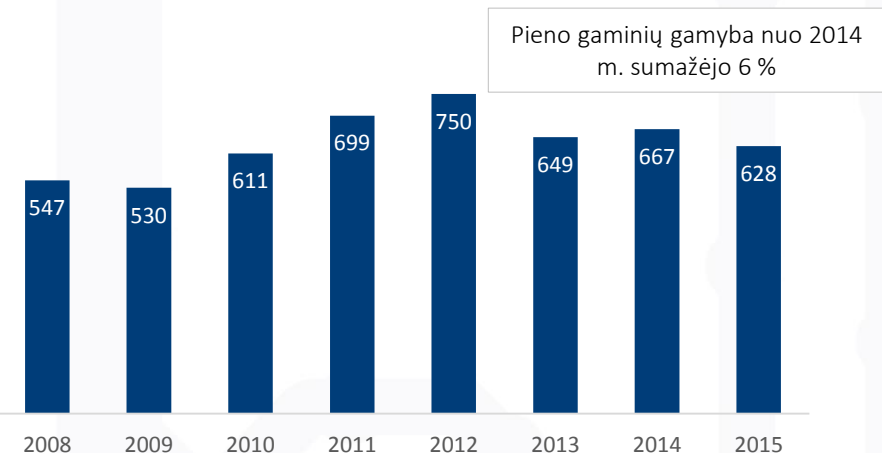

Žaliavinio pieno supirkimo kainas įtakojančys veiksniai

- ▶ **Pieno kokybė.** Geresnės kokybės pieno produkcijos didesnė išėiga, perdirbimo procesas reikalauja mažiau kaštų, be to kurių produktų gamybai reikalingas itin aukštos kokybės žaliavinis pienas.
- ▶ **Tiekiamo pieno kiekis.** Kuo jis didesnis tuo mažesni pieno perdirbėjų supirkimo bei transportavimo kaštai, paprastesnė kokybės kontrolė. Kaina didinama ir už tiekėjų pastovumą bei lojalumą. Be to, stambesnių ūkių pieno pasiūlos sezoniskumas yra gerokai mažesnis negu smulkių ūkių.
- ▶ **Perdirbimo įmonių pieno poreikis bei galimybės.** Pieno perdirbėjų galimybes už superkamą pieną mokėti tam tikrą kainą daugiausia lemia jų produkcijos Lietuvoje ir užsienyje paklausa bei kainos, taip pat atsargų likučiai.
- ▶ **Situacija žaliavinio pieno tiekimo rinkoje.** Kuo mažesnė yra žaliavinio pieno pasiūla ir kuo didesnė paklausa, tuo didesnę kainą yra pasiruošę mokėti perdirbėjai.
- ▶ **Individuali derybinė galia.** Didesnis disponuojamas pieno kiekis, didina tiekėjų derybinę galią tarantis dėl pieno supirkimo kainų.

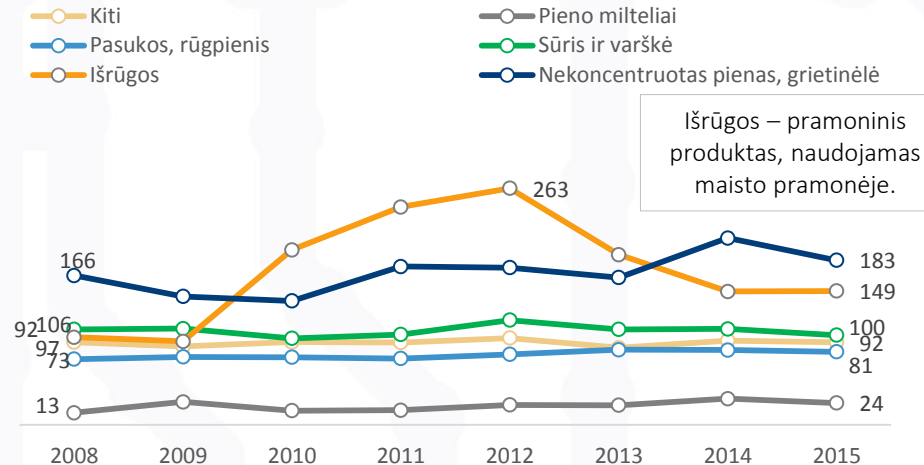
Pieno gaminių porfelis išlieka gana stabilus

Lietuvoje pagaminta ir parduota pieno gaminių, tūkst. t

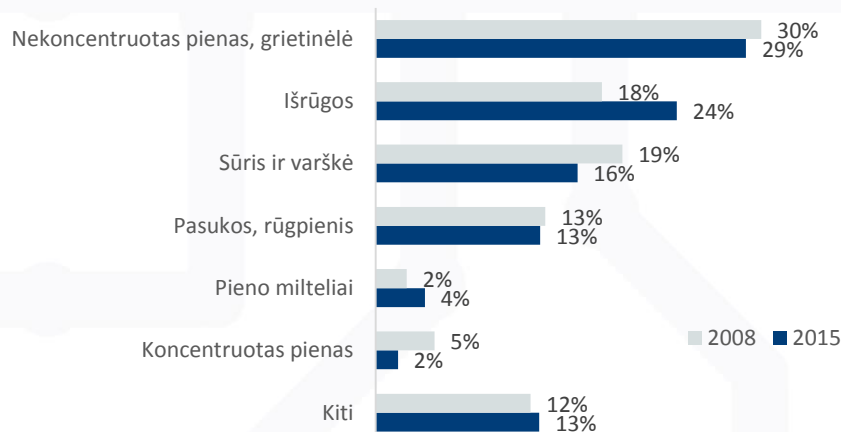

Šaltinis: LR Statistikos departamentas, PGPK C105; C10891940 (išskyrus C1089194080).

Top 6 pieno gaminių gamyba ir pardavimas, tūkst. t

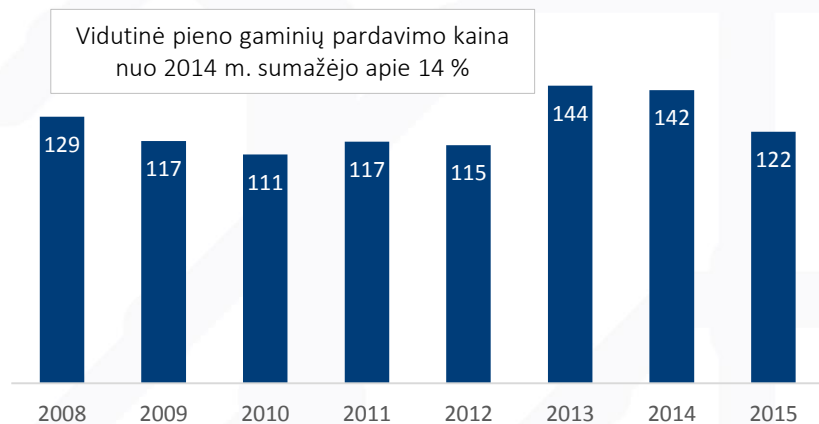

Pieno gaminių gamybos struktūra pagal pagrindinius gaminius, %

Šaltinis: LR Statistikos departamentas, PGPK C105; C10891940 (išskyrus C1089194080)

Vidutinė pieno gaminių pardavimo kaina, Eur / 100 kg

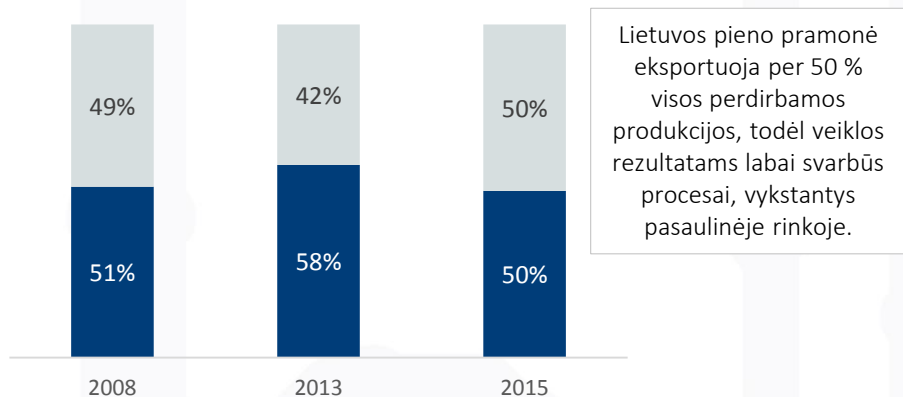

Šaltinis: LR Statistikos departamentas, PGPK C105; C10891940 (išskyrus C1089194080)

Pieno pramonė – viena labiausiai į eksportą orientuotų šakų, kuriai ypač svarbi buvo Rusijos rinka

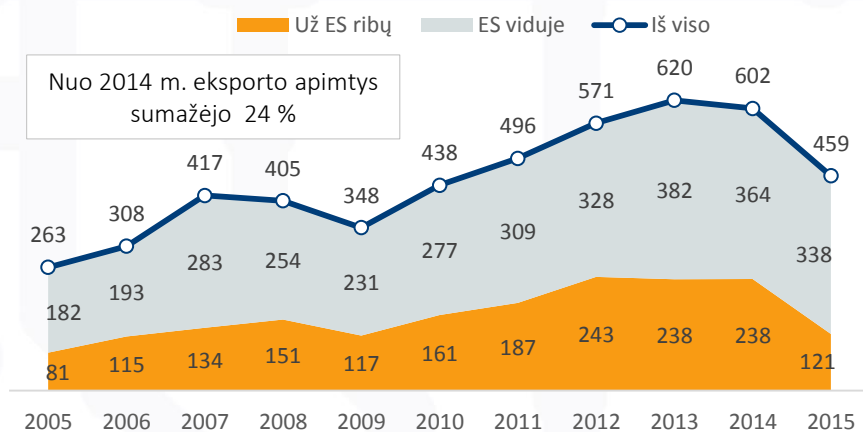
Pieno ir jo produktų realizacijos struktūra, %

Lietuvos pieno pramonė eksportuoja per 50 % visos perdirbamos produkcijos, todėl veiklos rezultatams labai svarbūs procesai, vykstantys pasaulinėje rinkoje.

Šaltinis: LR Statistikos departamentas, PGPK C105; C10891940 (išskyrus C1089194080)

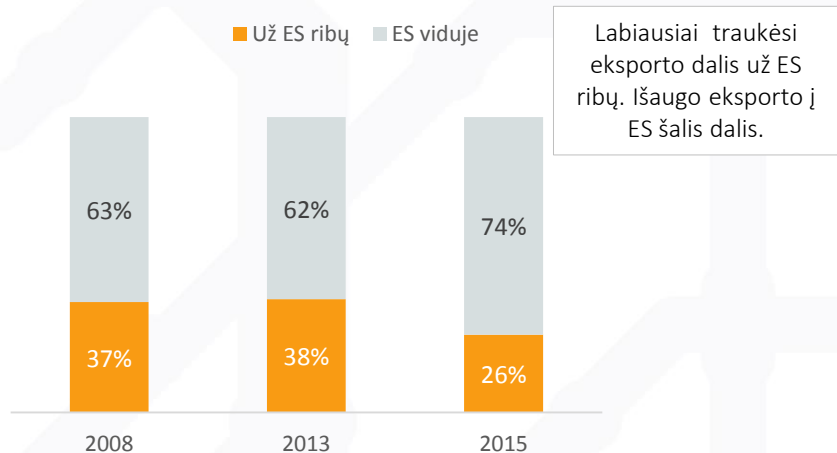
Pieno gaminių eksportas, mln. Eur

Nuo 2014 m. eksporto apimtys sumažėjo 24 %

Šaltinis: Eurostat (KN04; KN2105.00; KN2109.90.92, be žaliavinio pieno KN04001.20.99)

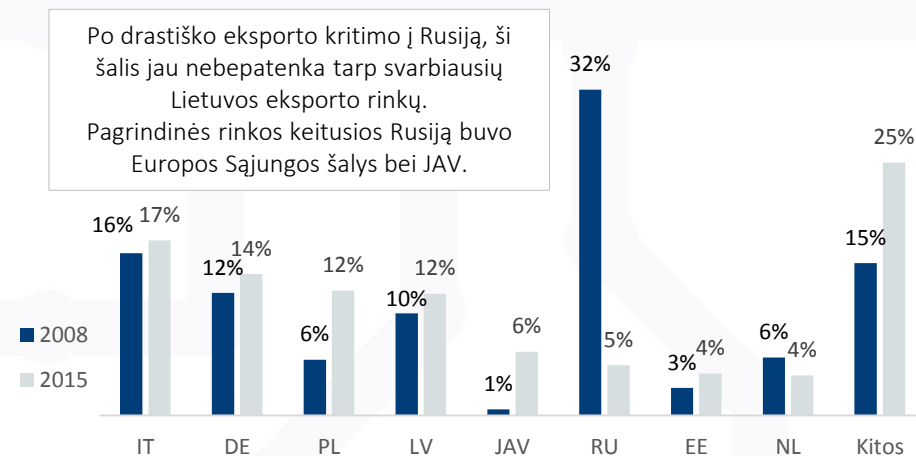
Eksportas ES viduje ir už ES ribų, %

Labiausiai traukėsi eksporto dalis už ES ribų. Išlaugo eksporto į ES šalis dalis.

Šaltinis: Eurostat (KN04; KN2105.00; KN2109.90.92, be žaliavinio pieno KN04001.20.99)

Pagrindinės pieno gaminių eksporto šalys, %

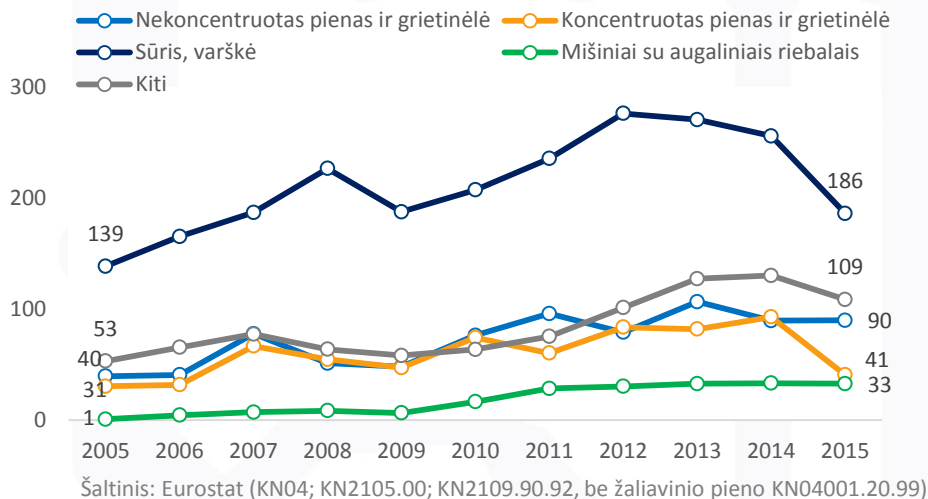

Po drastiško eksporto kritimo į Rusiją, ši šalis jau nebeatlenka tarp svarbiausių Lietuvos eksporto rinkų. Pagrindinės rinkos keitusios Rusiją buvo Europos Sąjungos šalys bei JAV.

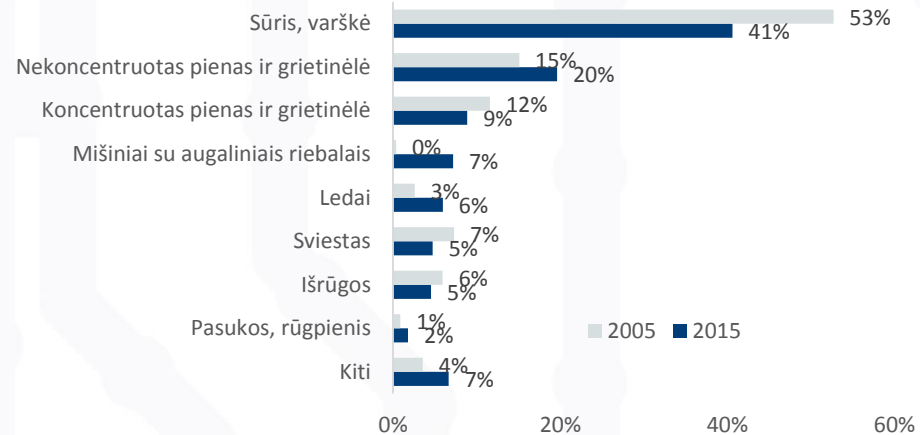
Šaltinis: Eurostat (KN04; KN2105.00; KN2109.90.92, be žaliavinio pieno KN04001.20.99)

Daugiausia eksportuojama sūrio ir varškės gaminių

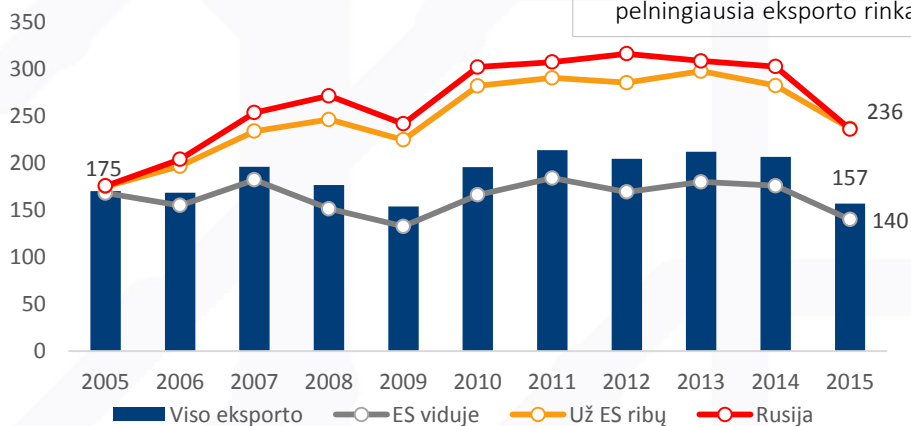
Pagrindiniai eksportuojami pieno gaminiai, mln. Eur

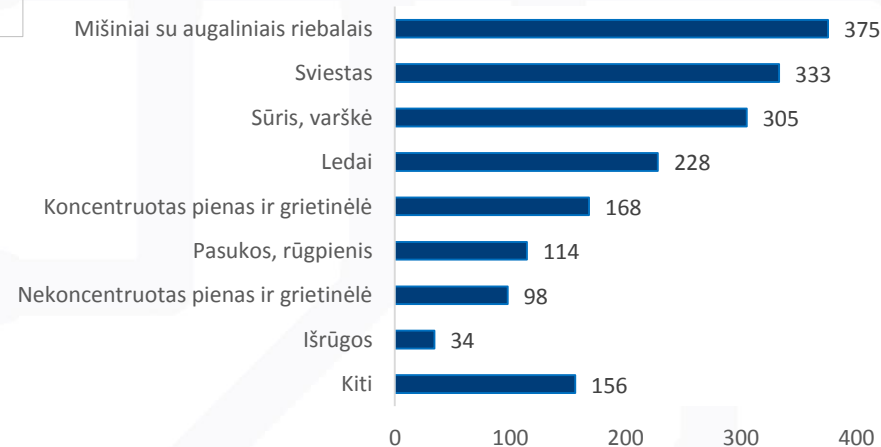
Pagrindinių eksportuojamų pieno gaminių struktūra, %

Vidutinė eksportuotų gaminių pardavimo kaina ES viduje ir už ES ribų, Eur / 100 kg

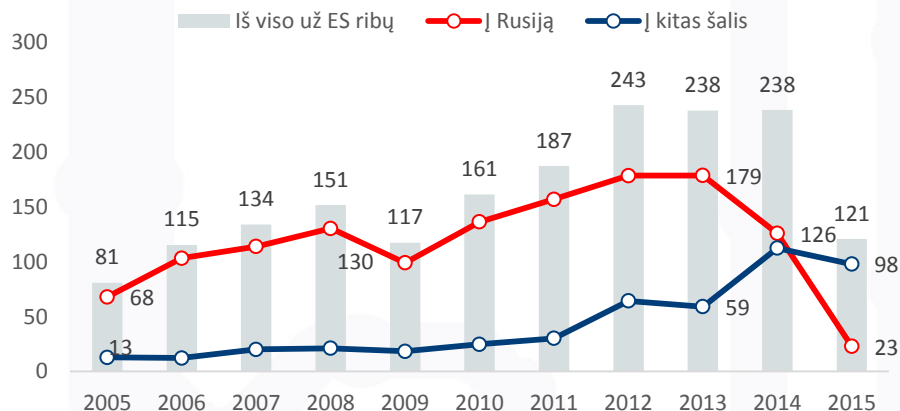

Pagrindinių eksportuojamų gaminių vidutinė pardavimo kaina, 2015 m., Eur / 100 kg

Iki embargo Rusija buvo viena svarbiausių ir pelningiausių pieno produktų eksporto rinkų

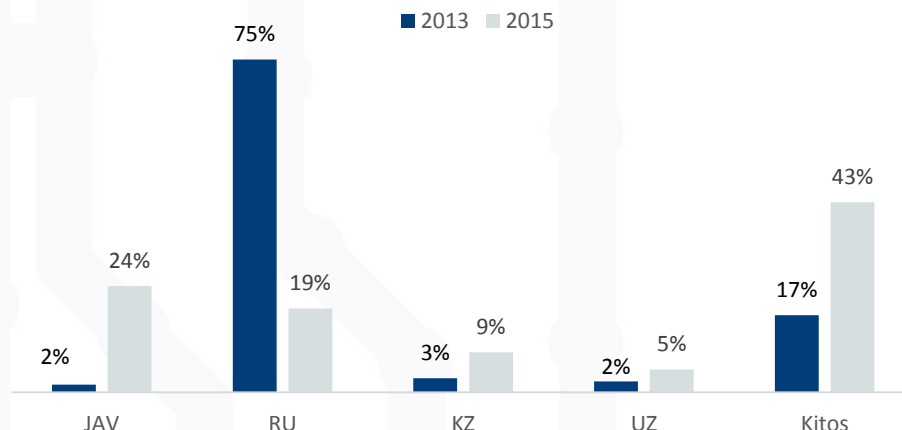
Lietuvos pieno gaminių eksportas į Rusiją ir į trečiąsias šalis, mln. Eur

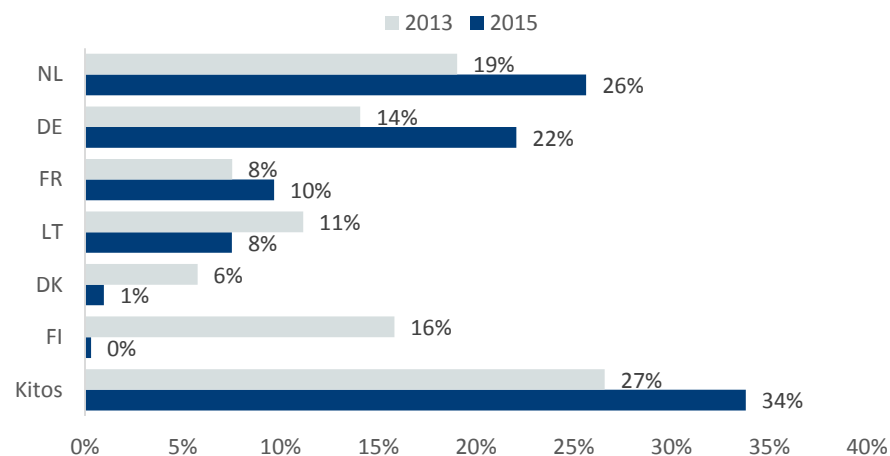
Šaltinis: Eurostat (KN04; KN2105.00; KN2109.90.92, be žaliavinio pieno KN04001.20.99)

- ▶ Lietuva buvo tarp svarbiausių pieno ir jo produktų eksportuotojų į Rusiją ES mastu. Dėl Rusijos rinkos uždarymo, Lietuvos pieno gaminių eksportas 2015 m. į trečiąsias šalis sumažėjo 49 %. Eksporto į Rusiją apimtys susitraukė net 82 %, į kitas trečiąsias šalis pieno produktų eksportuota 13 % mažiau.
- ▶ Pieno gaminių eksporto mažėjimas į Rusiją pastebimas jau nuo 2013 m. Rusijos taikomi administraciniai apribojimai, eilės pasienyje skatino naujų eksporto rinkų paiešką. Prastesnius rezultatus lėmė ne tik Rusijos rinkos uždarymas, tačiau ir daugelyje kitų ES šalių susiformavęs pieno produkcijos perviršis.

Lietuvos pieno gaminių eksportas už ES ribų – pagrindinės eksporto šalys, %

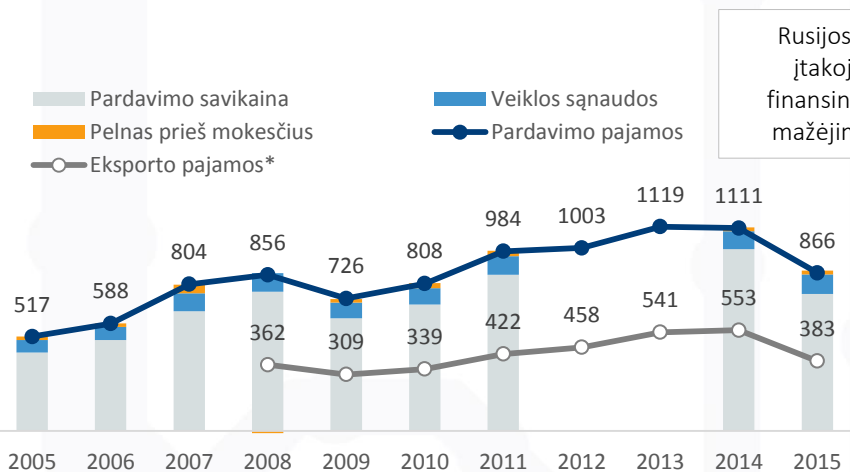
TOP 6 šalys eksportuojančios į Rusiją, %

Šaltinis: Eurostat (KN04; KN2105.00; KN2109.90.92, be žaliavinio pieno KN04001.20.99)

Pieno perdirbimo įmonių veiklos rezultatus lemia situacija vidaus ir užsienio rinkose

Pieno perdirbimo įmonių finansinės veiklos rezultatai, mln. Eur

Šaltinis: LR Statistikos departamentas
*Nėra duomenų už 2005 m.

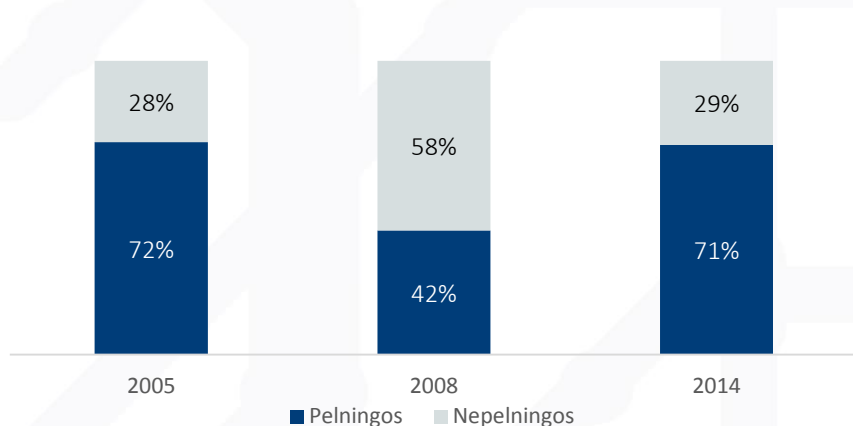
Rusijos embargas įtakavo įmonių finansinių rezultatų mažėjimą 2015 m.

Dirbančiųjų skaičius pieno perdirbimo įmonėse, tūkst. asmenų

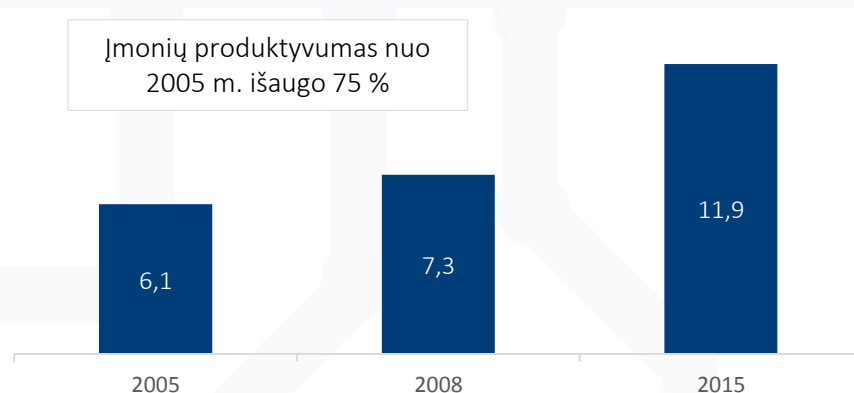
Šaltinis: LR Statistikos departamentas
*Išankstiniais duomenimis

Pelningų ir nepelningų įmonių dalis, %

Šaltinis: LR Statistikos departamentas

Pieno perdirbimo įmonių produktyvumas*, Eur / val.

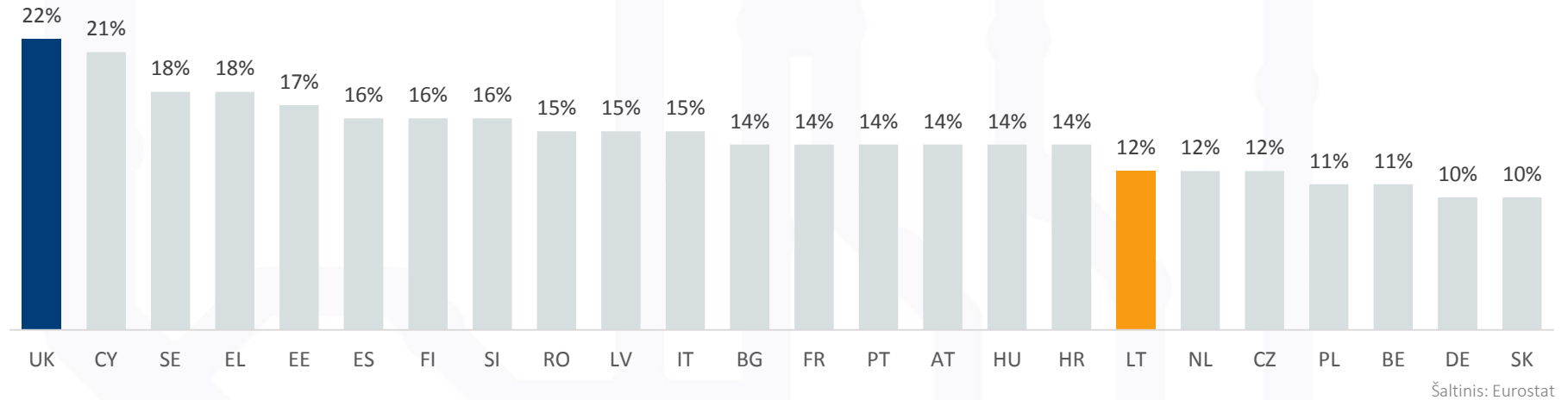

Įmonių produktyvumas nuo 2005 m. išaugo 75 %

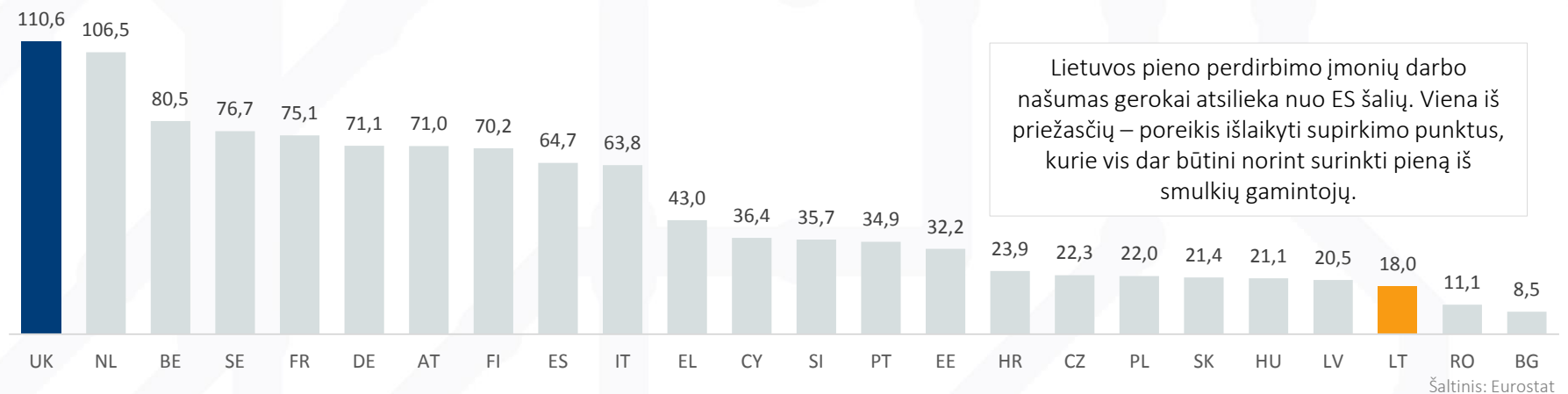
Šaltinis: LR Statistikos departamentas
*Pridėtinė vertė gamybos kainomis/dirbtų valandų skaičius

ES pieno perdirbimo įmonių našumas gerokai didesnis nei Lietuvos gamintojų

ES pieno perdirbimo įmonių pridėtinė dalis apyvartoje, 2014 m., %

ES pieno perdirbimo įmonių darbo našumas, 2014 m., tūkst. Eur / darbuotojui

DIDMENINĖ RINKA

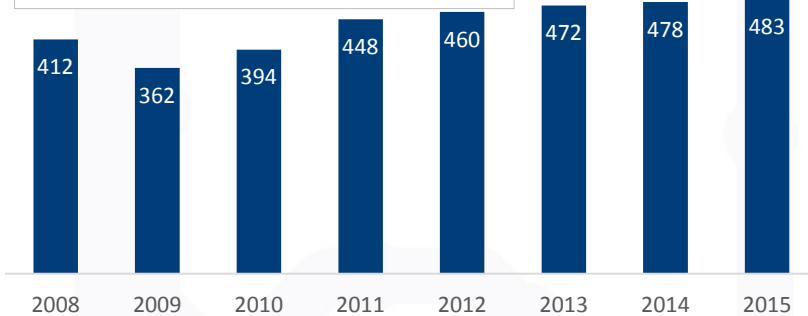

Nepaisant mažėjančio gyventojų skaičiaus, vidaus rinka nuosaikiai auga

Pieno gaminių didmeninės prekybos apimtys*, mln. Eur

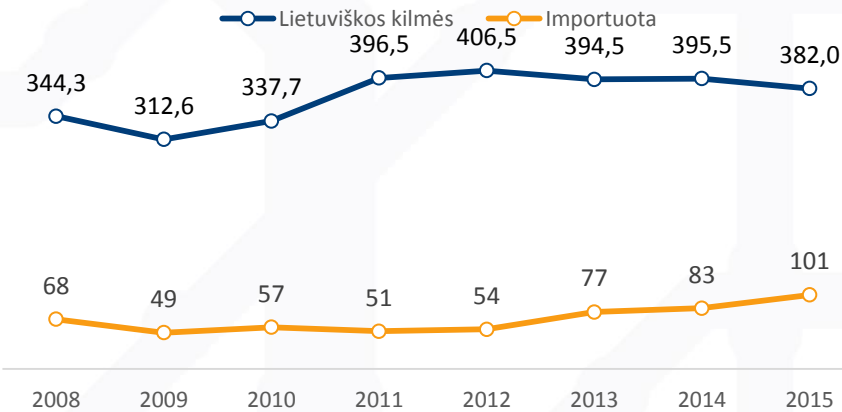

Lietuvos pieno perdirbėjams tenka kovoti ne tik dėl eksporto rinkų, bet ir dėl rinkos Lietuvoje. Į mūsų šalį importuojama vis daugiau pieno produktų iš kitų šalių.

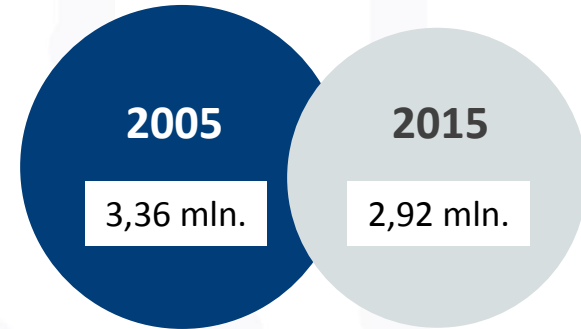
Šaltinis: LR Statistikos departamentas, KN04; KN2105.00; KN2109.90.92 (išskyrus KN04001.20.99)

Pieno gaminių didmeninė rinka Lietuvoje, mln. Eur

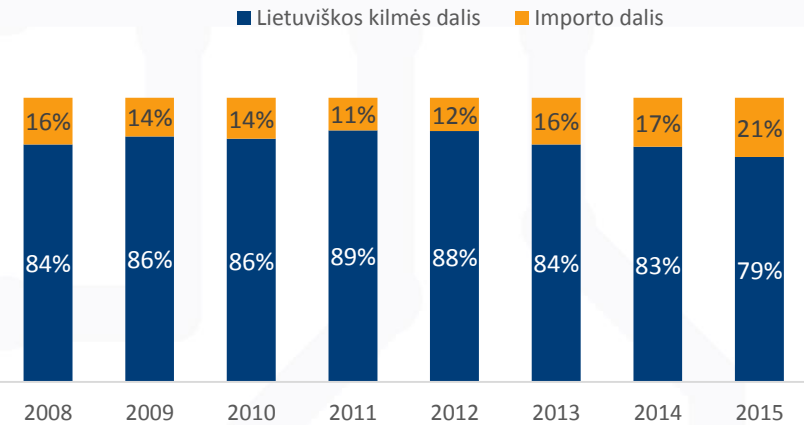

*Nepilni duomenys. Nėra 2005 m. importo duomenų

Gyventojų skaičius Lietuvoje, mln.

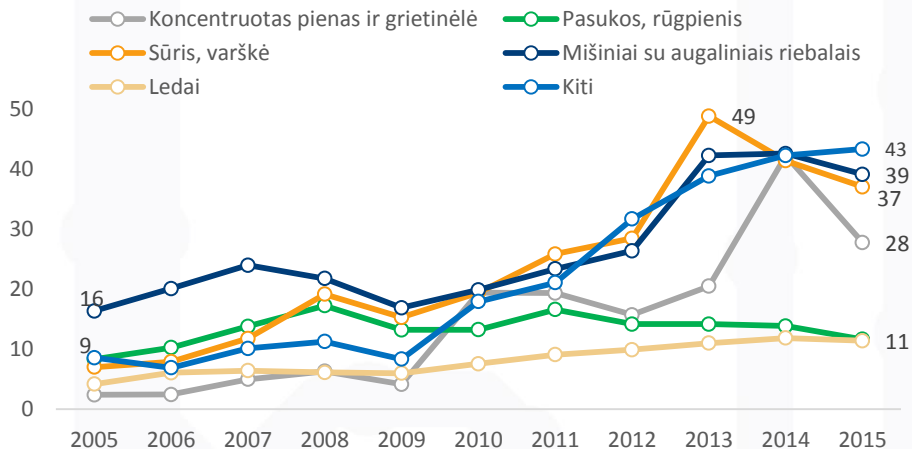

Vidaus rinkos struktūra, %

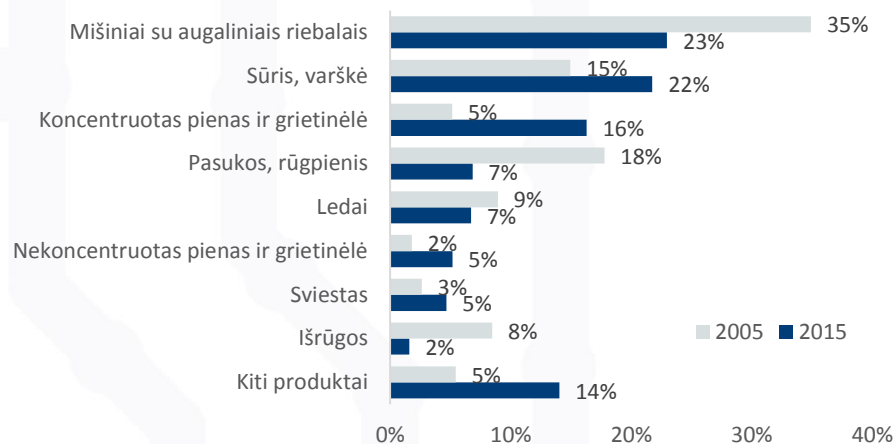

Lietuvoje daugėja importuojamų gaminių

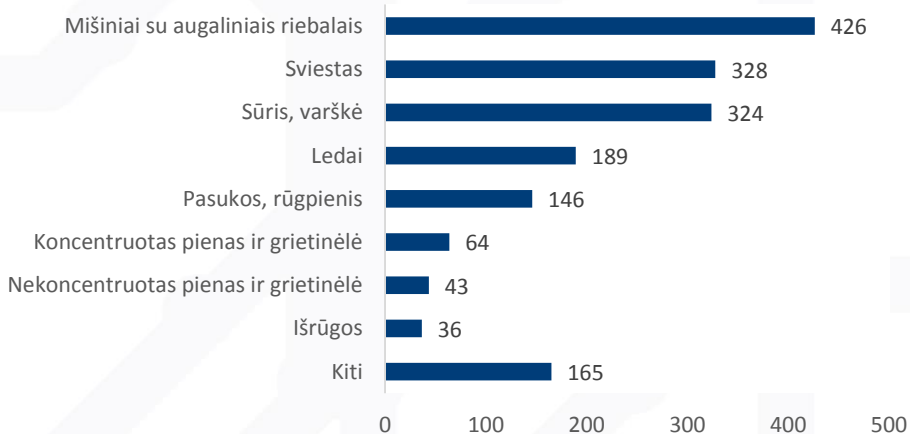
TOP 5 importuojami pieno gaminiai, mln. Eur

Pagrindinių importuojamų pieno gaminių struktūra, %

Vidutinė importuojamų pieno gaminių pardavimo kaina, 2015 m., Eur / 100 kg

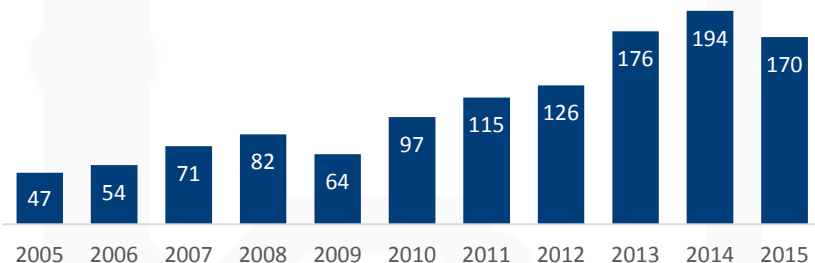
- ▶ Lietuvos pieno perdirbėjams konkurenciją didina kaimyninių šalių, ypač Lenkijos, pieno perdirbėjai. Parduotuvėse daugėja šioje šalyje pagamintų pieno gaminių: pelėsinų sūrių, varškės, grietinės.
- ▶ Žaliavos supirkimo kainos Lietuvoje ir Lenkijoje yra labai panašios, tačiau Lenkijoje, kurioje rinka kur kas didesnė, tą patį produktą galima pagaminti pigiau. O 2015 m. Lietuvos pieno perdirbėjai produkcijos negalėjo atpiginti dėl žaliavinio pieno trūkumo.
- ▶ Vartotojai, ieškantys kokybės, lieka ištikimi lietuviškiems pieno produktams. Tuo tarpu, lenkiškus produktus labiau perka taupantys.

Lietuvoje vis labiau įsitvirtina pieno gaminiai iš Lenkijos

Pieno gaminių importas, mln. EUR

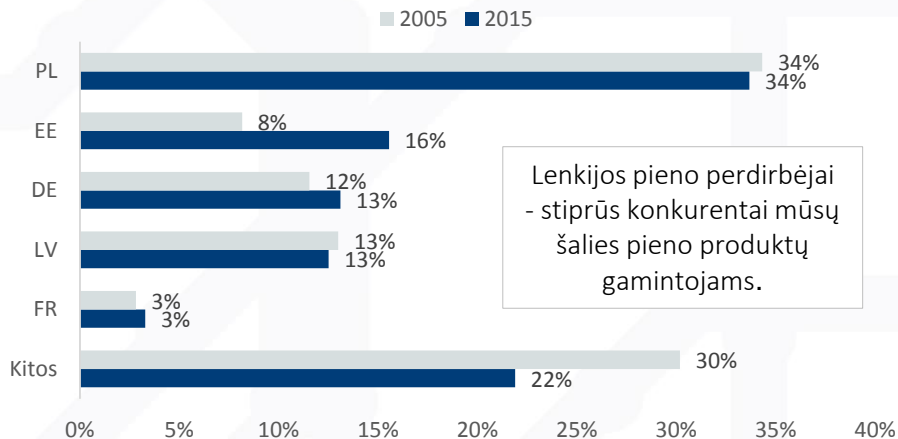
Apie 40-50 % importuojamų produktų yra eksportuojama. 2015 m. importo sumažėjimas susijęs su reeksporto mažėjimu. Importas vidaus rinkoje augo. Vertinant reeksporto svarbą, galima pažymėti, kad Lietuvoje pagamintos prekės ir paslaugos ekonomikai sukuria 6,4 kartus didesnę vertę nei reeksportas*.

Šaltinis: Eurostat, KN04; KN2105.00; KN2109.90.92 (išskyrus KN04001.20.99)

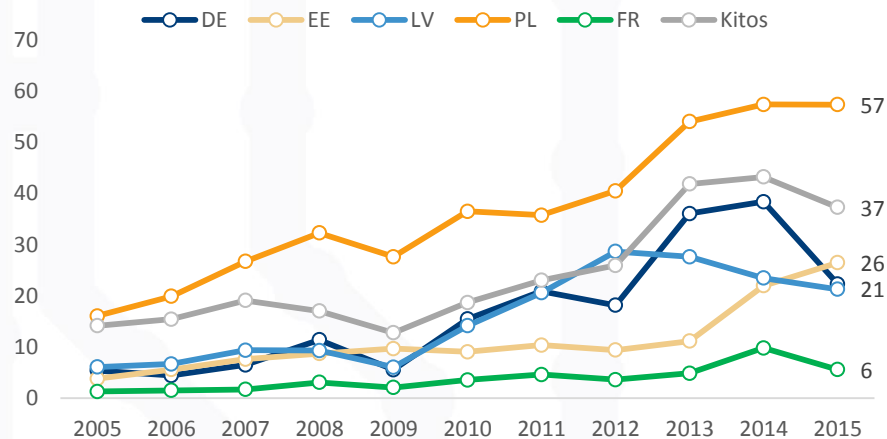
*Verslo žinios, <http://vz.lt/archive/blog/2014/6/11/koks-galingas-lietuvos-ekonomikos-variklis#ixzz4RwoDPuLy>

TOP 5 šalių, importuojančių pieno gaminius, struktūra, %

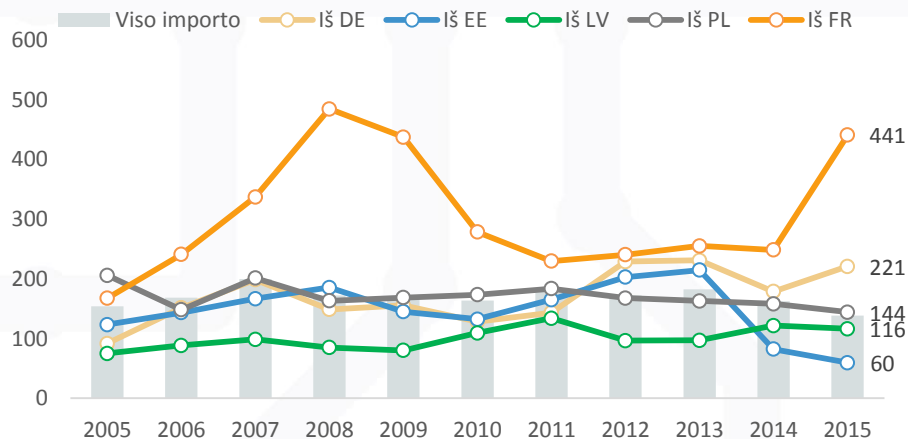

Lenkijos pieno perdirbėjai - stiprūs konkurentai mūsų šalies pieno produktų gamintojams.

TOP 5 šalys, importuojančios pieno gaminius, mln. Eur

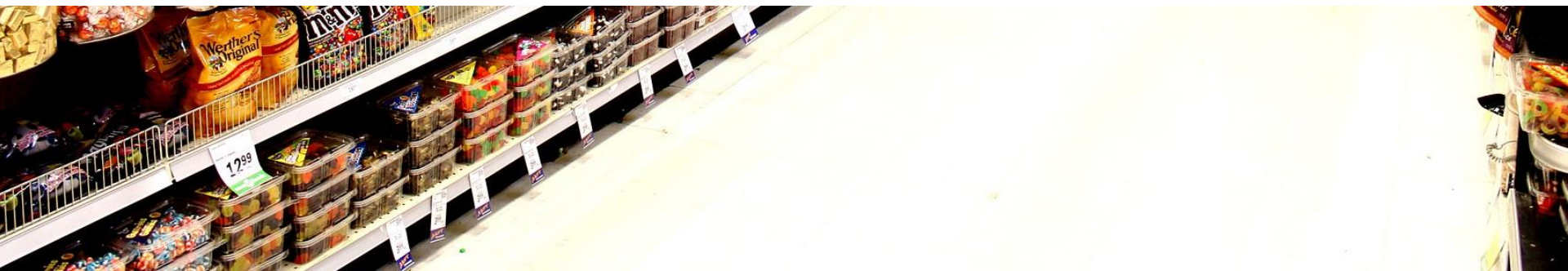

Vidutinė importuojamų gaminių pardavimo kaina, EUR / 100 kg

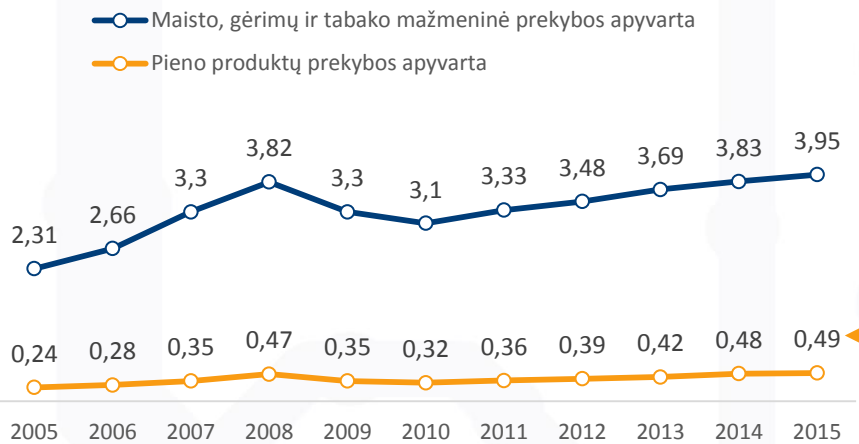

 MAŽMENINĖ PREKYBA

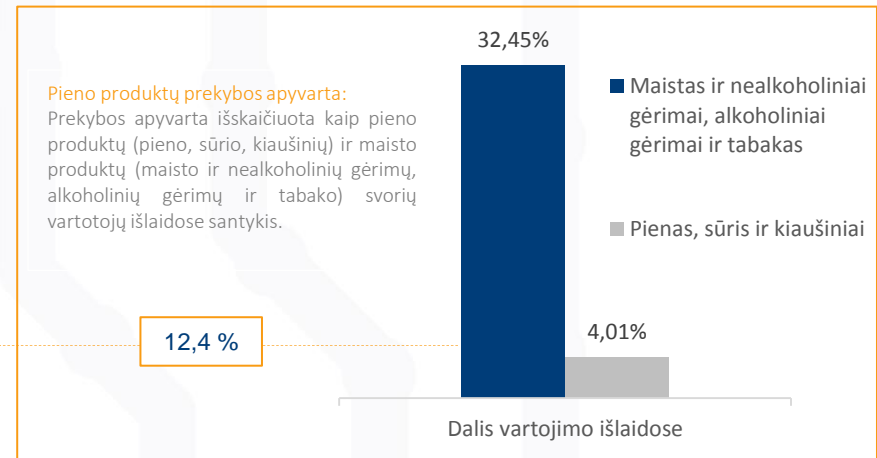

Pienas – pirmo būtinumo produktas, svarbus kiekvienos parduotuvės asortimentui

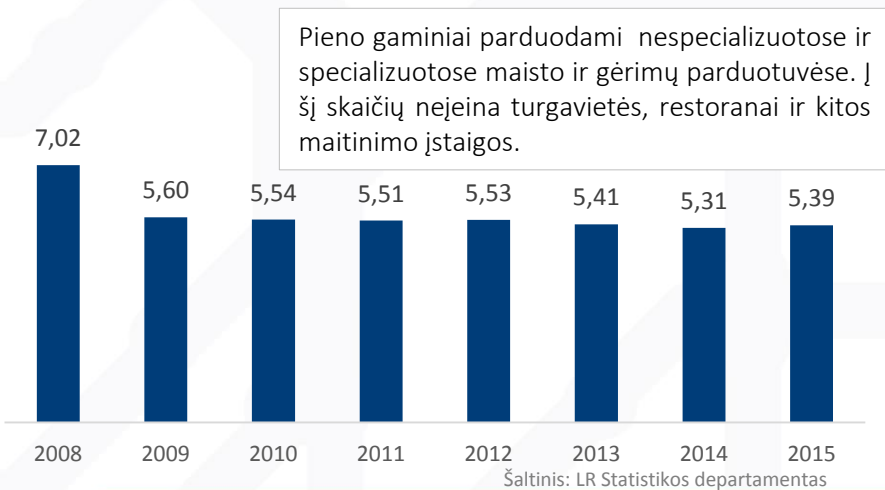
Maisto, gėrimų ir tabako mažmeninės prekybos apyvarta ir pieno produktų apyvarta*, mlrd. Eur

Maisto, nealkoholinių gėrimų, alkoholinių gėrimų ir tabako vartotojų kainų indekso svoriai, 2015 m., %

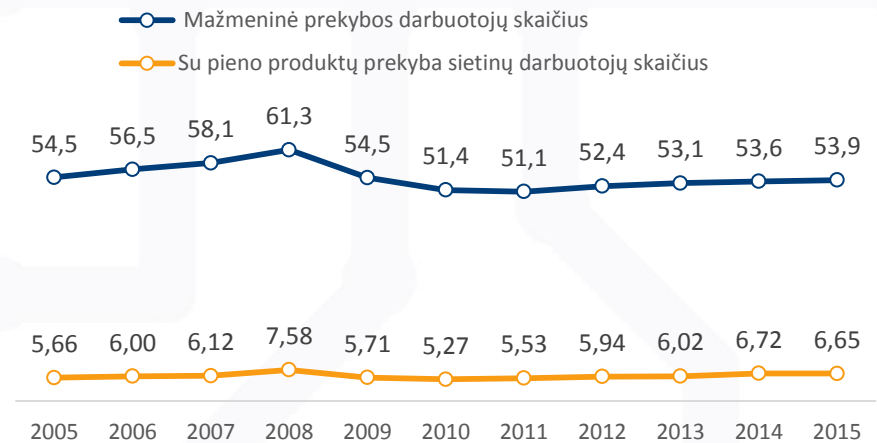

Maisto, gėrimų ir tabako mažmeninės prekybos parduotuvių skaičius, tūkst. vnt.

Pieno gaminiai parduodami nespecializuotose ir specializuotose maisto ir gėrimų parduotuvėse. Į šį skaičių neįeina turgavietės, restoranai ir kitos maitinimo įstaigos.

Mažmeninės prekybos darbuotojų skaičius ir su pieno produktų prekyba sietinų darbuotojų skaičius, tūkst. asmenų

Mažmeninė rinka koncentruota, bet konkurenciją padidins Lidl atėjimas

TOP 4 mažmeninės prekybos lyderiai

Mažmeninės prekybos tinklas		Veiklos pradžia	Parduotuvių skaičius	Darbuotojų skaičius	Apyvarta 2015 m. (be PVM)
	Maxima LT, UAB	Nuo 1992 m.	234	~16,1 tūkst.	1443 mln. Eur
	Palink, UAB	Nuo 1992 m.	236	~7,3 tūkst.	596,7 mln. Eur
	Norfos mažmena	Nuo 1997 m.	138	~3,3 tūkst.	409 mln. Eur
	Rimi Lietuva, UAB	Nuo 1995 m.	55	~3,3 tūkst.	288,3 mln. Eur
	Lidl Lietuva, UAB	Nuo 2016 m.	20	~1,6 tūkst.	-

- ▶ TOP 4 mažmeninės prekybos lyderių apyvarta 2015 m. sudarė 69 % nuo visos maisto, gėrimų ir tabako mažmeninės prekybos apyvartos. Pagrindiniuose mažmeninės prekybos tinkluose Lietuvos pieno perdirbėjų gaminamų produktų pardavimai sudaro apie 63 % visų pieno produktų.
- ▶ Mažmeninės prekybos tinklai, dėl labai koncentruotos rinkos, turi stiprią derybinę galią derantis dėl pieno produktų pirkimo kainų. Tačiau kainos keičiamos tik abipusiu pieno perdirbėjų ir mažmeninės prekybos tinklų susitarimu. Pieno perdirbėjų derybinę galią stiprina vartotojų preferencijos vietinei produkcijai.

Pieno produktų kainų struktūra

Vidutinė pieno kainos dalis tekusi pieno sektoriaus vertės kūrimo ūkio subjektams 2014 m. sausio mėn. -2015 m vasario mėn. laikotarpiu* (be PVM), %

- ▶ **Tik atskiras kiekvieno rinkos dalyvio** patiriamų veiklos išlaidų visame pieno produktų gamybos cikle įvertinimas leidžia įvertinti, kokia visoje pieno kainų grandinėje dalis tenka kiekvienam pieno sektoriaus vertės kūrimo grandinės lygmeniui.

- ▶ **Žaliavinio pieno tiekėjai, tarp jų ir kooperatyvai ir kiti pieno supirkėjai.**

- Žaliavinio pieno gamintojai gauna skirtingą kainą už natūralaus pieno supirkimą.
- Kainų skirtumus lemia parduodamo pieno kiekis bei pieno kokybė.
- Didžiausią kainą gauna stambūs gamintojai, mažiausią – smulkūs pieno gamintojai.

- ▶ **Mažmenininkų dalis.**

- Prekybininkai parduodami produktus prideda savo aptarnavimo mokestį, kurį sudaro sandėliavimas, saugojimas, rūšiavimas, kt.
- Per prekybos tinklus 50-60 % pieno gaminių produkcijos parduodama akcijų metu.

- ▶ **Perdirbėjų dalis.** Perdirbėjų išlaidos daugiausia susijusios su:

- gamybiniais kaštais (darbo užmokesčio, energetiniais, kt.) ir papildomais pirkimais (pakuočių, taros, prieskonių, kt.).
- išlaidomis pardavimams ir logistikai (transportas, darbo užmokestis, sandėliavimas, kt.)
- Išlaidomis žaliavinio pieno surinkimui (pieno surinkimo punktų ir pienovežių išlaikymas, kokybės tyrimai, darbo užmokestis ir kt.).

Šaltinis: Konkurencijos taryba

* KT pateikia 7 pieno produktų bendrą kainų be PVM struktūrą, įvertinus pieno produktų pardavimų apyvartas. PVM tarifas pieno produktams 2014 m. sausio mėn. – 2015 m. vasario mėn keičiamas nebuvo ir sudarė 17,4 % mažmeninės kainos su PVM.

VARTOJIMAS

Pieno ir jo produktų vartojimas Lietuvoje auga

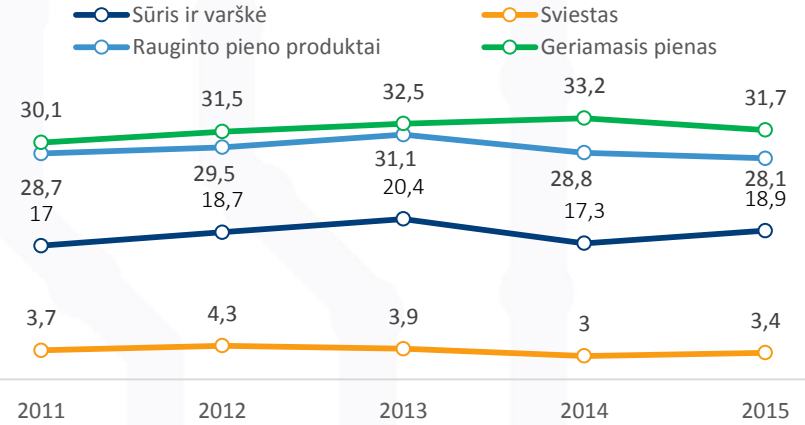
Vidutinis pieno produktų suvartojimas Lietuvoje, tenkantis vienam gyventojui per metus, kg

Nuo 2008 m. gyventojų skaičius Lietuvoje sumažėjo 9 %, tačiau pieno gaminių suvartojimas išaugo 12 %

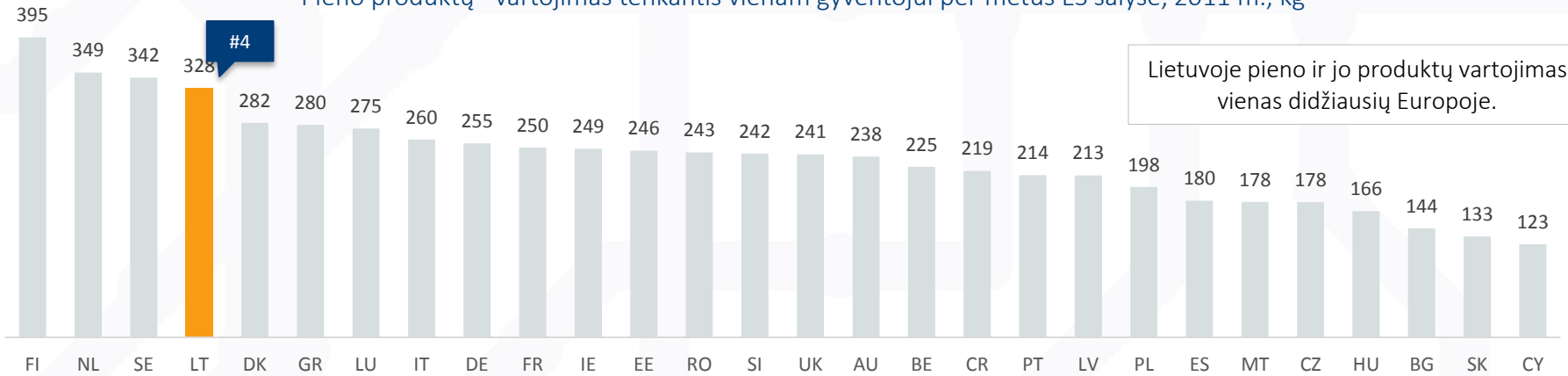
Šaltinis: LR Statistikos departamentas

Pieno produktų vartojimas vienam gyventojui per metus, kg

Šaltinis: LAEI

Pieno produktų* vartojimas tenkantis vienam gyventojui per metus ES šalyse, 2011 m., kg

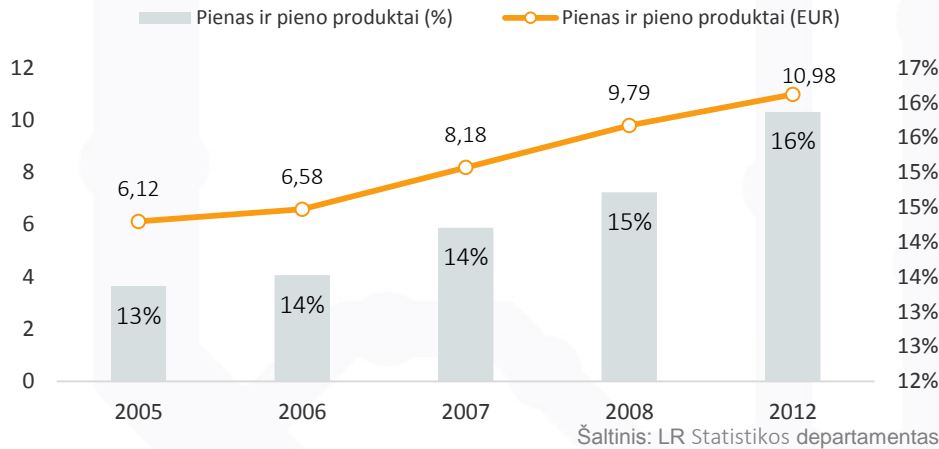

Lietuvoje pieno ir jo produktų vartojimas vienas didžiausių Europoje.

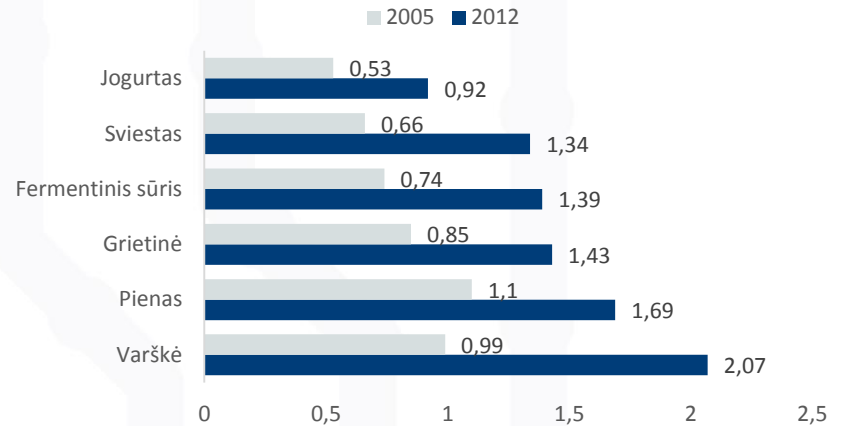
Šaltinis: Faostat
*Išskyrus sviestą

Pieno produktai – neatsiejama kasdienio prekių krepšelio dalis

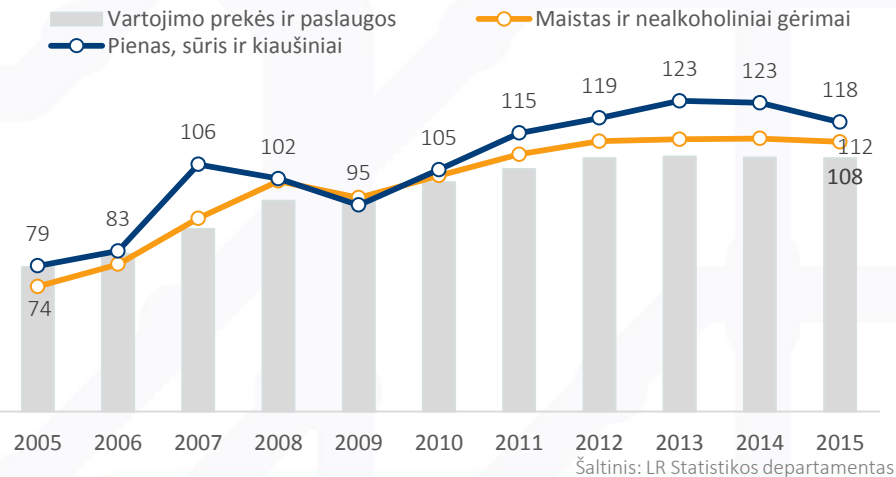
Vidutinės vartojimo išlaidos pieno produktams, tenkančios vienam gyventojui per mėn. (Eur) ir vartojimo išlaidų pieno produktams dalis nuo visų išlaidų maisto produktams ir nealkoholiniams gėrimams, %

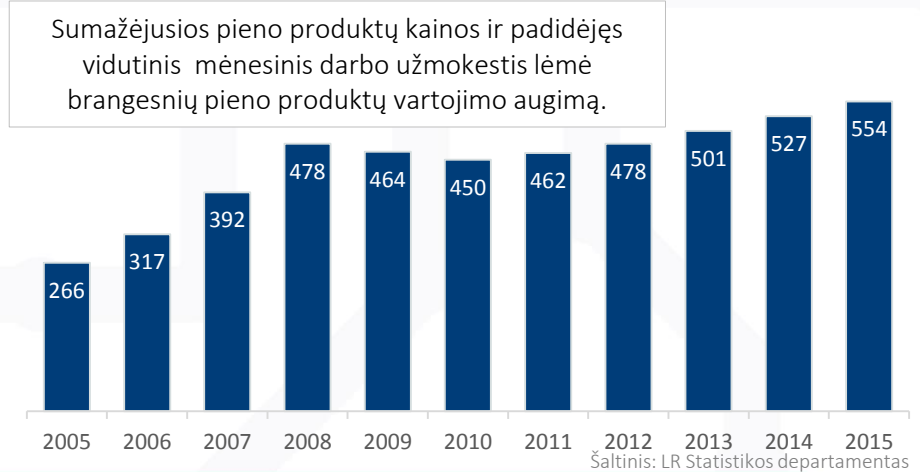
Vidutinės vartojimo išlaidos pieno produktams vienam gyventojui per mėn., Eur

Vartojimo kainų indeksai Lietuvoje (2010 m. – 100)

Vidutinis mėnesinis neto darbo užmokestis, Eur

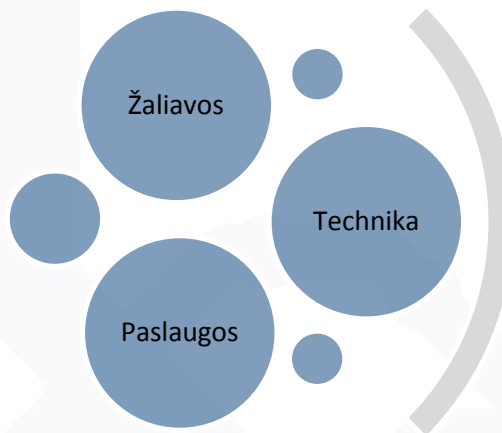

SEKTORIAUS SVARBA

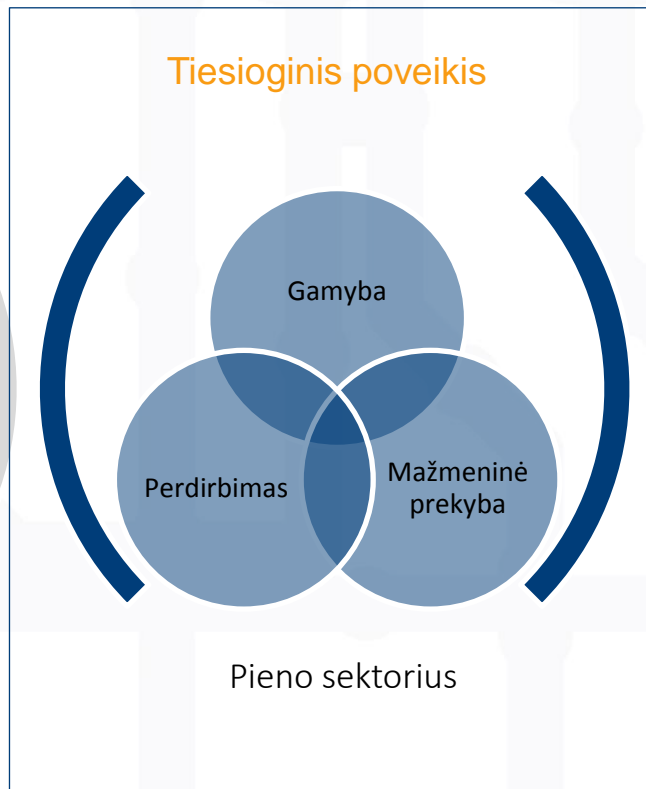
Pieno sektoriaus poveikio ekonomikai schema

Netiesioginis poveikis

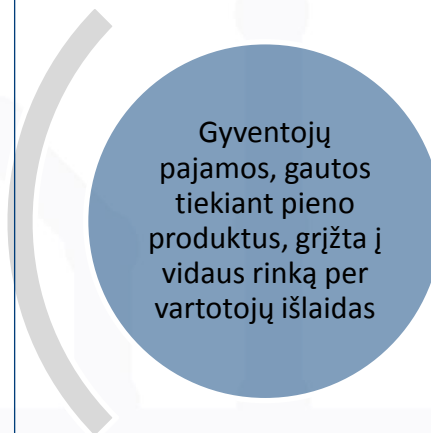
Tiekėjai

Tiesioginis poveikis

Pieno sektorius

Antrinis poveikis

Multiplikacinis efektas

Vertinimas neatliekamas, nes reikiamu detalumu ir pakankamas aprėpties informacijos apie pieno gamintojų ir perdirbėjų sąnaudas-produkciją bei susijusių sričių veiklą nėra.

Be atskiro tyrimo vertinimas būtų silpnai pagrįstas ir su labai didele paklaida.

Toliau nagrinėjamas šių 3-ų grandžių poveikis. Mažmeninė prekyba priskirta prie tiesioginio poveikio sąlyginai – atliktas įvertis apie mažmeninę prekybą pieno produktais.

Antrinis poveikis gali būti įvertintas atliekant ekonometrinį modeliavimą. Tai galėtų būti atskiro tyrimo objektas.

- ▶ **Šiame tyrime pateikiamas apytikslis pieno sektoriaus svarbos įvertis**, remiantis prieinamais duomenimis. Oficialioje statistikoje makro ekonominiai rodikliai tokiu detalumu, kad būtų galima tiksliai apskaičiuoti pieno sektoriaus ar juo labiau atskirų jo grandžių svarbą, nėra skaičiuojami.
- ▶ **Tyrime vertintos 3 svarbiausios vertės kūrimo grandys – gamyba, perdirbimas, mažmeninė prekyba** (be HoReCa'os ir turgaviečių). Dėl duomenų trūkumo nevertintas žaliavinio pieno supirkėjų ir pieno produktų didmenininkų indėlis.
- ▶ **Pateiktas vertinimas atspindi žemutinę sektoriaus svarbos ribą**, tikėtina, kad realiai sektoriaus indėlis yra didesnis (dėl nevertintų dedamųjų).

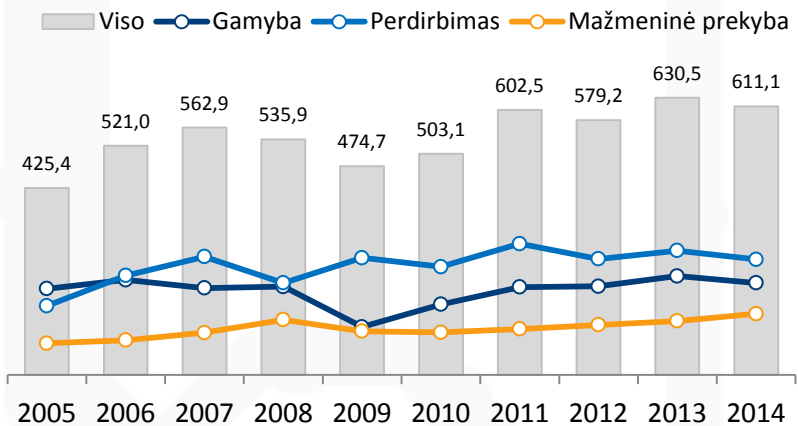
Paaiškinimas dėl mokesčių

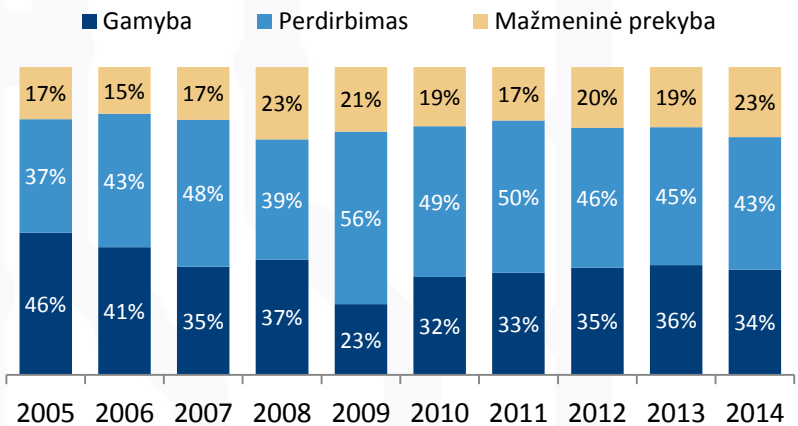
Mokesčių įvertis

Pieno produktai, ypač perdirbimo pramonė, yra viena stipriausių ir labiausiai išvystytų maisto pramonės šakų šalyje

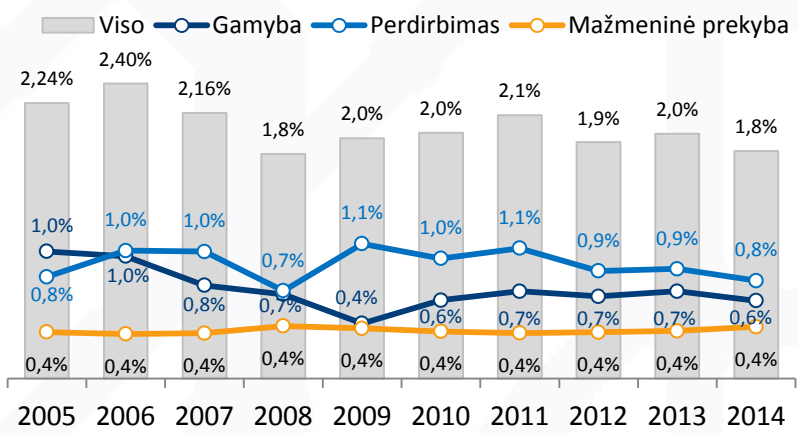
i Pieno sektoriaus sukuriama bendroji pridėtinė vertė, mln. Eur

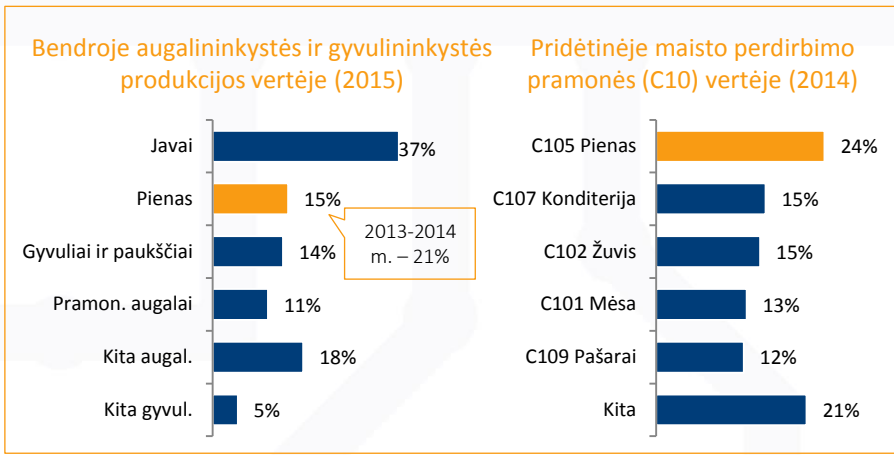
Pieno sektoriaus pridėtinės vertės struktūra pagal grandis, %

Pieno sektoriaus indėlis į šalies bendrąją pridėtinę vertę, %

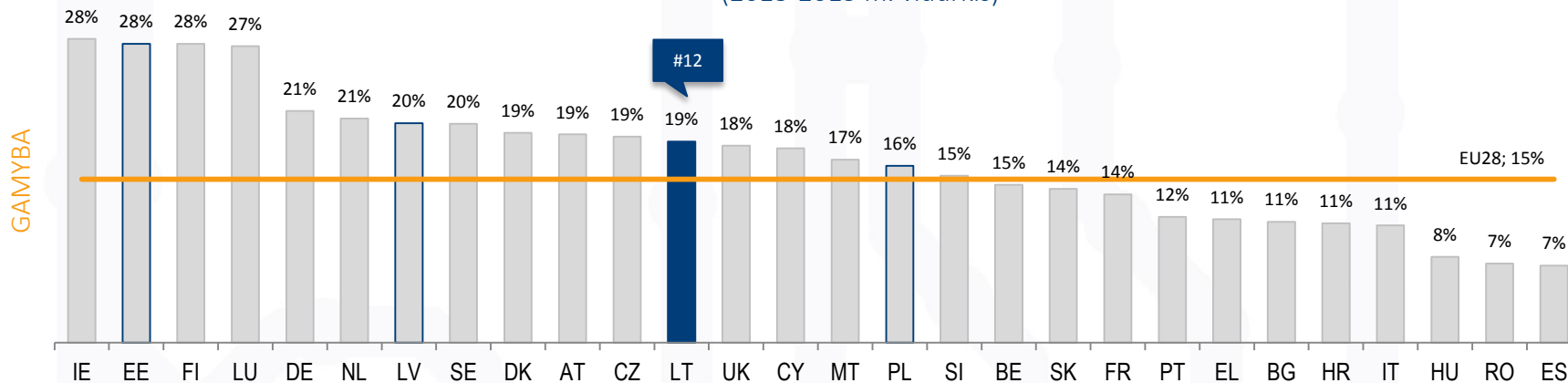
Pienas maisto sektoriuje

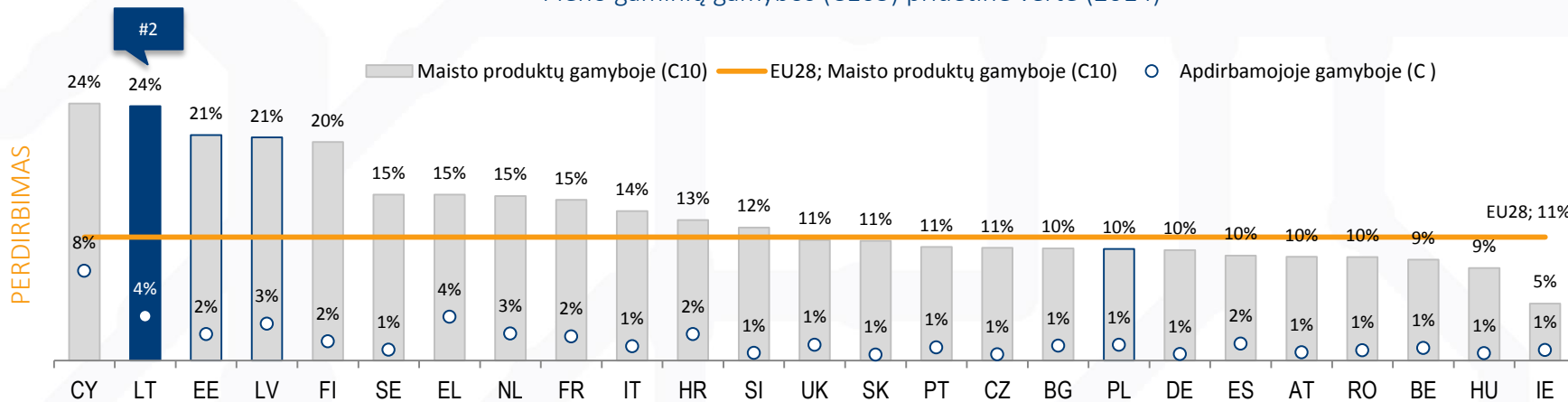
Šaltinis: išskaičiuota pagal Statistikos departamento, Eurostat, Lietuvos agrarinės rinkos instituto informaciją

Pagal pramonės specializaciją pieno produktų gamyboje Lietuva yra tarp ES lyderių

Pienas bendroje augalininkystės ir gyvulininkystės produkcijos vertėje
(2013-2015 m. vidurkis)

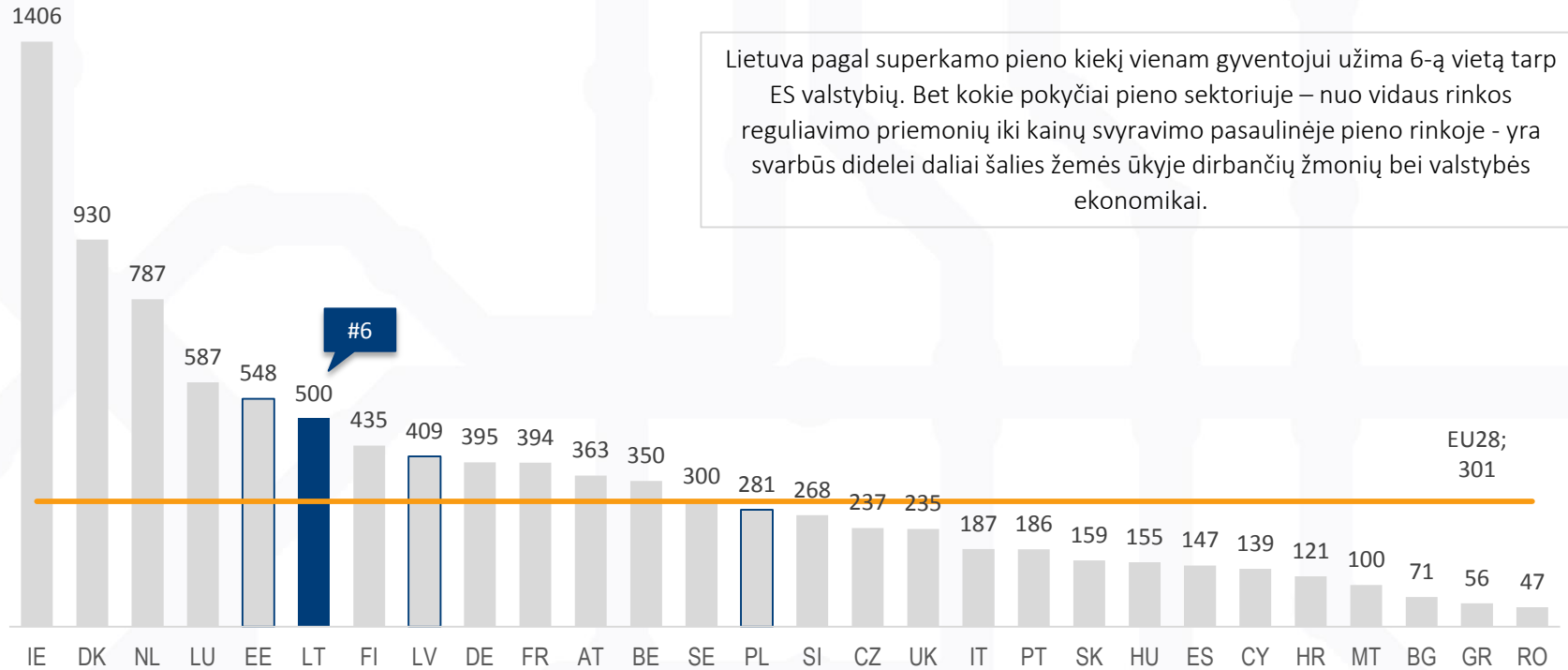
Pieno gaminių gamybos (C105) pridėtinė vertė (2014)

Šaltinis: išskaičiuota pagal Eurostat informaciją; DK, LU, MT – duomenys neskelbiami

Pagal superkamo pieno kiekį vienam gyventojui Lietuva yra tarp ES lyderių

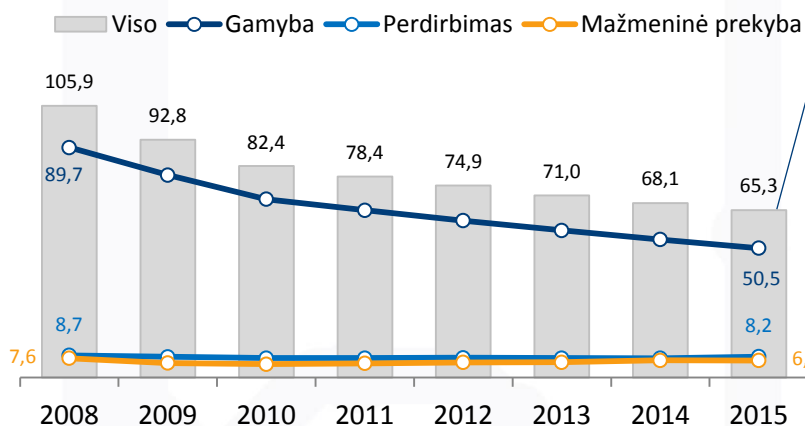
Superkamo pieno kiekis ES vienam gyventojui 2015 m., kg

Šaltinis: CLAL

Sektorius, ypač pirminės gamybos grandis, išlieka labai svarbus kaimo gyventojų užimtumui ir pragyvenimo pajamoms, tačiau yra stipriai priklausomas nuo paramos

Dirbančiųjų skaičius, tūkst.

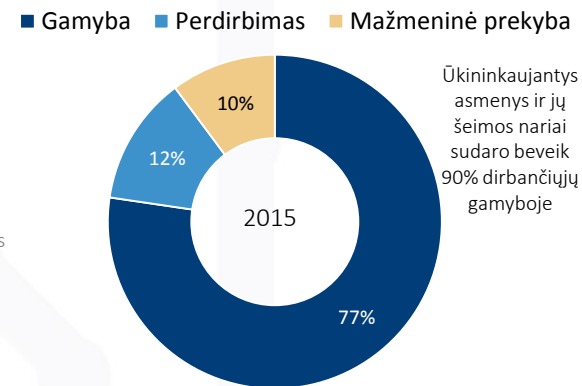
Gamyba:

Dirbančiųjų skaičius – tai asmenys, dirbantys pienininkystės ūkiuose (apmokami ir neapmokami; išskyrus laikinus); 2007, 2010, 2013 - ūkių struktūros tyrimų duomenys (Eurostat); tarpiniai metai išskaičiuoti.

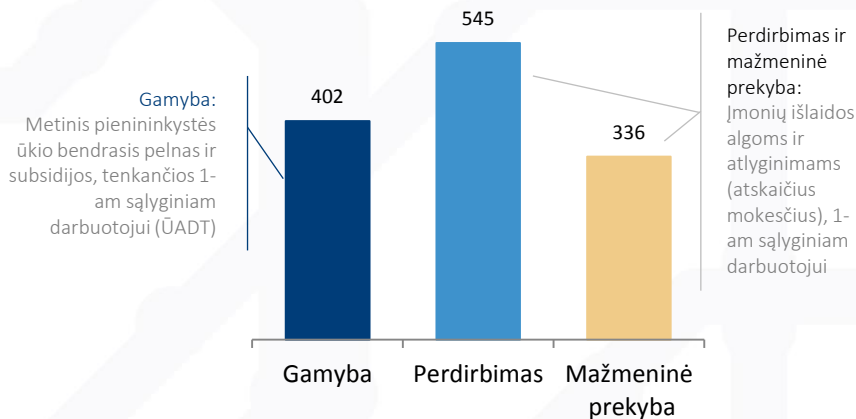
Mažmeninė prekyba:

Dirbančiųjų skaičius išskaičiuotas pagal mažmeninės prekybos maisto produktais (G4711 ir G472) darbuotojų skaičių. Laikomasis prielaidos, kad darbuotojų skaičius priklauso nuo apyvartos (pvz., kuo didesnė parduotuvės apyvarta, tuo daugiau darbuotojų joje dirba). Remiantis šia analogija, su pieno produktų prekyba sietinų darbo vietų skaičius apskaičiuotas pagal pieno produktų dalį maisto produktų apyvartoje.

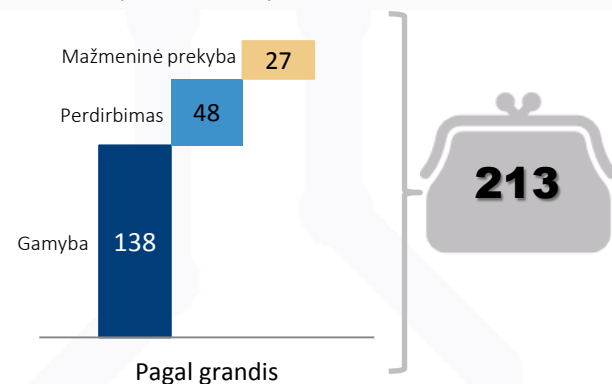
Dirbančiųjų struktūra pagal grandis, %

Vidutinės dirbančiojo pajamos per mėnesį, Eur (perskaičiuota pilnam etatui, 2014)

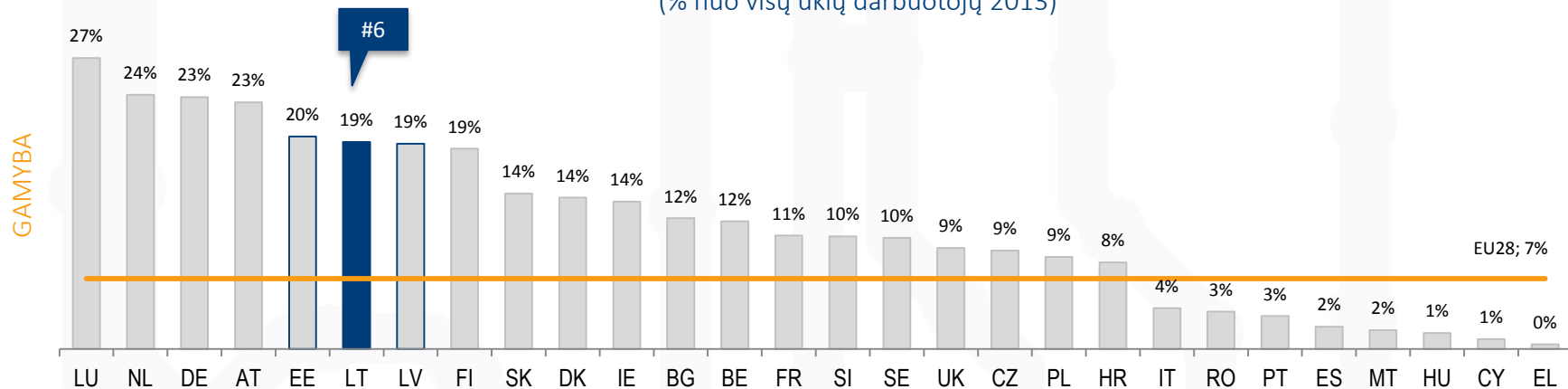
Pieno sektoriaus darbuotojų uždirbtos pajamos (atskaičius mokesčius), mln. Eur per metus

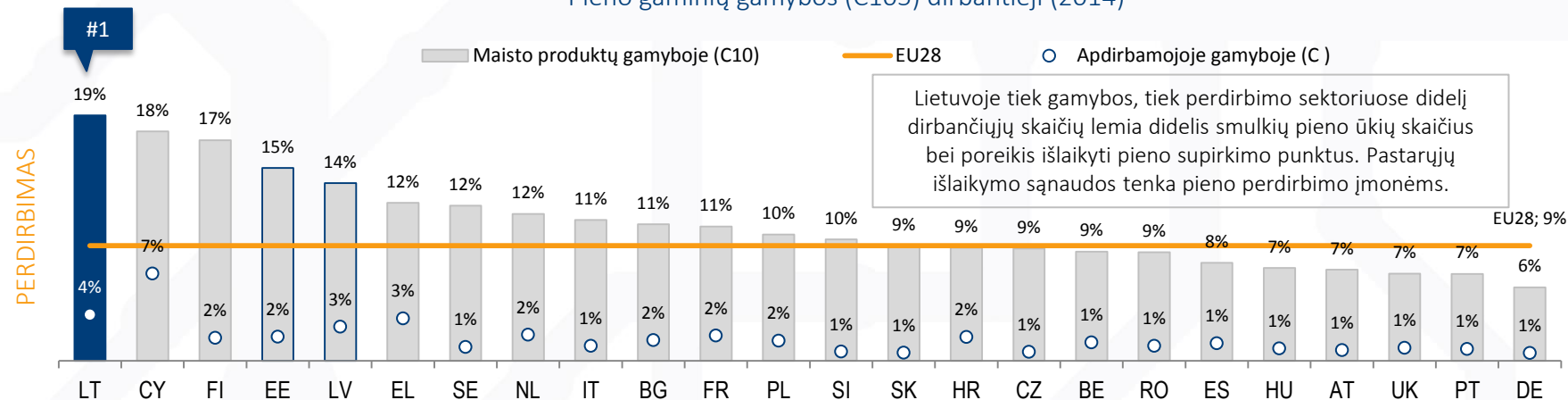
Šaltinis: informacija apie pienininkystės ūkius pagal European Commission - EU FADN ir LAEI ŪADT tyrimo duomenis; kita informacija pagal Eurostat ir Statistikos departamento duomenis

Užimtųjų pirminėje gamyboje skaičiaus mažėjimas yra neišvengiamas toliau vykstant reikalingiems struktūriniais pokyčiams

Pienininkystės ūkių darbuotojai, išskyrus laikinus
(% nuo visų ūkių darbuotojų 2013)

Pieno gaminių gamybos (C105) dirbantieji (2014)

Šaltinis: išskaičiuota pagal Eurostat informaciją; DK, LU, MT, IE – duomenys apie perdirbimą neskelbiami

Pieno sektorius yra išaugęs vietinę rinką; pieno gaminiai yra strateginis šalies eksporto produktas

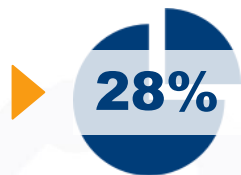
Į eksportą orientuotas sektorius

2010-2013 m. vidurkis

pajamų pieno perdirbimo sektorius gauna iš eksporto

#1* maisto pramonės eksporto produktas

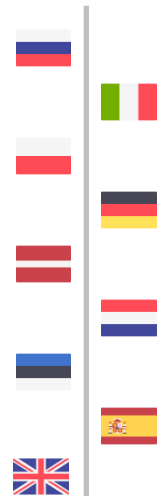

2010-2013 m. vidurkis

maisto (CPA10) eksporto pajamų generuoja pieno gaminiai

* Iki Rusijos embargo #1, 2015 m. - #2

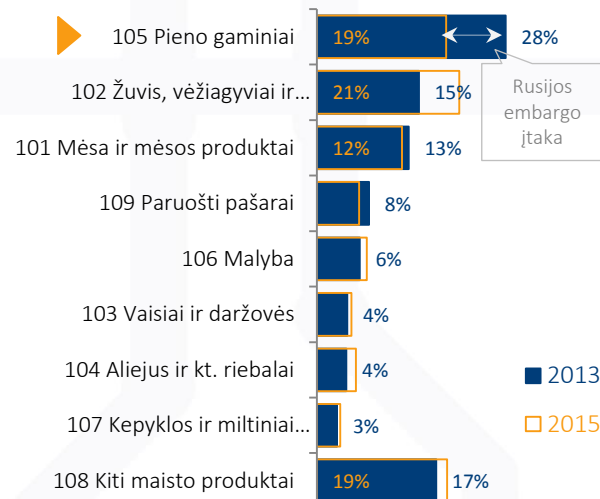
Eksportuojama į daugiau kaip 70 šalių

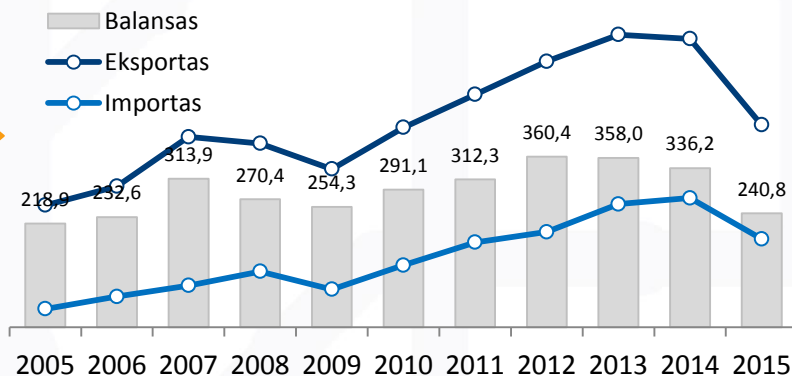
TOP3 iš Lietuvos eksportuojamos prekių grupės (2015)

Maisto produktų (CPA10) eksporto struktūra pagal vertę

CPA105 Pieno gaminių užsienio prekyba, mln. Eur

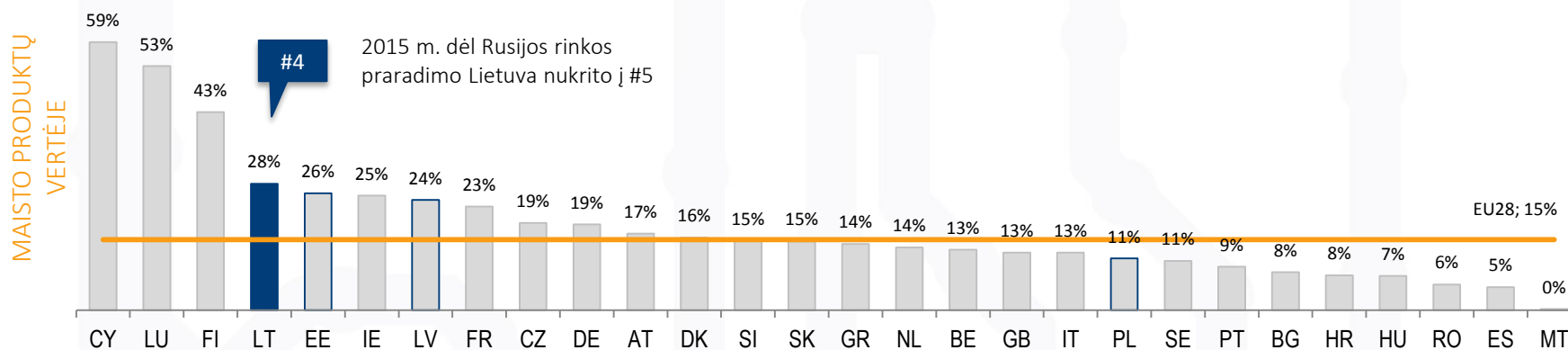

Eksportuoja kelis kartus daugiau nei importuoja, taip didindamas šalies BVP

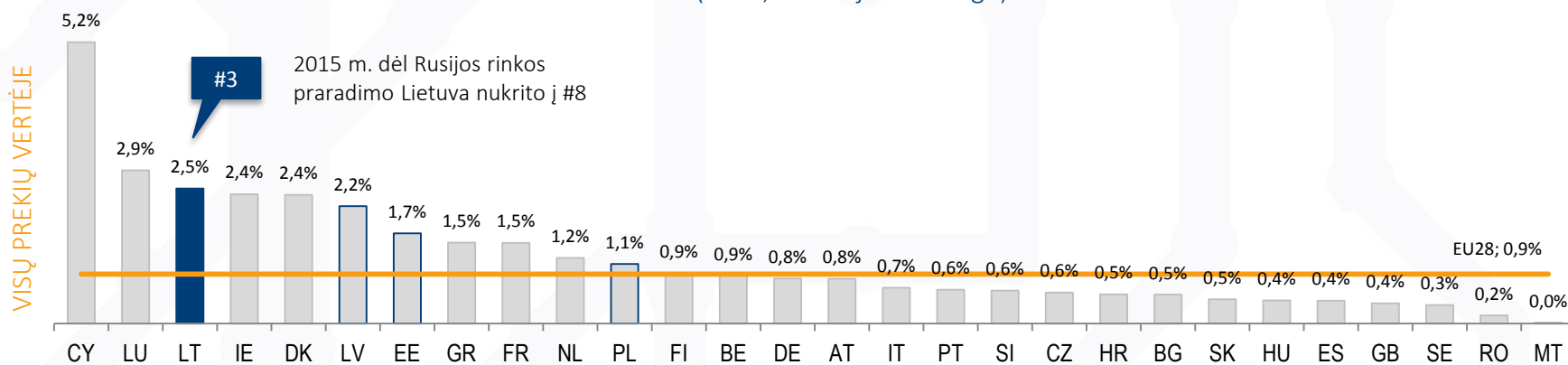
Šaltinis: išskaičiuota pagal Statistikos departamento, Eurostat informaciją

Ekspertas yra svarbus Lietuvos ekonomikos augimo šaltinis, nes maža vietinė rinka nesuteikia galimybių augti ir pilnai išnaudoti gamybinius pajėgumus

Pieno produktai (CPA105) maisto produktų (CPA10) eksporto vertėje
(2013, iki Rusijos embargo)

Pieno produktai (C105) prekių eksporto vertėje
(2013, iki Rusijos embargo)

Šaltinis: išskaičiuota pagal Eurostat informaciją

Stiprus pieno sektorius – nauda Lietuvai

Sektorius yra strategiškai svarbus aprūpinant vidaus rinką būtiniausiais produktais, sprendžiant gyventojų užimtumo problemas bei konkuruojant eksporto rinkose.

Pieno sektorius generuoja
~2 %
šalies BVP

Pieno sektorius sukuria darbo vietas
65,3 tūkst. gyventojų; jų darbo pajamos siekia
~**213 mln. Eur**

Aukštas produktų konkurencingumas lemia, kad pieno gaminiai yra **#1** maisto pramonės eksporto produktas

Tarp ES šalių Lietuva pasižymi kaip viena labiausiai besispecializuojančių pieno produktų gamyboje (ypač perdirbime)

GAMYBA

PERDIRBIMAS

#12

#2

Lietuvos užimama vieta tarp ES šalių

Pagal ekonominę indėlį
(bendrąją produkciją | pridėtinę vertę)

GAMYBA

PERDIRBIMAS

#6

#1

Pagal svarbą užimtumui

Iki Rusijos embargo

Po Rusijos embargo

#3

#8

Pagal svarbą eksportui

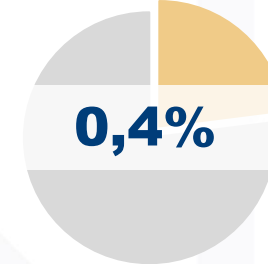
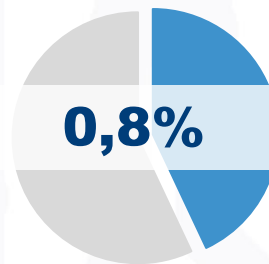
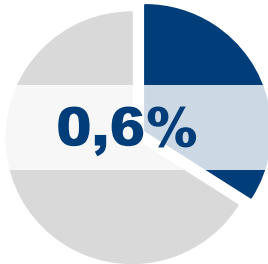
Gamybos ir perdirbimo grandys yra labai tampriai susiję ir sektoriaus sėkmė priklauso nuo abiejų konkurencingumo

GAMYBA

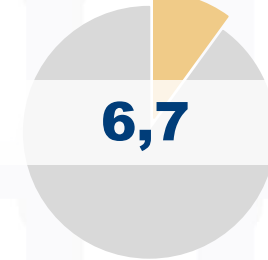
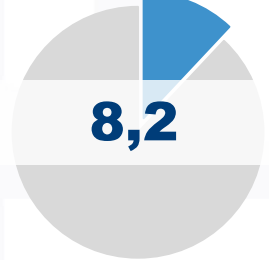
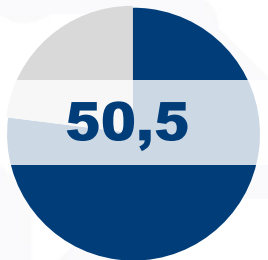
PERDIRBIMAS

MAŽMENINĖ PREKYBA

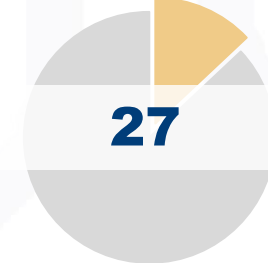
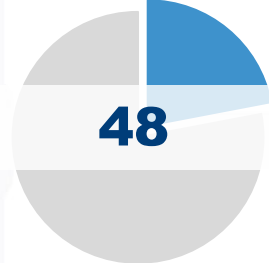
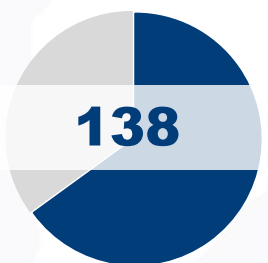
Indėlis į šalies bendrąją pridėtinę vertę, %

Dirbančiųjų skaičius, tūkst.

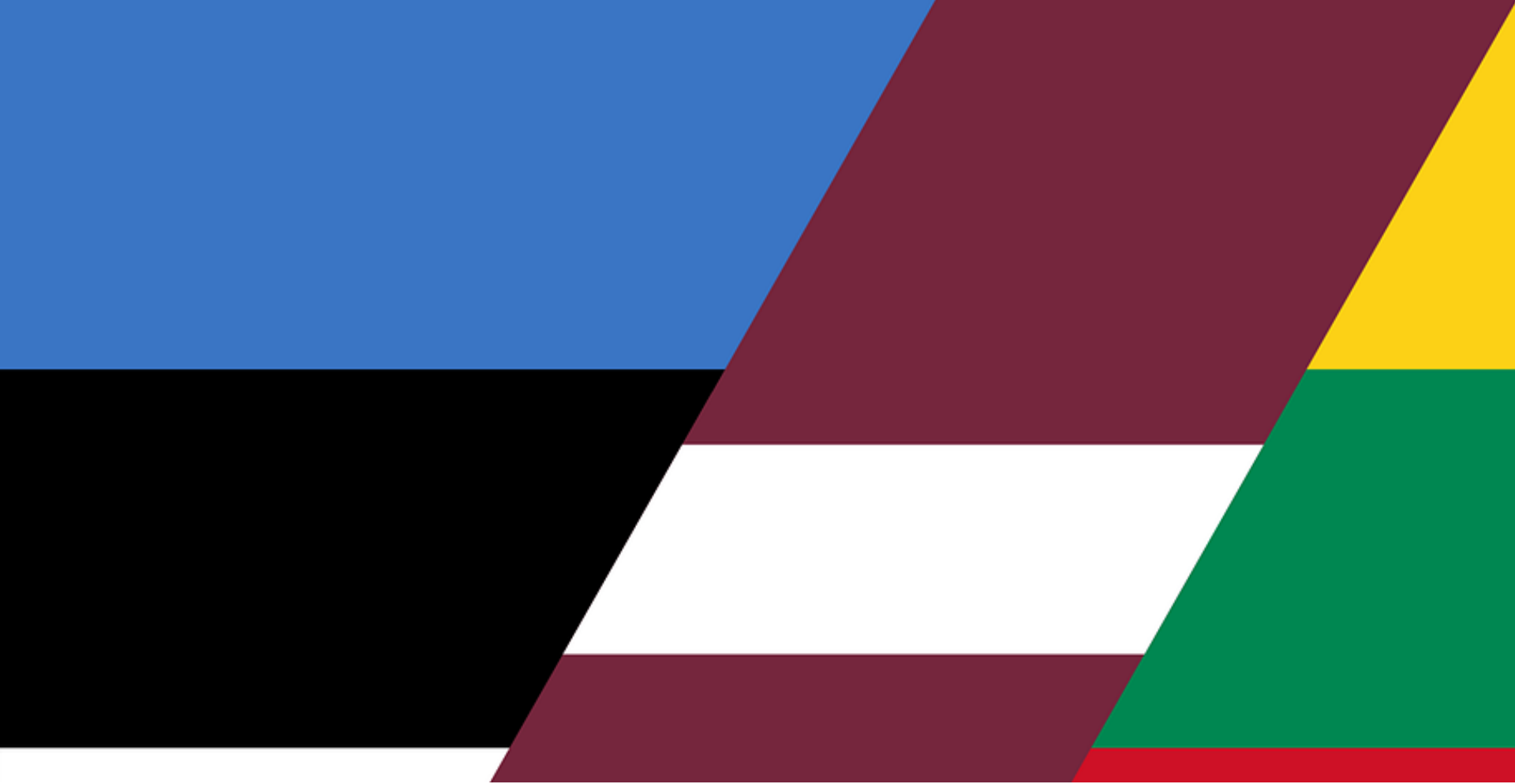
Dirbančiųjų pajamos, mln. Eur

Šalyje natūraliai susiklosčius gilioms ūkininkavimo ir pieno produktų gamybos tradicijoms bei vyraujant palankioms ilgalaikėms tendencijoms pasaulio rinkose,

Lietuvai naudinga didinti sektoriaus konkurencingumą ir skatinti aktyvią plėtrą.

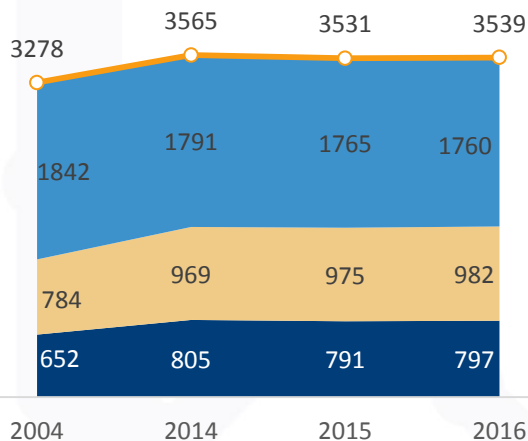
Tai yra viena iš perspektyviausių ekonominių veiklų, galinčių daryti stiprią įtaką šalies ekonomikai.

BALTIJOS RINKA

Tarp Baltijos šalių Lietuva yra lyderė pagal pieno gamybą ir supirkimą, tačiau užimama rinkos dalis kasmet mažėja

Pieno gamyba Baltijos šalyse, tūkst. t

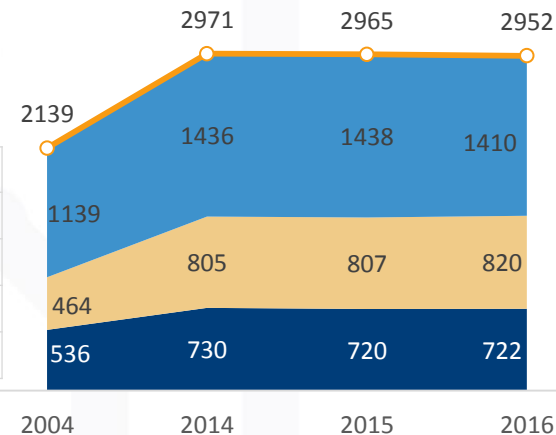

Tarp Baltijos šalių Lietuvos pieno gamybos ir supirkimo augimo rodikliai yra žemiausi.

Pokytis 2004-2016 m., %

LT	-4,5%
LV	+25,3%
EE	+22,2%
Iš viso	+8,0%

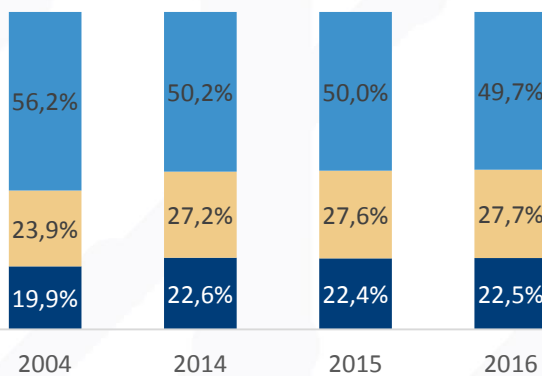
Pieno supirkimas Baltijos šalyse, tūkst. t

Pokytis 2004-2016 m., %

LT	+23,8%
LV	+76,7%
EE	+34,7%
Iš viso	+38,0%

Baltijos šalių rinkos dalys pagal pagaminto pieno kiekį, %

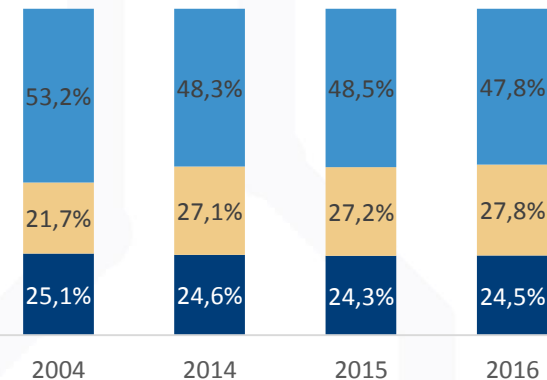

Nors Lietuva pagal pagaminamo ir superkamo pieno kiekį yra lyderė tarp Baltijos šalių, tačiau jos rinkos dalis kasmet mažėja.

Pokytis 2004-2016 m., p. p.

LT	-6,5
LV	+3,8
EE	+2,6

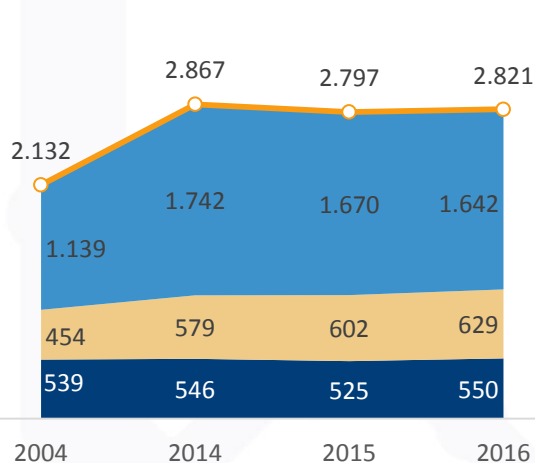
Baltijos šalių rinkos dalys pagal superkamo pieno kiekį, %

Šaltinis: Eurostat; CLAL; Competitiveness of the Estonian dairy sector, 1994-2014

Lietuvos perdirbimo pramonė pajėgumais lenkia Latviją ir Estiją, bet dėl mažiau išplėtotos pieno gamybos, žaliavinio pieno eksporto importo balansas yra neigiamas

Pieno perdirbimas Baltijos šalyse, tūkst. t

Latvijos ir Estijos pieno perdirbimo pramonė pajėgumais nusileidžia Lietuvai.

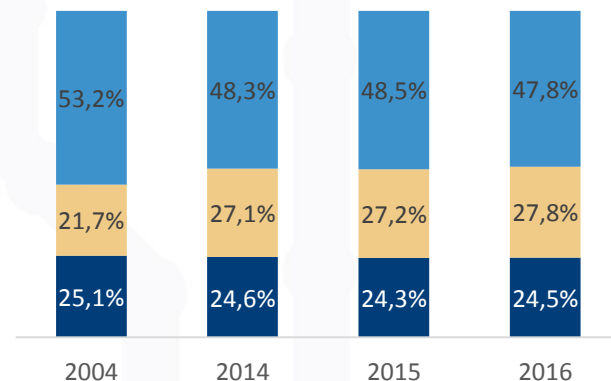
Pokytis 2004-2016 m., %

LT	+44,2%
LV	+38,5%
EE	+2,0%
Iš viso	+32,3%

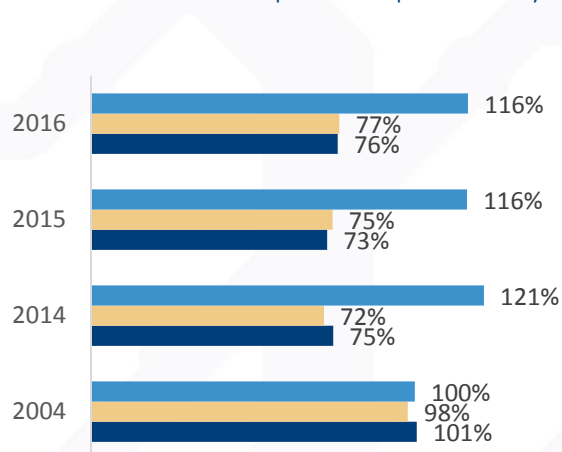
Pokytis 2004-2016 m., p.p.

LT	+4,8
LV	+1,0
EE	-5,8

Baltijos šalių rinkos dalys pagal perdirbamo pieno kiekį, %

Perdirbamo ir superkamo pieno santykis, %

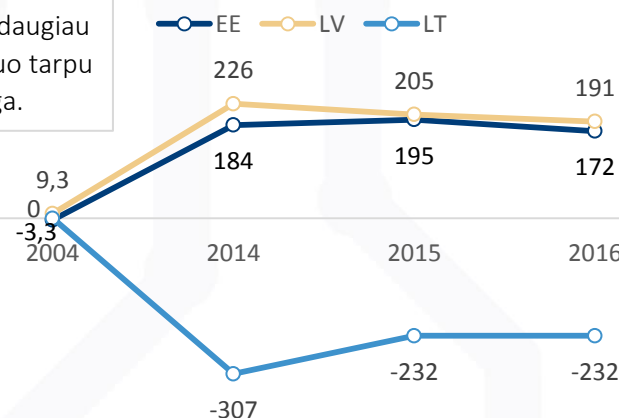

Lietuvos eksporto importo balansas yra stabiliai neigiamas. Viena iš priežasčių – perdirbama daugiau pieno nei gali pagaminti vietos gamintojai. Tuo tarpu Estijoje ir Latvijoje situacija yra priešinga.

Pokytis 2004-2016 m., p. p.

LT	+16
LV	-21
EE	-25

Žaliavinio pieno eksporto ir importo balansas, tūkst. t

Šaltinis: Eurostat; CLAL; Competitiveness of the Estonian dairy sector, 1994-2014

PAAIŠKINIMAI

Analizuoti produktai: gamyba Lietuvoje

PGPK 10.5 Pieno gaminiai

PGPK 10.89.19.40 Sūris fondu ir maisto produktai, nenurodyti kitoje vietoje, (kg); išskyrus 1089.19.40.80 Kiti, niekur kitur nepriskirti, maisto produktai, (kg)

Mišiniai su augaliniais riebalais

1089194000	Sūris fondu ir maisto produktai, nenurodyti kitoje vietoje, (kg)
1089194010	Grietinėlių ir augalinių riebalų mišinys, (kg)
1089194020	Grietinės ir augalinių riebalų mišinys, (kg)
1089194030	Varškės gaminiai su augaliniais riebalais, (kg)
1089194040	Šviežio sūrio gaminiai su augaliniais riebalais, (kg)
1089194050	Sūrio gaminiai su augaliniais riebalais, (kg)
1089194060	Tepieji riebalų mišiniai, (kg)
1089194070	Maisto papildai, (kg) – importo ir eksporto duomenyse, nėra išskirti į atskirą grupę; todėl nėra galimybės pilnai eliminuoti.
1089194080	Kiti, niekur kitur nepriskirti, maisto produktai, (kg) – produktai yra dalinai atskirti užsienio prekyboje (KN), jie yra eliminuoti iš skaičiavimų

Analizuoti produktai: užsienio prekyba

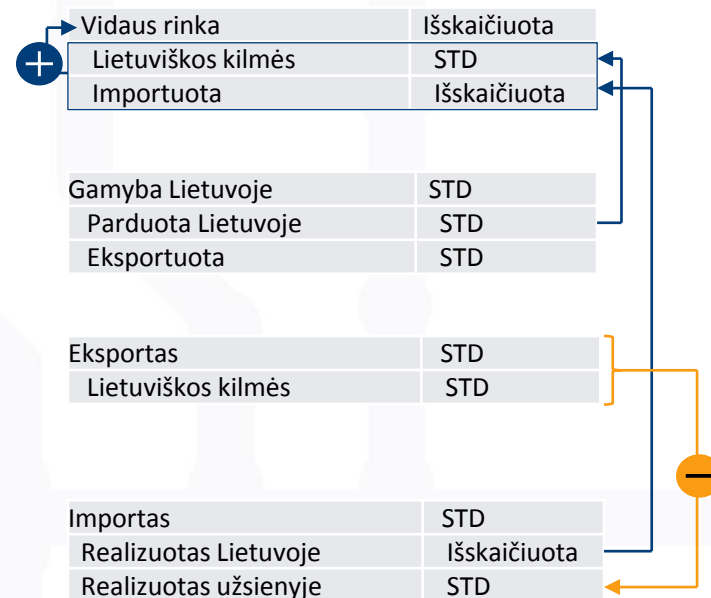
CN04 Pieno gaminiai; išskyrus CN04001.20.99 (žaliavinis pienas)

CN2105.00 Ledai

CN2109.90.92 Mišiniai su augaliniais riebalais

(--Kurių sudėtyje nėra pieno riebalų, sacharozės, izogliukozės, gliukozės ar krakmolo arba kurių sudėtyje yra mažiau kaip 1,5 % masės pieno riebalų, 5 % masės sacharozės arba izogliukozės, 5 % masės gliukozės arba krakmolo)

Skaičiavimas

STD – Statistikos departamentas

Gamyba

Pienininkystės ūkių ir bendrovių sukuriama bendroji pridėtinė vertė, mln. Eur

$$BPV_{PEur} = BPV_{P\%} \times \frac{EVRK A01 \text{ Bendroji pridėtinė vertė (to meto kainomis), mln. Eur}}{\text{Bendroji pridėtinė vertė (to meto kainomis), mln. Eur}}$$

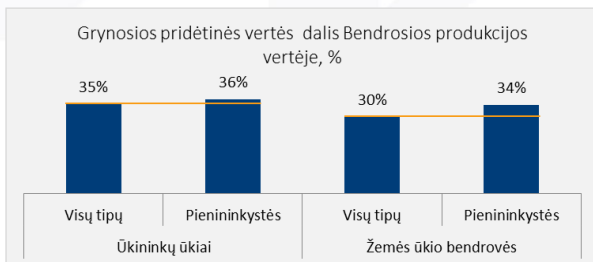
Statistikos departamentas | Nacionalinės sąskaitos

Pienininkystės ūkių ir bendrovių dalis bendroje žemės ūkio produkcijos vertėje, %

$$BPV_{P\%} = \frac{\text{Natūralaus riebumo pieno produkcija (to meto kainomis), mln. Eur}}{\text{Bendroji žemės ūkio produkcija (to meto kainomis), mln. Eur}}$$

Statistikos departamentas | Žemės ūkio ekonominės sąskaitos

Pienininkystės ūkiuose ir bendrovėse grynosios pridėtinės dalis bendrojoje produkcijos vertėje yra artimas vidurkiui.

Lietuvos agrarinės ekonomikos institutas | ŪADT tyrimo duomenys, 2014

Perdirbimas

Pieno produktų gamybos (EVRK C105) veikloje sukuriama bendroji pridėtinė vertė, mln. Eur

$$BPV_{PEur} = BPV_{P\%} \times \frac{EVRK C \text{ Bendroji pridėtinė vertė (to meto kainomis), mln. Eur}}{\text{Bendroji pridėtinė vertė (to meto kainomis), mln. Eur}}$$

Statistikos departamentas | Nacionalinės sąskaitos

Pieno produktų gamybos (C105) dalis apdirbamosios gamybos (C) sukuriamoje pridėtinėje vertėje (to meto gamybos kainomis), %

$$BPV_{P\%} = \frac{EVRK C105 \text{ Pridėtinė vertė (to meto gamybos kainomis), tūkst. Eur}}{EVRK C \text{ Pridėtinė vertė (to meto gamybos kainomis), tūkst. Eur}}$$

Statistikos departamentas | Verslo struktūros rodikliai

Mažmeninė prekyba

Pieno produktų mažmeninės prekybos sukuriama bendroji pridėtinė vertė, mln. Eur

$$BPV_{PEur} = BPV_{P\%} \times \frac{EVRK G47 \text{ Bendroji pridėtinė vertė (to meto kainomis), mln. Eur}}{\text{Bendroji pridėtinė vertė (to meto kainomis), mln. Eur}}$$

Statistikos departamentas | Nacionalinės sąskaitos

Pieno produktų dalis mažmeninės prekybos (G47) apyvartoje (be PVM), %

$$BPV_{P\%} = \frac{MP_{PEur}}{EVRK G47 \text{ Mažmeninės prekybos apyvarta (be PVM), tūkst. Eur}}$$

Statistikos departamentas | Vidaus prekyba

Mažmeninės prekybos pieno produktais apyvarta (be PVM), %

$$MP_{PEur} = MP_{P\%} \times \frac{EVRK G4711, G472 \text{ Mažmeninės prekybos apyvarta (be PVM), tūkst. Eur}}{\text{Mažmeninės prekybos apyvarta (be PVM), tūkst. Eur}}$$

Statistikos departamentas | Vidaus prekyba

Pieno, sūrio ir kiaušinių (COICOP0114) dalis vartojimo išlaidose, skiriamose maistui ir gėrimams (COICOP01,02), %

$$MP_{P\%} = \frac{COICOP 0114 \text{ Vartotojų kainų indekso svoris, \%}}{COICOP 01,02 \text{ Vartotojų kainų indekso svoris, \%}}$$

Statistikos departamentas | Vartotojų kainų indekso svoriai

• Neįeina HRC ir turgavietės

• Proporcija taip pat naudota skaičiuojant dirbančiųjų, susijusių su pieno produktų prekyba, skaičių

Pridėtinės vertės mokestis (2014)

Skaičiuojant nuo mažmeninės prekybos pieno produktais apyvartos įverčio

Darbo mokesčiai, mln. Eur (2014)

Apytikslis įvertis; be pirminės gamybos grandies

Pelno mokesčiai, mln. Eur (2014)

Tik perdirbimo grandis

Nei vienoje grandyje nėra pakankamai patikimos informacijos apie pieno sektoriaus subjektų sumokėtus mokesčius:

Gamyba: teigti, kad ūkininkai nemoka jokių mokesčių negalime – žr. LAEI ŪADT tyrimą; tačiau minėto tyrimo duomenys nėra pilnai reprezentatyvūs, ypač pačių smulkesnių ūkių atžvilgiu. Todėl jei išskaičiuotume pagal tokius duomenis, kokie yra, suma būtų išpūsta ir lengvai nuginčijama.

Perdirbimas ir mažmeninė prekyba

- Pagrindiniai įmonių mokesčiai yra: PVM už parduotus produktus (realiai moka vartotojas), darbo mokesčiai, pelno mokestis;
- Darbo mokesčiai išskaičiuoti pagal įmonių personalo išlaidas, kaip apytikslė standartinių mokesčių dalis įmonių personalo išlaidose (t. y., Personalo išlaidos – Algos ir atlyginimai + Algos ir atlyginimai * ~24%)
- Sumokėtas pelno mokestis skelbiamas EVRK 3-ų ženklų lygmeniu, t. y., prieinamas tik pieno perdirbimo grandžiai (C105).
- PVM išskaičiuotas pagal mažmeninės prekybos pieno produktais įvertį; tačiau tai negalėtų nebūti tvirtas ar pagrindinis argumentas, nes per daug prielaidų.

Be to, ištraukus iš VMI pagrindinių perdirbėjų sumokėtus mokesčius per metus bendras balansas yra neigiamas, t. y. susigražinta mokesčių suma didesnė už per kalendorinį laikotarpį sumokėtą sumą (taip gali atsitikti kai susigražinamas sumokėtas pirkimų PVM už eksportuojamas prekės, o eksportuojamos prekės turi nulinį PVM; popieriuje gaunasi minusas).

MM pavadinimas	Sumokėta mokesčių suma tūkst. eurų
Akcinė bendrovė „Pieno žvaigždės“	7 288
UAB „Rokiškio pieno gamyba“	4 435
Akcinė bendrovė „Kelmės pieninė“	1 705
Akcinė bendrovė „ŽEMAITIJOS PIENAS“	959
Uždaroji akcinė bendrovė „MARIJAMPOLĖS PIENO KONSERVAI“	-9 292
AB „VILKYŠKIŲ PIENINĖ“	-6 557

Strategija. Efektyvumas. Vertė

Detalesnė informacija:

**Darius Dulskis,
Partneris**

Mob: +370 699 26949
E-mail: darius@ekt.lt

**Indrė Griškevičė,
Konsultantė**

Mob: +370 675 05175
E-mail: indre@ekt.lt

UAB „Ekonominės konsultacijos ir tyrimai“

J. Jasinskio g. 16 B, LT-03163 Vilnius

Tel.: (8-5) 252 6225

Faks.: (8-5) 252 6226

El. paštas: ekt@ekt.lt,

<http://www.ekt.lt>